

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VII. évfolyam 5. szám, 2012. május

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Kazsimérszky Róbert: Gordiuszi csomó (márvány, részlet, Girasek Károly felvétele)

Tartalom:

3. o.: Őrhajóim: 3. szonett; (Ketykó István szonettkoszorúja)
4. o.: Ahol a hegyek; (Pongrácz Ágnes verse)
- 6.-28. o.: Élet a Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom határvidékén II. (Dr. Koczó József írása, technikai okok miatt oldalanként jpeg formátumban)
- 30.-32. o.: A somkóró virága; (Ács Sándor írása)
34. o.: Szerelmes mese a Kalota partján; (Szűk Balázs verse)
- 36.-37. o.: Te talán sejtet; (Végh Tamás verse)
- 38.-59. o.: Kiskeszi (Ipolykiskeszi) szakrális emlékei; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
- 60.-71. o.: Unalom; (Petrozsényi Nagy Pál írása)
- 72.-75. o.: Olvadáspontra hevítve; (Kő-Szabó Imre írása)
76. o.: Verejték; (Székács László verse)
- 78.-80. o.: Foszlóskalács; (Kovács T. István írása)
- 82.-83. o.: Minimálok; (Bozgor Elian írásai)
84. o.: A kert; Ó, fényes Nap!; (Szájbely Zsolt írásai)
- 86.-87. o.: A félkarú hegedűs; (Pribojszky Mátyás írása)
88. o.: Öreg lump dala; (H. Túri Klára verse)
90. o.: Külvárosi ikonok; (Elbert Anita verse)
92. o.: Égi kántor; (Szokolay Zoltán verse)
94. o.: Röppálya íve; (B. Tóth Klára verse)
- 96.-97. o.: Különleges olvasmányaim: A huszonegyedik óra; (Kovács T. István írása)
- 98.-105. o.: Háborúk penci hősei és áldozatai I.; (Végh József képes helytörténeti írása részletekben)
106. o.: A disznónak...; (Karaffa Gyula meséje)
108. o.: Mint kövön a fű; (Hörömpő Gergely verse)
- 110.-124. o.: Beszámolók;
- 125.-128. o.: Könyvajánló;
129. o.: Impresszum;

E havi számunkat Girasek Károly fotóival díszítettük. A fotók a rétsági KÖR Vácott április-májusban megrendezett kiállításán készültek, s most rendhagyó módon nem az alkotásokról készült képeket, hanem a kiállításon készült „életképeket” szerkesztettem be a lapba. Köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

KETYKÓ ISTVÁN

Ő r h a j ó i m

Szonettek édesanyám emlékére

3.szonett

*Elment hát ő is - ködös réteken
lovagolt; kopott falába zengett
már őszi utakon - elmerengett,
csodálkozott torz csillagképeken.*

*Hosszú uszálya libbent az éjnek -
kezei görcsberándult izommal
markoltak; sárral, vérrel, korommal
tárt kapukat a vonagló kéjnek.*

*Futott a "nagylány" - sötét ágakon
fészket rakott milliónyi bánat,
arcán égő csipkebokrok fáztak*

*benyitott - a földszagú tájakon
látta virághullását a fáknak,
szárnyalását könnyörgő imáknak.*

PONGRÁCZ ÁGNES

Ahol a hegyek

**Ahol a hegyek Istenhez beszélnek,
s e zöld-zokogásban a napfény elterül,
ahol a pillangók lassabban repülnek...
... anyám udvarába egy madárka téved
- névtelenül -**

**Ahol a gondolat ulicákban baktat,
és erdőkbe bújik el a szürke tél,
ahol az öregek szemében mesék születnek
- a Palóc-vidéken -
ahol a hegyek dombbá szelídülnek
- a Cserhát szívében -
vagyok otthon én.**

Ne bánts, Isten, az apró falvakat,
adj nekünk erőt, hitet, időt, teret,
a vidék még él...
Uram, ne bánts a falvakat...

*Csak belül zúg feketén az éjszaka,
kívülről mindig érkezik
valami vad-megbocsátás-féle.
Bűneink képe feloldódni látszik
egy csillag fényében,
és azt hisszük, ezzel
elmúlik, s ettől nem lesz.*

**Ahol a cserepek még zuzmókat nevelnek
- megérintve egymást - a tornácos házakon,
ahol a hegyek a lelket őrzik
- soha sem tudtam elszakadni innen -
ahol a hegyek dombbá nemesedtek
- szűrős imádságokon.**

*A szilvafa-ágon kinyíltak újra
a fehér virágok,
s a sötét napokról csak a szél regélt.
Egy nyíren a barkák
a föld fele csüngve
dúdoltak halkán
az életért...*

A KÖR, háttérben Végh József (Girasek Károly felvétele)

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Élet a Magyar Királyság és az Oszmán Birodalom határvidékén II.

Vidékünk települései a XVI-XVII. századi török adóösszeírásokban

Dolgozatunkban említést tettünk arról, hogy a defterek jóval több adattal szolgálnak a gazdálkodásról, a lakosság megélhetéséről, életmódjáról, mint a magyar összeírások. Ezért talán érdemes beleolvasni a török források alapján készített települési adatlapokba, melyből az is kiderülhet, hogy a török közigazgatás szerint milyen státusa volt, hová sorolták az adott helységet, mennyien élhettek ott, s mit termeltek.

Település neve/i	Helység jellege	Defter	Házak száma	Adó/Jövedelem összesen; haszonélvezője	Adó/Jövedelem részletesen
1. Bajta/Bajt <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	7		
	<i>falu</i>	1570	10	5 500	kapu: 10 500 búza: 160 kejl 1 920 kevert: 240 kejl 1 440 must: 330 pint 990 méhkas-tized 90 lencse 55 sertés-adó 55 kender- és káposzta-tized 10 erdő- és legelő-használati adó 200 bírságpénz, menyasszony és hordó-adó 30
Bajta <i>/újbári ejálet, Hond náhije /</i>	<i>falu</i>	1664	21 <i>fejadó fizető szem.</i>	5 685 <i>esztergomi tímár</i>	16 háztartás/50 800 búza: 99 kila 1 980 kétszeres: 65 kila 650 méhkas tized 275 lencse- és borsó tized 2 kila 40 must tized, 190 pint 950 fa- és szénaadó 650 sertésadó 100 esőszi és legeltetési adó 140 bírságok és földhaszn. adó 25 len és kender tized 60 menyasszony és hordó a. 15
2. Baráti <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	7	<i>nem fizet</i>	
Baráti <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562		6 000	Mahmud csaus tímárja.

Baráti / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	17	10 000	kapu: 17 850 búza: 250 kejl 3 000 kétszeres: 150 kejl 900 must: 900 pint 3 200 lencse-borsó 100 méhkas-tized 150 sertés-adó 212 fa- és széna-adó 425 foghagyma- és hagyma-tized 125 len- és kender-tized 215 mátka-adó 50 szalma árából 100 birtokcsere-adó 110 büntetéspénz 85 birságpénz 478
3. Bernece/Berneckze <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	10	<i>nem fizet</i>	
Bernece / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562		13460	Ahmed bég, <i>nógrádi mirliva</i> (ezredes) khássa.
Bernece / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1576	18		
Bernece / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	38	14 305	kapu: 38 1 9000 búza: 230 kejl 2 7600 kétszeres: 50 kejl 300 must: 1900 pint 7 600 lencse-borsó 120 méhkas-tized 200 sertés-adó 199 fa- és széna-adó 950 foghagyma- és hagyma-tized 10 len- és kender-tized 12 mátka-adó 11 hordó-adó 10 szalma árából 11 birtokcsere-adó 10 büntetéspénz 7 birságpénz 105 Sós Benedek egykerekű malma 50 Lakatos István egykerekű malma 50
4. Bíl <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	10	7 070	kapu: 10 500 búza: 80 kejl 960 kevert: 160 kejl 960 must: 1300 pinté 3 900 erdő- és legelő-használati adó 200 méhkas-tized 190 sertés-adó 130 kincstári rét jövedelme 60 kender- és káposzta-tized 30 birságpénz, menyasszony és hordó-adó 140

Kis Bíl <i>/újbári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	35 <i>fejadó- fizető szem.</i>	8 040	26 háztartás/50 1 300 búza: 120 kila 2 400 kétszeres: 50 kila 500 méhkas tized 225 lencse és borsó tized, 3 kila 60 must tized, 150 pint 750 fa- és szénaadó 1 100 juhadó 445 sertésadó 340 csőszdíj és legeltetési adó 390 bírságok és földhaszn. adó 140 len és kender tized 60 menyasszony és hordó a. 130 makkoltatási adó 150 vejszeadó és halfogási tized 50
5. Börzsöny/ Berzsen/ Börzsen <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	33		
	<i>falu</i>	1570	45	29 318	kapu: 60 3 000 búza: 273 kejl 3 296 kevert: 230 kejl 1 380 must, a falu határán kívüli is beszámítva, 6019 pint 18 057 méhkas-tized 600 lencse : 5 kejl 125 sertés-adó 210 gyümölcs-tized 200 erdő- és legelőhasználati adó 1 200 kender- és káposzta-tized 100 vágóhídi adó 200 menyasszony- és hordó-adó 300 nijábet 500 Lőrinc Márton malma, egykerékű, adója 50 Kis Petre malma, egykerékű, adója 50 Pencse Jakab malma, egykerékű, adója 50
Börzsön <i>/újbári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	209 <i>fejadó- fizető szem.</i>	56 185 <i>kincstári hássz</i>	104 háztartás/50 5 200 búza: 1250 kila 5 000 kétszeres: 400 kila 4 000 must tized, 3300 pint 16 500 méhkas tized 825 juhadó 300 fa- és szénaadó 1 560 csőszdíj és legeltetési adó 1 560 malom, egykerékű adója 60 lencse és borsó tized 50 bírságok és földhaszn. adó 500 sertésadó 930
6. Csitár <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	<i>lakat- lan</i>	999	Azonosítatlan nevű és fekvésű település. Fekete Lajos szerint: Olvasata bizonytalan. Lehet: Csitár (Nyitra városától északkeletre, Gerencsére túl, Kolon felé), lehet: Szár (Fejér megye északnyugati határán). Viszont Csitár olvasat alapján lehet a Hont – Drégely közti Csitár is! Orzsánt is faluként vette a török nyilvántartásba. K. J.

7. Damásd/ Tamásvára /budai szandzsák, pesti náhije/	<i>puszta</i>	1562	<i>lakat- lan</i>		Tamásvára puszta, Szob falu közelében, ráják nélkül. Jövedelmét és haszonélvezőjét nem tüntették fel.
	<i>puszta</i>	1580	<i>lakat- lan</i>	1000	Tamásvára puszta, Szob falu közelében, ráják nélkül. Szántják-vetik, rétyét kaszálják, és a tizedet a földesúrnak fizetik. Haszonélvezői: Veli bin Ahmed és Ibrahim bin Hadzsi, a szécséni vár csapatparancsnokai és 12 várkatona.
	<i>puszta</i>	1590	<i>lakat- lan</i>	100	Tamásvár puszta, Szob falu közelében. Oszmán bég, szolnoki mirliva használatában.
Damás Főd /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>puszta</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	1 000 <i>esztergomi timár</i>	Helenba falu rájai művelik a puszta földjét, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
8. Drégely /nógrádi szandzsák/	<i>város</i>	1562	61	17 000	Ahmed bég, nógrádi mirliva khássza.
Drégely /nógrádi szandzsák/	<i>város</i>	1570	61 <i>férfi</i>	17 995	kapu: 61 búza: 286 kile 3 332 vegyes: 150 kile 900 must 2000 pint 8 000 sertés-adó (266 db) 533 Drégely város malma, háromkerekű, adója 75 határ- és hídvám 3 800 Kézművesek: fazekas, varga, mészáros, kerégyártó, kovács. További foglalkozás: kapás, pásztor. (Nem teljes körű az összeírás. Közl: Drégelypalánk c. kiadvány 47-49. o. K. J.)

Drégely /nógrádi szandzsák/	város	1579	47	18 800	kapu: 47 2 350 búza 250 kile 3 000 kétszeres 200 kile 1 200 must 2200 pint 8 800 lencse-borsó 230 méhkas-tized 200 sertés-adó 500 fa- és széna-adó 1 170 foghagyma- és hagyma- tized 50 len- és kender-tized 60 káposzta-tized 55 mészárszék-adó 50 drégeli vásárok jöv.-e 150 vámok, salétrom és kincstári jövedelem 3 800 mátka-adó Drégel vára muzulmán és hitetlen lakóitól 120 szalma árából 50 birtokesere-adó 50 1 kertadó 120 desztibáni 100 rét Hidvég határában, Ferhád bég haszn. 5 kaszás 10 Pap-féle rét szántóféldelel, Ferhád bég haszn. 15 kaszás 30 birságpénz 200 Ferhád bég egykerekű malma 50 Hamza aga egykerekű malma 50
Drégely /nógrádi szandzsák, nógrádi náhije/	város	1631		9 000	1631. évi hűbérdefter.
9. Ganád/Ganát /esztergomi szandzsák/	puszta	1570	lakat- lan	évi átalány 1 000	Berzsán és /Tölgye/s faluk között, Musztafa Mehmed fia birtokában. Nincs a defterben.
Ganád /újvári ejálet, Hond náhije/	puszta	1664	lakat- lan	2 100 esztergomi timár	Tölgyes, Mikola és Börzsön falvak mellett, s ezeknek rájái művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak. búza tized 50 kila 1 000 kétszeres tized 15 kila 150 must tized, 150 pint 750 csószdíj és legeltetési adó 200
10. Gyerk/Györök /esztergomi szandzsák/	falu	1570	45	17 200	kapu: 50 2 500 búza: 300 kejl 3 600 kevert: 225 kejl 1 350 must: 2500 pint 7 500 méhkas-tized 280 sertés-adó 250 erdő- és legelőhasználati adó 1 000 kender- és káposzta- tized 150 lencse 75 gyümölcs-tized 70 Kíptrán (?) pap malma az Ipoly folyón, Kászim csaus vállalatában,

					háromkerekű, adója 75 birságpénz, menyasszony és hordó-adó 350
Gyürki / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562	4		(Megjegyzés: A Gyürki néven szereplő település nem illik Gyerk adatsorába! K. J.)
Gyürki / <i>nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	5	2 000	kapu: 5 250 búza 100 kile 1 200 kétszeres 30 kile 180 lencse-borsó 10 méhkas-tized 15 sertés-adó 10 fa- és széna-adó 125 foghagyma- és hagyma-tized 8 len- és kender-tized 10 gyümölcs-tized 6 káposzta- és répatized 5 szalma árából 4 mátkaadó 6 birtokcsere-adó 70 büntetéspénz 15 birságpénz és hordóadó 46 rét hasznából jövedelem 100
Gyürki / <i>nógrádi szandzsák, nógrádi náhije/</i>	<i>falu</i>	1631		3 500	1631. évi hűbérdefter.
Gyerk / <i>újbári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	88 <i>fejadó- fizető szem.</i>	20 040 <i>kincstári hássz</i>	66 háztartás/50 3 300 búza: 390 kila 7 800 kétszeres: 180 kila 1 800 méhkas tized 350 must tized, 750 pint 3 750 juhadó 150 menyasszony és hordóadó, birságok és földhaszn. adó 400 fa- és szénaadó 1 200 sertésadó 300 csöszdíj és legeltetési adó 930 malom, Mahmudnak, az esztergomi lovasok agájának kezén az Ipoly folyón, egykerékű, adója 60
11. Helemba / <i>esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	6		
	<i>falu</i>	1570	17	5 160	kapu: 17 850 búza: 150 kejl 1 800 kevert: 50 kejl 300 must: 333 pinté 999 méhkas-tized 150 erdő- és legelő- használati-adó 340 sertés-adó 210 kender- és káposzta-tized 40 lencse 21 gyümölcs-tized 30 birságpénz, menyasszony és hordó-adó 170 a Kelemen-sziget jövedelme, szemközt a nevezett faluval 250

Helenba /újvári ejálet, Hond náhije /	<i>falu</i>	1664	42 fejadó- fizető szem.	8 300 esztergomi timár	20 háztartás/50 1 000 búza: 180 kila 3 600 kétszeres: 90 kila 900 méhkas tized 200 lencse- és borsó tized 60 must tized, 230 pint 1 150 fa- és szénaadó 500 csőszdíj és legeltetési adó 300 vejsze adó és halfogás tized a Duna folyóból 100 malom, egykerekű, Hadzsi Ahmed zaim kezén, adója 60 bírságok és földhaszn. adó 100 len és kender tized 150 menyasszony és hordó a. 140 kertadó és gyümölcs tized 40
Szen Kelemen Sziget /újvári ejálet, Hond náhije /	<i>sziget</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	250 esztergomi timár	Helembai sziget, Helenba falu mellett.
Tamásvár Sziget /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>sziget</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	300 esztergomi timár	Sziget a Dunán, Helemba közelében. Helenba falu rájái művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
12. Hídvég /nógrádi szandzsák/	<i>falu</i>	1562	40	16 645	Szultáni khász-birtok.
Hídvég /nógrádi szandzsák/	<i>falu</i>	1579	37	17 800	kapu: 37 1 850 búza 431 kile 5 172 kétszeres 200 kile 1 200 must 1701 pint 6 804 lencse-borsó 181 méhkas-adó 421 sertés-adó 352 fa- és széna-adó 925 foghagyma- és hagyma- tized 75 len- és kender-tized 212 gyümölestized 10 szalma árából 50 birtokcsere-adó 15 mátka-adó 31 büntetéspénz 15 kétkerekű malom adója 100 káposzta- és répa-tized 59 bírságpénz és hordó-adó 387 Érsek Pál kétkerekű malma Hasszán kethüda és Boszniai Piri kezében 100
Hídvég /nógrádi szandzsák, nógrádi náhije/	<i>falu</i>	1631		9 000	1631. évi hűbérdefter.
13. Hont	<i>falu</i>	1562	15		

<i>/nógrádi szandzsák</i>	<i>falu</i>	1579	17	4 809	kapu: 17 850 búza 95 kile 1 140 kétszeres 130 kile 780 must 300 pint 1 200 lencse-borsó 10 méhkas-adó 15 sertés-adó 125 fa- és széna-adó 425 foghagyma- és hagyma-tized 15 len- és kender-tized 25 kert-tized 39 szalma árából 29 birtokcsere-adó 25 málka-adó 55 büntetéspénz 17 birságpénz és hordó-adó 59
Hond <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>puszta</i>	1664	<i>lakatlan</i>	300	
14. Ipolyság <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562		10 910	Szultáni khássz-birtok.
Perepos Ság <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	18	7 000	kapu: 18 900 búza 270 kile 3 240 kétszeres 70 kile 420 must 150 pint 600 méhkas-adó 200 sertés-adó 370 fa- és széna-adó 450 len- és kender-tized 112 foghagyma- és hagyma-tized 32 kert-tized 100 káposzta- és répa-tized 115 rét hasznából 200 birságpénz, málka- és hordó-adó 232 Tebri koresmáros porciója Bertus malma után, mely Piri aga birtokában van –
Prépos-Ság <i>/nógrádi szandzsák, nógrádi náhije/</i>	<i>falu</i>	1631		12 000	1631. évi hűbérdefter.
15. Kemencze <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	20	<i>nem fizet</i>	
Kemencze <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562	40	18 425	Ahmed bég, nógrádi mirliva khássza.

Kamenicsa /esztergomi szandzsák/	falu	1570	5	3 250	(Fekete Lajos: Az esztergomi szandzsák 1570. évi összeírásában szereplő Kamenicsa falu nem azonosítható Kemencével! K. J.)
Kemencze /nógrádi szandzsák/	falu	1579	44	21 695	kapu: 44 2 200 búza 325 kile 3 900 kétszeres 190 kile 1 140 must 2600 pint 10 400 lencse-borsó 255 méhkas-adó 227 sertés-adó 550 káposzta-tized 151 len- és kender-tized 250 Timár Kelemen egykerékű malma 25 szalma árából 100 fa- és széna-adó 1 100 birságpénz 487
Kemencse	város	1664		20 000	Nógrád körzetében, a mirmirán (beglerbég) hássza. Adóbevétel a tizedekből és adókból, évi átalányban. Részletes kimutatás hiányzik.
16. Kiskeszzi/Kis Kesző /esztergomi szandzsák/	falu	1570	12	4 265	kapu: 13 650 búza: 185 kejl 2 220 kevert; 50 kejl 300 must: 115 pint 345 méhkas-tized 20 sertés-adó 190 erdő- és legelő- használati adó 260 káposzta-tized 10 lencse és borsó 15 szalma ára 10 menyasszony-és hordó-adó 50 gyümölcs-tized 5 birságpénz 190
Kis Keszű /esztergomi szandzsák/	falu	1631		6 300	1631. évi hűbérdefter. Tartozik Csederkénhez.
Kis Keszői /újvári ejálet, Hond náhije/	falu	1664	52 fejadó- fizető szem.	10 221 esztergomi timár	36 háztartás/50 1 800 búza: 150 kila 3 000 kétszeres tized 95 kila 950 köles tized, 5 kila 50 méhkas tized 225 must tized, 300 pint 1 500 lencse és borsó tized 65 fa- és szénaadó 1 200 sertésadó 306 csőszdíj és legeltetési adó 540 birságok és földhaszn. adó 150 len és kender tized 85 menyasszony és hordó a. 170 malom, egykerékű adója 60 Ibráhimnak, az előző esztergomi miralajnak (ezred- parancsnok) a malma, kétkerekű adója 120

Felső Mező /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>puszta</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	<i>500 mírmírán hássza</i>	Kis Keszői falu közelében; határát az említett falu rájai művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
17. Kósparlak /budai szandzsák visegrádi náhije/	<i>puszta</i>	1590	<i>lakat- lan</i>		Szokol /Szokolya/ falu szántója, Szokol falu lakosainak birtokában. Jövedelmét nem tüntetik fel.
18. Leléd/Lele/ Lelet /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1552	<i>6</i>		
	<i>falu</i>	1570	<i>12</i>	<i>3 000</i>	kapu : 12 600 búza : 60 kejl 720 kevert: 50 kejl 300 must: 220 pinté 660 méhkas-tized 60 sertés-adó 30 lenese és borsó 10 erdő- és legelőhasználati adó és tehén-adó 240 gyümölcs-tized 20 kender-, káposzta-, biberés hagyma-tized 10 kincstári malom az Ipoly folyón, egykerékű, jövedelme 200 bírságpénz, menyasszony és hordó-adó 150
Lelid /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>puszta</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	<i>4 000</i>	Szavka falu mellett, az említett falu rájai művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
19. Letkés/ Litkés /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1552	<i>10</i>		
Letkés /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1570	<i>20</i>	<i>5 848</i>	kapu : 24 1 200 búza : 160 kejl 1 920 kevert: 58 kejl 348 must: 500 pinté 1 500 erdő- és legelő- használati adó 480 méhkas-tized 150 sertés-adó 50 kender- és káposzta-tized 50 lenese 20 gyümölcs-tized 30 bírságpénz, menyasszony- és hordó-adó 100
Letkés /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>falu</i>	1664	<i>67 adó- fizető szem.</i>	<i>17 425 a mírmírán hássza</i>	37 háztartás/50 1 850 búza: 450 kila 9 000 árpa tized 45 kila 450 kétszeres: 120 kila 1 200 méhkas tized 300 lenese és borsó tized 40 must tized, 300 pint 1 500 makkoltatási adó 500 fa- és szénaadó 1 200 juhadó 30 sertésadó 300 csőzdij és legeltetési adó 555 bírságok és földhaszn. adó 150

					len és kender tized 80 menyasszony és hordó a. 150 Abdulhalim zaim malma, kétkerekű adója 120
Jász Tereb	<i>puszta</i>	1664	<i>lakatlan</i>	<i>500 a mirmirán hássza</i>	Letkís és Börzsön faluk mellett. Ezen falvak rájai művelik, és a tizedet a földesúrnak szolgáltatják be. (A puszta az egykori Dávidréve falu közelében, a mostani Széppatakpuszta környékén lehetett. K. J.)
20. Lontó <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	7		
Lontova <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562	21		
Lontó <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	12	<i>4 185</i>	kapu: 14 700 búza: 125 kejl 1.500 kevert: 70 kejl 420 must: 300 pinté 900 méhkas-tized 130 erdő- és legelő- használati adó 280 sertés-adó 85 kender- és káposzta-tized 35 birságpénz, menyasszony és hordó-adó 135
Lontó <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	<i>40 fejadó- fizető szem.</i>	<i>9 155 esztergomi timár</i>	28 háztartás/50 1 400 búza: 155 kila 3 100 kétszeres: 175 kila 1 750 méhkas tized 150 lenese tized 2 kila 40 must tized, 200 pint 1 000 makkoltatási adó 200 fa- és szénaadó 800 sertésadó 100 csőszdíj és legeltetési adó 345 birságok és földhaszn. adó 130 len és kender tized 20 menyasszony és hordó a. 120
21. Nosztra <i>/budai szandzsák váci náhije/</i>	<i>monos- tor</i>	1559			Szob falu a monostorral.
	<i>monos- tor</i>	1562			Nosztri monostor, külön kijelölt határa van. Szántója 100 zsákos, rétje 20 szekeres, és két kertje van. Jövedelme Szob faluval együtt szerepel.
	<i>monos- tor</i>	1580	<i>üres</i>	<i>300</i>	Szabó Mihál Marosa város lakója használja.
	<i>puszta</i>	1590	<i>lakatlan</i>	<i>400</i>	Szabó Mihál Marosa város lakója használja.
22. Olvár	<i>falu</i>	1562	7		

<i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	16	7 552	kapu: 16 800 búza 200 kile 2 400 kétszeres 190 kile 1 140 must 300 pint 1 200 lencse-borsó 110 méhkas-adó 300 sertés-adó 490 fa- és széna-adó 400 hagyma- és foghagyma-tized 112 káposzta-tized 151 szalma árából 100 mátká-adó 92 hordó-adó 100 büntetéspénz 82 bírságpénz 111 <i>/Olvár pusztával együtt/</i>
23. Orzsán <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	<i>lakatlan</i>	1000	
Orzsán <i>/újbárai ejálet, Hond náhije/</i>	<i>puszta</i>	1664	<i>lakatlan</i>	800 <i>esztergomi tímár</i>	Peröcsin és Vámos Mikola falvak közelében.
24. Pásztóh <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	15	4 000	kapu: 15 750 búza: 82 kejl 984 kevert: 51 kejl 306 lencse és borsó 40 must: 350 pint 1 050 méhkas-tized 96 sertés-adó 54 erdő- és legelő-használati-adó 300 kender-, káposzta-, biber- és hagyma-tized 193 kincstári rét jövedelme 77 Dobó István malma, Mahmud bej esztergomi mirlivá kezelésében, kétkerekű, adója 100 bírságpénz, menyasszony és hordó-adó 50
Pásztóh <i>/újbárai ejálet, Hond náhije /</i>	<i>falu</i>	1664	45 <i>fejadó-fizető szem.</i>	9 894 <i>esztergomi tímár</i>	27 háztartás/50 1 350 búza: 135 kila 2 700 kétszeres: 85 kila 850 méhkas tized 425 lencse és borsó tized, 2 kila 40 must tized, 350 pint 1 750 fa- és szénaadó 1 200 juhadó 250 sertésadó 354 csőszdíj és legeltetési adó 405 bírságok és földhaszn. adó 130 len és kender tized 40 menyasszony és hordó a. 120 makkoltatási adó 100 malom, egykerekű adója 60 Ibrahim, a régi esztergomi miralaj malma az Ipoly folyón, kétkerekű 120
25. Pereszlén	<i>falu</i>	1552	6	<i>nem fizet</i>	

/esztergomi szandzsák/					
Pereszlén /nógrádi szandzsák/	<i>falu</i>	1562	9		
Pereszlén /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1570	45	12 960	kapu: 45 2 250 búza: 590 kejl 7 080 kevert: 400 kejl 2 400 erdő- és legelő- használati adó 900 méhkas-tized 50 sertés-adó 100 lencse és borsó 50 kender- és káposzta-tized 30 Donbi János malma, egy kerekű, adója 50 birságpénz, menyasszony és hordó- adó 50
Pereszlín /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>falu</i>	1664	41 <i>fejadó- fizető szem.</i>	14 425 <i>esztergomi timár</i>	29 háztartás/50 1 450 búza: 345 kila 6 900 kétszeres: 190 kila 1 900 méhkas tized 675 must tized, 370 pint 1 850 fa- és szénaadó 635 sertésadó 320 csőszdíj és legeltetési adó 435 birságok és földhaszn. adó 200 malom, egykerekű adója 60
26. Peröcsény /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1552	12		
Perecsény /nógrádi szandzsák/	<i>falu</i>	1562		2 595	
Peröcsin /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1570	30	11 235	kapu: 43 2 150 búza: 225 kejl 2 700 kevert: 165 kejl 990 must: 1345 pinté 4 035 erdő- és legelő- használati-adó 600 méhkas-tized 250 sertés-adó 200 kender- és káposzta-tized 40 lencse 85 gyümölcs-tized 10 birságpénz, menyasszony és hordó-adó 360
Peröcsén /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1631		9 000	1631. évi hűbérdefter. Tartozik Báthoz.

Peröcsin <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	<i>102 fejadó- fizető szem.</i>	<i>22 965 esztergomi timár</i>	63 háztartás/50 3 150 búza: 380 kila 7 600 kétszeres: 290 kila 2 900 lencse, bab és borsó tized, 8 kila 160 méhkas tized 725 must tized, 690 pint 3 450 makkoltatási adó 350 len és kender tized 120 menyasszony és hordó a. 245 fa- és szénaadó 2 200 juhadó 130 sertésadó 590 csőszdíj és legeltetési adó 945 bírságok és földhaszn. adó 340 malom, egykerekű adója 60
27. Szakállos <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562	<i>31</i>	<i>15 742</i>	
	<i>falu</i>	1579	<i>30</i>	<i>12 800</i>	kapu: 30 1 500 búza 340 kile 4 080 kétszeres 125 kile 750 must 1100 pint 4 400 lencse-borsó 100 méhkas-adó 285 sertés-adó 225 fa- és széna-adó 750 len- és kender-tized 182 foghagyma- és hagyma- tized 29 gyümölcs-tized 32 káposzta- és répa-tized 27 szalma árából 45 mátka-adó 42 birtokesere adó 30 büntetéspénz 30 háromkerekű malom adója 150 bírságpénz és hordó-adó 143
Szakálos <i>/újvári elájet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	<i>60 adó- fizető szem.</i>	<i>11 095</i>	42 háztartás/50 2 100 búza: 200 kila 4 000 kétszeres: 150 kila 1 500 méhkas tized 225 lencse és borsó tized 120 must tized, 100 pint 500 fa- és szénaadó 1 150 juhadó 160 sertésadó 150 vejszeadó, halfogás tized 150 csőszdíj és legeltetési adó 630 bírságok és földhaszn. adó 140 len és kender tized 60 menyasszony és hordó a. 150 Mahmudnak, az esztergomi lovasok agájának a malma, a kádi okirata alapján, egykerekű adója 60
Este <i>/újvári elájet, Hond náhije/</i>	<i>puszta</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	<i>666</i>	Szakálos falva mellett, az említett falu rájái művelik, és tizedét a földesúrnak szolgáltatják be.
28. Szalka	<i>falu</i>	1552	<i>60</i>		

<i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	69	40 000	kapu: 69 3 450 búza: 1800 kejl 21 600 kevert: 680 kejl. 4 080 must: évi átalányban 8 000 méhkas-tized 250 sertés-adó 750 lencse- és borsó 30 gyümölcs-tized 100 erdő- és legelő- használati adó 1 380 szalma ára 50 a falu lakosainak malma, 3 kerekű, adója 150 menyasszony- és hordó-adó 30 vágóhídi illeték 30 büntetéspénz 100
Szavka <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	179 <i>fejadó- fizető szem.</i>	56 520 <i>a mirmirán hássa</i>	136 háztartás/50 6 800 búza: 1250 kila 25 000 kétszeres: 371 kila 3 710 köles tized, 40 kila 400 must tized, 2100 pint 10 500 méhkas tized 750 lencse tized, 15 kila 300 fa- és szénaadó 4 700 csőszdíj és legeltetési adó 2 040 vejszeadó 200 menyasszony- és hordóadó 500 sertésadó 1 000 malom, kétkerekű adója 120 len és kender tized 200 bírságok és földhaszn. adó 300
Szekerös <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>puszta, vejszé- vel</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	1 000 <i>esztergomi tímár</i>	Az említett falu /Szavka/ rájái művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
29. Szárd <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	10		
Száz (Szád?) <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1562	14	4 936	
Száz <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>puszta</i>	1562		115	Puszta M falu mellett. Mahmud tímárja.
Szárd <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	20	évi átalány 8 279	
Szász <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1579	13	4 936	Bevétel és évi bérlet címén.

Százde /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>falu</i>	1664	42 fejadó- fizető szem.	9 970 <i>esztergomi tímár</i>	31háztartás/50 1 550 búza: 135 kila 2 700 kétszeres: 45 kila 450 méhkas tized 150 lencse- és borsó tized 2 kila 40 must tized, 650 pint 3 250 fa- és szénaadó 1 200 sertésadó 100 csőszdíj és legeltetési adó 420 bírságok és földhaszn. adó 70
30. Szeti /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1552	20		
	<i>falu</i>	1570	26	6 610	kapu: 26 1 300 búza: 217 kejl 2 604 kevert: 75 kejl 450 must: 400 pinté 1 200 méhkas-tized 120 erdő- és legelőhasználati adó 520 sertés-adó 150 kender- és káposzta-tized 10 lencse: 5 kejl 100 az Érsek-malom, Ibrahim aga kezén, kétkerekű, adója 100 bírságpénz, menyasszony- és hordó-adó 50
Szete /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>falu</i>	1664	50 fejadó- fizető szem.	12 870 <i>kincstári hássz</i>	21 háztartás/50 1 050 búza: 235 kila 4 700 kétszeres: 130 kila 1 300 lencse és borsó tized, 65 méhkas tized 650 must tized, 750 pint 3 750 len és kender tized 34 menyasszony és hordó a. 110 fa- és szénaadó 420 sertésadó 176 csőszdíj és legeltetési adó 315 bírságok és földhaszn. adó 120 malom, egykerekű adója 60 Ibrahim régi esztergomi miralaj malma, kétkerekű adója 120
31. Szob /budai szandzsák, váci náhije/	<i>falu</i>	1559	86 férfi	12 067 <i>Nosztra pusztával együtt hász-birtok</i>	A jövedelem haszonélvezője Rüsztem pasa, a budai vilájet mimiránja, hász-birtokos.

	<i>falu</i>	1562	81 férfi	12 067 <i>Nosztra pusztával együtt hász-birtok</i>	búzatized 150 kile kevert tized 100 kile lencse- és baltized 320 akcese musttized 2500 pint gyümölestized 127 akcese méhkasok száma 50 darab sertések száma 75 darab malomkerekek száma, fél évig járó 2 kendertized 20 akcese birságpénz 250 akcese A jövedelem hasznélvezője Rüsztem pasa, a budai vilájet mimiránja, hász-birtokos.
Szob <i>/budai szandzsák, váci náhije /</i>	<i>falu</i>	1580	102 <i>férfi</i>	23 495 <i>hász-birtok</i>	búzatized 650 kile kevert tized 170 kile lencse- és baltized 20 akcese musttized 1700 pint gyümölestized 20 akcese méhkasok száma 100 darab sertések száma 25 darab malomkerekek száma, fél évig járó 1 kender-, káposzta-, vöröshagyma- és fokhagyma-tized 50 akcese széna- és tűzifaadó 1450 akcese szalma ára 50 akcese vágóhídi illeték 200 akcese menyasszony és hordóadó 100 akcese birságpénz 300 akcese Szultáni hász-birtok.
Szob <i>/budai szandzsák, váci náhije /</i>	<i>falu</i>	1590	73 férfi	23 495 <i>hász-birtok</i>	búzatized 600 kile kevert tized 250 kile lencse- és baltized 50 akcese musttized 1400 pint gyümölestized 20 akcese méhkasok száma 100 darab sertések száma 25 darab malomkerekek száma, fél évig járó 1 kender-, káposzta-, vöröshagyma- és fokhagymatized 50 akcese széna- és tűzifaadó 2250 akcese szalma ára 50 akcese vágóhídi illeték 100 akcese menyasszony és hordóadó 100 akcese birságpénz 100 akcese Szultáni hász-birtok.
Szob <i>/budai szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1632		6 075	1632. évi hűbérdefter, tímárbirtok.
32. Tésa/Tisa <i>/nógrádi szandzsák/</i>	<i>puszta</i>	1579	<i>lakat- lan</i>	100	

Tésa /esztergomi szandzsák/	falu	1631		4300	1631. évi hűbérdefter. Tartozik Nagy-Sarlóhoz.
33. Tesmag /nógrádi szandzsák/	falu	1562	23		
	falu	1579	29	7 000	kapu: 29 1 450 búza 200 kile 2 400 kétszeres 100 kile 600 must 250 pint 1 000 lencse, bab 60 méhkas-adó 135 sertés-adó 85 fa- és széna-adó 825 len- és kender-tized 75 foghagyma- és hagyma-tized 80 gyümölcs-tized 55 káposzta- és répa-tized 82 szalma árából 30 mátka-adó 25 birtokcsere adó 21 büntetéspénz 12 birságpénz és hordó-adó 165
Tesmag /nógrádi szandzsák, nógrádi náhije/	falu	1631		13 500	1631. évi hűbérdefter.
34. Toronyalja/ Toromalja /budai szandzsák, visegrádi náhije/	puszta	1580	lakatlan	250 tímár-birtok	Szöke Mihál, Torombitás Petri, Halász Matias és Nagy Anbrus István Marosa város rájai kezén, akiknek nevére iratott. Haszonélvezői: Ferhád Szemendre tímár-birtokos, a visegrádi felső vár várnagya és Haszán bin Abdullah tímár-birtokos, a nevezett vár kethüdája (felügyelő).
	puszta	1590	lakatlan	250	Szöke Mihál, Túr Mihál, Trombitás Petri, Halász Petri és Nagy Anbrus István Marosa város lakosainak kezén. Haszonélvezőjére nincs adat.
35. Tölgyes /esztergomi szandzsák/	falu	1552	8		
	falu	1570	16	6 000	kapu: 16 800 búza: 180 kejl 2 160 kevert: 260 kejl 1 560 must: 250 pinté 750 méhkas-tized 50 sertés-adó 30 erdő- és legelő-használati adó 320 kinestári rét jövedelme 50 káposzta-tized 10 lencse 60 kender-tized 10 Győrök: Mátyás malma, Behrám kethüda kezén, háromkerekű, adója 150 birságpénz, menyasszony-és hordó-adó 50

Tölgyes <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	70 <i>fejadó- fizető szem.</i>	14 571 <i>a mirmirán hássza</i>	48 háztartás/50 2 400 búza: 250 kila 5 000 kétszeres: 154 kila 1 540 lencse és köles tized 2 kila 40 must tized, 600 pint 3 000 makkoltatási adó 300 fa- és szénaadó 600 sertésadó 381 csószdíj és legeltetési adó 720 bírságok és földhaszn. adó 220 len és kender tized 80 menyasszony és hordó a. 190 templom földje lakatlan a. 100
Szen Martin <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>puszta</i>	1570	<i>lakat- lan</i>	450	búza: 20kejl 240 kevert: 35 kejl 210
Szenmárton <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>puszta</i>	1664	<i>lakat- lan</i>	1 000 <i>esztergom timár</i>	Tölgyes falva mellett. Az említett falu rájai művelik, és tizedét beszolgáltatják a földesúrnak.
36. Vámos- Mikola <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1552	20		
Vámos Nikola <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1570	40	9 110	kapu: 40 2 000 búza: 275 kejl 3 300 kevert: 175 kejl 1 050 must: 250 pinté 750 erdő- és legelő- használati adó 800 méhkas-tized 280 sertés-adó 250 kincstári rét jövedelme 200 lencse 60 hagyma-tized 100 kender- és káposzta-tized 100 Szabó Antal malma, egykerékű, adója 50 Farkas Zsigmond malma, egykerékű, adója 30 bírságpénz, menyasszony és hordó-adó 60
Vámos-Mikola <i>/esztergomi szandzsák/</i>	<i>falu</i>	1631		10 110	1631. évi hűbérdefter, tartozik Csekerdénhez.
Vámos Mikola <i>/újvári ejálet, Hond náhije/</i>	<i>falu</i>	1664	64 <i>fejadó- fizető szem.</i>	14 315 <i>esztergomi timár</i>	44 háztartás/50 2 200 búza: 250 kila 5 000 kétszeres: 190 kila 1 900 méhkas tized 325 lencse és borsó tized, 4 kila 80 must tized, 300 pint 1 500 fa- és szénaadó 1 500 juhadó 100 sertésadó 340 csószdíj és legeltetési adó 660 bírságok és földhaszn. adó 220 kender tized 40 menyasszony és hordó a. 190

					malom, egykerekű adója 200 makkoltatási adó 60
37. Varbók/ Gáspár Varbók /nógrádi szandzsák/	<i>puszta</i>	1562		237	Mahmud tímárja. Kérdéses, hogy a Hont megyei Varbókról van-e szó?
/Gáspári Varbók /nógrádi szandzsák/	<i>falu</i>	1579	2	1 000	
38. Visk /esztergomi szandzsák/	<i>falu</i>	1552	18		
	<i>falu</i>	1570	25	12 710	kapu : 25 1 250 búza: 350 kejl 4 200 kevert: 220 kejl 1 320 lencse és borsó 30 must: 1500 pinté 4 500 méhkas-tized 240 sertés-adó 250 bárány-tized, 8 darab 80 kincstári rét jövedelme 70 erdő- és legelő- használati-adó 500 káposzta-, kender-, bíber- és hagyma-tized 30 Losancsi István malma az Ipoly folyón, kétkerekű, adója 50 birságpénz, meny- asszony és hordó-adó 200
Viske /újvári ejálet, Hond náhije/	<i>falu</i>	1664	91 <i>fejadó- fizető szem.</i>	21 490 <i>esztergomi tímár</i>	43 háztartás/50 2 150 búza: 340 kila 6 800 kétszeres: 160 kila 1 600 lencse , bab és borsó tized, 4 kila 80 méhkas tized 500 must tized, 1550 pint 7 750 len és kender tized 51 menyasszony és hordó a. 130 fa- és szénaadó 1 200 sertésadó 184 csőzdij és legeltetési adó 645 birságok és földhaszn. adó 220 malom, kétkerekű adója 120 Reftáre (?) Hatun esztergomi lakos malma a ser' szerinti dokumentum alapján, egykerékű adója 60

Fogalmak magyarázata:

akcsa vagy **akcese**: török pénznem, ezüst váltópénz a XVI. században; 50 akcsa = 1 magyar forint. 100 kg búza ára kb. 80 akcsa.

defter: török adólista, számviteli könyv.

defterdár: a török adószedők megnevezése, akik felelősek voltak az adólajstromok összeállításáért.

faizás: erdőhasználati jog Magyarországon, a feudalizmus idején. Kezdetben a jobbágyokat korlátlanul megillette a földesúri erdőben. A XVI. századtól már a favágásért, makkoltatásért illetéket szedtek. A XVIII. századra a jobbágyok erdőhasználati joga majdnem teljesen megszűnt.

harács (haradz): földadó a törökök által meghódított területeken (vesd össze: harácsolni!).

hegyvám: a XIV. századtól a királyi adó, *csöböradó* helyébe lépő, a földesúrnak járó szolgáltatás, amelyet majorsági jellegű szőlőterület használata után vetettek ki, s az évi termés mennyiségétől független volt. A hegyvám egyrészt előre megállapított borból, ritkábban mustból (kb. 800 négyszögöl után 5–10 köből) vagy ennek megfelelő pénzből, másrészt természetbeni juttatásokból (*munera*: kenyér vagy kalács, kappan és zab), harmadrészt kismérvű robotból állt. A hegyvámot a szőlőhegy tulajdonosának minden szőlősgazda köteles volt megadni, tehát az *úrbéresek* mellett a polgárok és a nemesek is.

kapuadó: a jobbágyok adója, melyet Károly Róbert a királyi kincstár számára szedtetett be; kapunként vetették ki. A „hagyománytisztelő” törökök is megtartották ezt az adót.

kejl (kila, kile): török űrmérték, 47-120 l.

khász vagy **hász**: arab eredetű török szó, jelentése: saját, tulajdon, egy bizonyos egyén számára való, különösen pedig a szultán tulajdona. Magyarországon, például Kecskemét, Nagy-Kőrös, Czegléd, Halas, Jászberény, Hódmezővásárhely, Mezőtúr voltak ilyen birtokok.

náhiye: Az Oszmán Birodalom kisebb közigazgatási területe, a szandzsák része, adózási és gazdasági, a magyar járásoknak megfelelő egysége.

oszmán: kis-ázsiai vagy délkelet-európai török.

szandzsák: török közigazgatási terület, az Oszmán Birodalomban a vilajet kisebb területi egységeinek neve. Szó szerinti jelentése *zászló*. Vezetője a szandzsákbég, akinek a bég megtisztelő cím jár.

tapu (török): átvételi díj, bérleti díj; földhasználati adó. Az Oszmán Birodalomban a keresztény alattvalók (ellentétben a muszlim alattvalókkal) egymás között adhatták, vehették, cserélhették, örökölhették földjeiket, azzal a megszorítással, hogy az csak a török földesúr tudtával és beleegyezésével történhetett. Amikor nem a törvényes örökösé lett a keresztény birtok, a török földesúrnak az átvevő keresztény jobbágy egyszer s mindenkorra taput volt köteles fizetni. A török földesúrnak joga volt elvenni a birtokot jobbágyától, és másnak ajándékozni azon esetben, ha az új tulajdonos földjét 3 évig műveletlenül hagyta. A keresztény jobbágyoknak nem volt szabad költözési joga, a török földesúr akkor is visszavihette jobbágyát, ha az 15 éve távozott a birtokról.

urbárium: a jobbágyoknak földesura iránti kötelezettségeit rögzítő írott vagy íratlan, a földesúr elhatározásán, szokásjogon vagy tételes jogon alapuló szabályrendszer volt. Írásos forma esetén egyúttal a földesúr és jobbágyainak a gazdálkodással kapcsolatos fontosabb adatait rögzítő összeírás is, mely tartalmazta többek között a jobbágyok kötelezettségeit, állatállományát, eszközeit, szerszámaikat, telkének nagyságát és milyenségét is.

vilajet vagy **ejálet**: az Oszmán Birodalom nagyobb területi egységeinek, *tartományainak* a neve a XVI. századtól az első világháború utánig, a birodalom széthullásáig. Polgári és katonai vezetője a beglerbég, aki általában pasa (magyarul helytelenül *basa* is) rangú volt.

Felhasznált források:

- A Magyar Országos Levéltár adatbázisai. Urbáriumok és összeírások www.arcanum.hu/mol
- BLASKOVICS JÓZSEF: Az újvári ejálet adóösszeírásai. Pozsony, 1993.
- BOLLA ILONA – ROTTLER FERENC (szerk.): Szemelvények az 1526. előtti magyar történelem forrásaiból. I-II. Kézirat. Budapest, 1988
- DERECSEI JÁNOS: A Honti főesperesség vizitációja (1561). In: Katolikus egyházlátogatási jegyzőkönyvek 16-17. század. Budapest, 2002
- CSELEBI, EVLIA török világutazó utazásai 1660 – 1664. Budapest, 1985.
- FEKETE Lajos: Az esztergomi szandzsák 1570. évi összeírásai. Magyar Történettudományi Intézet, Budapest, 1943.
- KÁLDY-NAGY GYULA: A budai szandzsák 1546-1590. évi összeírásai. Demográfiai és gazdaságtörténeti adatok. Pest Megye Múltjából 6. Pest Megyei Levéltár, Budapest, 1985.
- OLÁH MIKLÓS
Hungária. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1985
- UNGNÁD DÁVID
Konstantinápolyi utazásai. Ford.: Kovács József László. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1986.
- VELICS Antal – KAMMERER Ernő: Magyarországi török kincstári defterek I. k. Budapest, 1886. II. k. Budapest, 1890. M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága. <http://kt.lib.pte.hu/cgi-bin/kt.cgi?konyvtar/kt03122301/index.html>

Irodalom:

- BALOGH ZOLTÁN
é. n. Drégelypalánk. Száz Magyar Falu Könyvesháza. Budapest
- BOROVSKY SAMU dr., szerk.
é. n. (1906) Hont vármegye és Selmeczbánya sz. kir. város. Magyarország Vármegyei és Városai. Országos Monográfiai Társaság, Budapest
- CSÁKY KÁROLY
2003 (b) A Dunától a Szitnyáig. Településtörténeti barangoló. A Felvidék Művelődéstörténeti Enciklopédiája 2. Révkomárom
- DANIS FERENC
2005 Ipolyság. Komárom
- DÓKA KLÁRA
1977 Az Ipoly menti falvak történeti statisztikája. In: Börzsöny néprajza, 7-42.
- HAICZL KÁLMÁN
1932 –33 Léva története a XVI. század végéig. Léva története a XVII. században. Léva
- HEGYI KLÁRA
2001 Az oszmán hatalom berendezkedése és működése. In: Pest Megye Monográfiája I/2. 255-328.
- HORVÁTH LAJOS
1987 A Börzsöny-hegység bányászatának vázlata. In: Váci Könyvek 3. A Vak Bottyán Múzeum Közleményei, Vác, 139-155.
- HORVÁTH M. FERENC
é. n. Nagybörzsöny. Száz Magyar Falu Könyvesháza. Budapest
- KÁVÁSSY SÁNDOR
1991 Bevezetés a történettudományba. Kézirat. Budapest
- KOCZÓ JÓZSEF
2000 (b) Vámosmikola a középkorban. Honti Füzetek 3. Vámosmikola
- KORCSMÁROS LÁSZLÓ
1995 Ipolydamásd története 1262 – 1990. Kézirat. Ipolydamásd

PMM, 2001

Pest Megye Monográfiája I/2. A honfoglalástól 1686-ig. Szerk. Zsoldos Attila. Budapest, 2001.

MRT 9.

1993 Pest megye régészeti topográfiája XIII/2. k. A szobi és a váci járás. Szerk.: Torma István. Magyarország Régészeti Topográfiája 9. Budapest

SZAKÁLY FERENC

2001 A hódolt megye története. In: Pest Megye Monográfiája I/2. 329-543.

SZOMBATHY VIKTOR

1986 Száll a rege várról várra. Szlovákiai vármondák. Bratislava

WIKIPÉDIA, a szabad enciklopédia

ZALABAI ZSIGMOND

1984 Mindenekről számot adok. Madách Könyv- és Lapkiadó n. v., Bratislava

A dolgozat része a Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány „Unger Mátyás Emlékére” szakalapítvány által támogatott Az Alsó-Ipoly mente történeti földrajza – az államalapítástól a XX. század végéig című pályamunkának.

Havasréti Pál a kiállítás megnyitója előtt (Girasek Károly felvétele)

ÁCS SÁNDOR

A somkóró virága

Akkor még fiatalok voltunk és egészségesek. Nyaranta napokig csavarogtunk a havason lapos hátizsákkal, amiben csak egy barnahéjú rozskenyér árválkodott. Meg a jó reménységünk, hogy a patakok pizstrángokkal kínálnak, az esztenákon a juhászok juhtejjel, csípős túróval, fehér sajttal, bükkmakkon hízott disznó érett szalonnájával, amiben a bicsak úgy haladt, mint a vajban.

Egyszóval vidámak voltunk, mint a cinege tavasszal.

Az egyik délután aztán elhagyott a jókedvünk és nagyon elszomorodtunk, mert egy olyan ősfenyvesen haladtunk át, amit meggyalázott az erdőtüz.

Az erdő sötét éjszakájában szótlánul ültünk az összeomlott tűz parazsának világa mellett, néztük az apró, kék lángokat, amelyek nyelvecskéiket nyújtogatták az ég csillagai felé.

Mindketten ugyanarra a szürke hamuvá roskadt esztenára gondoltunk, amelyet megemésztett a tűz.

Váratlanul megszólalt barátom:

-Senki nem tudja, hogy én láttam utoljára az öreg Bekét... és ne is tudja meg, mert perbe fognának.

A Beke családról sok szó esett a faluban. Hogy külön emberek, hogy talán nem is székelyek, hanem besenyők a nevük után ítélve, ami valamiféle ispánt jelent.

Dehát végtére is mindegy, mert a székelyeknek rokona Thonuzóba fejedelem népe, s ők is híres nyilazó népek valának.. Ám az is igaz, hogy a népvándorlás viharában, no, meg azután is egy darabig, irtotta egymást a két nép derekasan - mint ahogy rokonokhoz illik ebben a hazában.

Néhány évvel ezelőtt barátkoztam össze az öreggel.

Egyszer, arrafelé jártamban kért meg, hogy fordítsak le egy kontraktust, ami deák nyelven íródott, mert az igazolja a havasi földekre való jussát.

Egy félbeszakított, merített papírra írt szerződésdarabot tett elé, ami úgy nézett ki, mintha valaki a másik felével pipára gyújtott volna. A latin szöveg primitív, konyhanyelven íródott, tele grammatikai hibákkal, szerkesztője nem sokat forgathatta a római auktorokat. Nem Ciceró, vagy Ovidius ékes nyelvén zengett, de ki lehetett hámozni belőle, hogy „humilissimus Franciscus Beke, vulgó, sánta, nominátus, vétel útján szerzett tulajdonjogot némi földekre, tanti agri... quanti... die... ara-... potest...”

De hogy kitől, mennyi földet és hol, mikor kötötték a szerződést, a hiányzó részek miatt már nem volt megállapítható.

-Látja? A nagyapám volt sánta, a vízaknai csatában egy kozák megsebesítette a térdét a pikájával. Ha pedig ennyi igaz a szerződésből, akkor igaz kellett legyen a vétel is!

Annak idején az eszténa közelében jelölték volt ki az inzellérek az új háromszögelési pontot, ahová valamiféle őrtornyot is építettek. Egy pár hónapig nem is történt semmi, aztán beállított az esztenára a kisbíró, aki írást hozott, hogy az öreg bontsa le az esztenát, s minél előbb hordja el magát a havasról.

Az öreg Beke igazának tudatában semmibe vette a dolgot, mígnem egy szép napon újabb írás érkezett, hogy a jogtalan földhasználatért nyolcvan esztendőre visszamenőleg fizesse meg az árendát az államnak.

Akkor már ügyvédet fogadott s éveket perlekedett, eredménytelenül. A nagy összegű árendát nem tudta kifizetni, ezért elhajtották hetven juhát, a négy szép tehenét és a disznaját. Azután még tyúk sem kapirgált az eszténa környékén.

A hajsza a család ellen tovább folyt. Egyik éjszaka a kisbíró megkopogtatta az eszténa gerendafalát, és titkon megsúgta, nagy baj közeledik a családra. Három berbécsért elárulta, hogy a következő reggelen a csendőrök elviszik Áron fiát a Duna deltájába csatornát ásni. Rebi néni még azon az éjszakán felpakolta a fiút, és útba indította a határ felé.

A csendőröknek azt mondták, hogy Galacba utazott, munkát keresni. Egy hét sem telt belé, már írt külföldről, szerencsésen megérkezett és erdész lett az egri káptalannál.

A fia utáni bánatba halt belé a szívbeteg édesanyja.

-A múlt év nagypéntekén látogattam meg újra az öreget. Az volt a benyomásom, hogy az öreg Beke elméje elborult. Nem tudtam elhinni, hogy a magára maradt, tehetetlen öreg ellen újra meginduljon a hajsza, amikor mindenki tudja, hogy neki van igaza a hatósággal szemben.

-Látom, hogy nem hisz nekem – mondta az öreg – hát nézzen le a hegy aljába, ott megyen a csendőr a falu felé. Itt vót, a fene a fajtáját, írást lobogtatott, húsvét másnapjáig el kell takarodjak a havasról. Emberek jönnek, hogy lebontsák az esztenát, istállót, karámot és elegyengessék a földet. A végén még szépen el es beszélgettünk:

-Adjál kicsi cujka, te bangyin!

-Én es meginnám, ha lenne. Borsikából székelnek, engedély nélkül nem szabad pálinkát főzni, s éppen, mert hazátlanok vagyunk!

-Akkor adjál szivar!

-Az sincs, de dohány az van! – És odadobtam néki a dohányzacskómat.

A csendőr cigarettát sírított a somkóró-virággal illatosított dohányból:

-Sok pénz van teneked... finom dohány szíjjál!

-A nanyád térgye! Ilyen dohányt te es csinálhatsz magadnak.

-Te ne szidjál az enyém nagyanyám, mert viszlek puskeriába!

-Dehogy es szidom szegént, eléggé megveré az Isten azzal, hogy ilyen fáin unokája van.

-Te innét eltakarodol... három nap! Értettél?

-Ne légyen az esztenára gondod, úgy eltakarodok, még a föld se marad épen utánam!

-Nézze meg – mutatta nekem az öreg – a Rebi sírját már elegyengetém, ledöngölém az agyagos földet, s két öl fát hordtam rea, hogy annak tüze téglává égesse az agyagot. A világ végezetéig sem nő fű rajta és feltörni sem lehet. Hadd pihenjen szegén Rebeka a sírjában háborítatlanul.

-Most pedig csináljuk meg a végrendeletem – mondta és felnyitva a karosláda tetejét, szedegetni kezdte belőle az emléktárgyakat.

-Ez a kék-fekete csíkos szoknya, a virágmintákkal gazdagon kihányt börmellény, s az ingváll a Rebi menyasszonyi ruhája vót.

A kis csizmákat szétmarta az idő, pedig a csizmadia váltig mondogatta akkor, örökéletűek.

Ebben az újságpapírban somkóró virága van, Rebi igencsak szerette az illatát, még a mosott ruha közé es tett.

Ebben meg gyöngyvirág levél van, ennek főzetivel kezelgette vót a szívbaját. Használt es a szívbaj ellen, de nem használt a minket ért bánat ellen.

A doktor es azt mondta vót, hogy felér a gyűszűvirág főzetének erejével. A háború alatt, amikor nem vót gyógyszer, ez tartotta a lelket Rebekában.

Ebben a zacskóban varangyos béka pora van, valami vajákos vénasszony ajánlotta Rebinek. Az öreg zsidó doktor ismerte a por hasznos voltát. Valamikor régen az orvosok es ajánlották, merthogy kétféle mérég es van benne, s ha reafanyalodik, csak apránként szedegesse, mert erősen mérgező!

-És itt vagyon a Rebi menyasszonyi pártája. Szegény jó Rebeka... hűséges szorgalmatos, melegsívű asszony vót.

-Ez meg az Áronka első harisnyája, abból az időből, amikor még csak legénkének számított.

Rebi örözte vót meg emlék gyanánt.

-Ez meg itten... az én vőlegényi kalapom, mirtusz virág van a szalagja mellett.

-Ez itten meg a nagyapám huszárkarabélyá, van hezzá por, golyóbis, még kapszli es. Jó lesz, hogy átsegéljen a Rebi oldalára!

-Oltárt építék ezekből az emléktárgyakból, legfejül helyezöm el az áldott jó feleségem menyasszonyi gúnyáját, a csúcsára rea tűzöm a menyasszonyi pártáját. Aztán, az egésztest leöntöm olvasztott fenyőszurokkal, közepibe egy nagy gyertyát állítok. Ha azt majd szombaton östefelé meggyútom, ippeg a feltámadás idejére fog leégni, hogy felgyútsa az áldozati oltárt... illatozhat a Rebeka somkóró virága. Lelje örömét a túlvilágon es benne!

-Velem ne törődjön, a magam dógát én már elintéztem, csak a kecskét vigye le Küss Daninak, a molnár fiának. Írást es adtam számára, hogy a kecske az Ő tulajdona. - Ennek így kell megtörténnie, ahogyan elmeséltem! Karácsonykor es megfélelkezett mirólunk a kicsi Jézus, nem hozott ajándékot.

És megfélelkezik nagypénteken es a latrok közt megfeszített Krisztus.

Számunkra nincs feltámadás! De én elibe megyek a feltámadó Istenfiának, és nagy fényességgel mutatom néki az utat, az Ő elfeledett népéhez. Lobogni fognak az erdők a havason olyan fényességgel, hogy elhomályosítják a felkelő napot es. Ott hadd lobogjanak... ha számunkra még annyi hely sem jut, ahol csontjaink békességben megpihenhessenek! Én leszek az új Ábel, akinek áldozati füstjét biztosan szívesen fogadja az Ó-Testámentum Öreg Istene.

- No, áldja meg az én Istenem! – s azzal befordult az üres istálló ajtaján.

Húsvétra szépen kimelegedett az idő, a havasi legelőkön idei kisbárányok rázogatták farkukat, a som már elvirágzott, ledobta megbarnult barkáit a mogyoró, de a tőzike még javában nyílott, és a völgyekben rózsaszín virágokba borultak a mandulafák.

Szívmengető volt a feltámadás éjjelén tartott mise.

Amikor a pap felmutatta a feltámadott Krisztus testét, és zengeni kezdtek a harangok, egy ember robogott be a templomba kopogó csizmákkal, és kétségbeesetten kiáltotta:

- Segítség, emberek! Lángokban áll a havas!

1988.

Megjelent a Vas Népe c. napilapban 1989. jan. 14.- én

Gyülekezünk, előtérben Óvári János (Girasek Károly felvétele)

SZŰK BALÁZS

Szerelmes mese a Kalota partján

Messze mögöttünk a míves nap,
A babóca bogár csimpaszkodik a ciherbe.
A Nap orra komoran füttyög,
Csahol a szolga-éj a sötétnek.
Harsogni durván most vétek,
Forrósít a szív és a méreg,
Ha elveszett édenünk
Képzletes láncra fűzzük.
Fütőzik a szemtelen nyár,
Kecskebukát hány a szellő,
Lajtorját tol a tegergő,
Futó felhők szerelmes falánkságáig.
„Mutuj, mutuj! Te ostoba!
Kuckóból, pucikból térj ki.
Számláld a rogyadozó napokat,
Mik szabadulásod óráját mérik.
Közel már a mennyei sereg csókja,
Hogy egybefűzzön élőt és holtat,
Közel forróság és méreg,
Közel szívünk tisztítója.”
'Ránk ne várjon faganéj,
Csünkörközik a babóca bogár,
Még nem jött el a társtalan éj'

dr. Végh Károly és Kovács T. István eszmét cserél (Girasek Károly

felvétele)

VÉGH TAMÁS

Te talán sejtéd

Lepereg számról a szó,
Ahogyan bíborló délutánok
Fénye ömlik alá a kőbányai
Munkásházak ablakairól.

Amint a gondolat is, mely
Ezer ösvényen csatangol,
S legvégül egyetlen útra tér
Vissza, hogy végre hazajusson.

Naponta vétünk. Lelkünk
Sebzett ettől a kortól. Kormos
Hajnalokon vérzik a szó.
Te talán sejtéd a pillanatot,

Amikor nyikorgó idegeink
Kisikoltják romjaink alól,
Tűrészhatárunknál: ne tovább!
Te talán sejtéd a pillanatot.

Naponta vétünk. Nem való az,
Ami annak látszik. Ábrándkép,
Roggyant elmék mákonya,
Hogy a korhadó ág kivirágzik.

Naponta vétünk. Oly erősen
Vigyázunk vonásainkra:
Fel ne tűnjön, hogy félünk.
Napi cselekvésspirálra feszülve

Jóllakásig rémülünk az újuló
Információkkal, egybemossuk
A nappalt az éjjel, s vegytiszta
Mámorok rúgják álmainkat széjjel.

Naponta vétünk. Úgy teszünk,
Mintha a dolgok királyi rendjén
Csorba sohasem esne, létünk így
Jól beleillik e kontinensnyi trendbe.

Jajgó harang nem értünk kondul,
Mi vakondként túrjuk a kushadó
Időt bolondul, amíg az egész nyáj
Idegenbe nem széled kolompostul.

Naponta vétünk. Két szál betonvas
Közé lép, s elbotlik a melós. Poros,
Mocskos rongyba törli vérző arcát,
S dolgozik tovább, mielőtt kirúgnák.

Pillanatnyi kihagyás: nem figyelt
Magára, s a baj, mint öreg barát,
Most is megtalálja. Bár sorsa,
Jóval viselős időtlen idők óta.

Naponta vétünk. Azt hisszük
Más hordja vétünk. Fejünkben
Épp csak kinézünk, s nem látjuk
E mából, következő ezredévünk.

Lepereg számról a szó. Ahogyan
Bíborló hajnalok fénye ömlik alá
A kőbányai munkásházak ablakairól.
Te talán sejtetted a pillanatot...

2012-05-25.

CSÁKY KÁROLY

Kiskeszi (Ipolykiskeszi) szakrális emlékei

A falu rövid története

Az egyik magyar törzs nevét viselő Kiskeszi Párkánytól északkeletre, az Ipoly jobb partján települt. Hajdan Hont megye, ma az Érsekújvári járás faluja. Nem messzire a Börzsöny hegyei látszanak. Igen régi helysége az Alsó-Ipoly mentének, hisz a kő-, a bronz- és a rézkor emberei is megfordultak errefelé. Neve *1248-ban* bukkant fel *Kezw* alakban. IV. Béla ekkor az itteni földet szálláshelyül adta *István királyi ötvösnek*. (Györffy, 1987:209) Az *1332/37.* évi pápai tizedjegyzékben *egyházashelyként* szerepel a község, papját így említik: *Georgius sac. S. Petri de Qu*. A jegyzék szerint a *Szt. Péterről nevezett keszi egyház* papja fél márka jövedelméből 3 garas pápai tizedet fizetett. (Bakács, 1971:140; Györffy, 1987:209) *Vályi András* magyar katolikus faluként említi Keszit, melynek földesura az *Esztergomi Káptalan*. Elmondja még, hogy „*tormája különösen jó ízű, és igen bőven terem, 's messze földre el hordatik*“. (1799:354) A település anyaegyháza aztán hosszú időn át *Ipolytólgyesen* volt, ma pedig *Keszi Ipolyszalka filiálisa*.

A helység templomáról

A *Borovszky-monográfiában* olvashatunk arról a helyi mondáról, mely szerint a *Pogányvár* dűlőben a honfoglalók egy csoportja *váracsot* épített, s hosszabb ideig abban húzódott meg a keresztény térítők elől. (é.n.:53) Hogy mindez igaz volt-e, nem tudjuk, az viszont tény, hogy e helységben áll a vidék legrégebb templomainak egyike. Már a megyei monográfiában is megemlítik, hogy „*A községnek ősi románstíliú temploma van*“. Tulajdonképpen a *Szent Mihály arkangyal* tiszteletére szentelt templom *rotundájáról* van szó, melyet valamikor a XII. század végén, a XIII. század elején építhettek. Az itteni *Árpád-kori* körtemplom olyan különleges építmény, melyből igen kevés maradt fenn napjainkra. Eltér a közeli Bény község rotundájától is, elsősorban a köralakú hajóhoz kapcsolódó szentélyt illetően.

A rotunda átmérője 7,80 m, falvastagsága pedig 1,20 m. A magas, kupolás köralakú, szépen megmunkált andezitkövekből épült rész szolgált egykor a templom *hajójaként*. Ennek déli részén megmaradt a két eredeti *románkori ablak* a belülről és kívülről a falközép felé keskenyedő félköríves bemélyedéssel. A dongaboltozatos, vakolatlan, faragott kváderkövekből épült körfalat függőleges lizénákkal tagolták, mintegy ál-árkádokat, fülkéket kialakítva. Kintől jól látható, hogy a *kör alakú, kupolás traktus* egy alacsonyabb, négyzetes építményrészben végződik, s ennek keleti falában is ott a keskeny, félköríves románkori ablak. S épp ez a szentély adja a rotunda szokatlan szerkezetét. Az egykor hajóként használt köralakú épületrész centrális terének keleti oldalát ugyanis ez az íves *apszisz* zárja. Tehát a kívülről négyzetes épületrész bent *félkörű szentélyt* rejt. (Szénássy, 2002:33; Ludwig, 2004) A régi szentélyben eredeti *freskómaradványokat* találunk, geometriai alakzatokkal, virágornamentikákkal. Az északi falon *reneszánsz formájú* latin nyelvű feliratok látszanak, a falban pedig ott a régi *szentségház*. A templom rotundája ma a szentély, amely magas oltárával takarja a hajdani apsziszt, amit jelenleg sekrestyének használnak.

A *neogótikus főoltár* is figyelemre méltó alkotás. Fából készült 1919-ben Esztergomban. Az *oltárkép* a védőszentet, *Szent Mihály arkangyalt* ábrázolja, amint legyőzi a sátánt. Mihály bal lábbal a sátánra tapos. Szárnyas testén övvel átkötött kék ing, bordó palást van; felemelt jobb kezében egyenes kardot tart. Az *oltárasztal* eleje szépen megmunkált alkotás: reliefes díszítéssel. Ugyancsak szépek megmunkált alkotás a misézőasztal is: középen egy köralakban fénysugárral elárasztott keresztalakzat látszik, két szélén

virágornamentikás relieffel. Az oltárasztal jobb és bal oldalán két-két **réz gyertyatartó** áll: valamennyi négyszögletes alsó szárának oldalain egy-egy szent reliefjével. Az **oltárterítő** helybeli munka: keresztesen hímzett búzakaralakkal, szőlőfürtökkel és keresztalakzattal. (Ugyanilyen a misézőasztal terítője is.) Az oltárszekrény teteje háromszögsúcsban végződik, fent díszes kereszttel. Az oltárképet két-két magasított, díszes oszlopfőben végződő gömbölyű oszlop veszi közre. Ezek felett további két négyzetes oszlop áll, tetejükön gótikus kápolnaszerűséggel. A széleken láthatunk még egy-egy térdeplő szárnyas angyalszobrot is. A nagyméretű olajkép alatt van az **Oltáriszentség-fülke**, két félkör alakú ajtaja felett egy-egy szőlőfürttel. Tőle jobbra és balra reliefes díszítesek, tulipánnal és vázában lévő virággal. **Molnár József** adatközlőm (1923) elmondta, hogy a főoltárt utoljára **Albert István** festőművész restaurálta. A szentélyben, a falra függesztve látható még a háromkaréjos **körmeneti feszület**, a sekrestyében pedig a **Feltámadt Krisztus-szobor**.

A rotundához, mely körül egykor temető is volt, az 1700-as évek végén hozzáépítették a **barokk hajót** az ugyancsak **barokk orgonakarzattal**, melynek mellvédjén díszes kovácsoltvas karzatot láthatunk. A kórus fűjtatós, egymanuális **harmóniuma** 1895-ben készült. A téglalap alakú hajónak két-két félköríves ablaka van. A szentélytől díszes **diadalív** választja el. Rajta s a hajó mennyezetén egyszerű színes freskókat látunk, melyek bibliai jeleneteket, szimbólumokat ábrázolnak. A hajó egykori, déli fala mellett áll **Jézus Szívemellékoltárát** 1962 után szétszedték. Az oltárasztal lett a mai misézőasztal, az oltár másik része pedig az ambó. A oltár **Jézus Szívé-szobra** a diadalív északi részére került. Ez régebbi gipsz alkotás. Jézus fehér ruhában, bordó palástban áll előttünk; bal kezével szívére mutat, a jobbot előre tartja. A szobor közelében volt hajdan a **szószék** is, amit ugyancsak eltávolítottak innen. A diadalív déli oldalán a **Mári Szívé-szobor** áll. Mária fehér ingben, kék palástban látható. Az adatközlő állítása szerint ezt **Albert István** készítette. (Molnár József, 1923) A templomnak van **keresztelőkútja** is, amely egy magas oszlopon álló kő alkotás, tetején díszes réz kupakkal. A hajó egyik déli falsávján, egy szobortartón áll **Szent József szobra**. József kék ruhában, bordó palástban van, karján a fehér ruhás Kisjézussal, jobbán liliummal. Szemben vele az északi hajóoldal falsávján helyezték el a **Madonna-szobrot**. Mária fehér ruhában, kék palástban látható, balján a gyermek Jézus ül fehér ruhában, jobb kezében fehér lilium van. Az utóbbi két szobor eredetileg a szentélyben állt, helyük még ma is megvan. A kórus alatt áll a két régi **gyóntatószék**. A déli fal mellett látjuk **Szent Antal szobrát**, amely valamikor hátrább volt, a mai Mária-barlang helyén. Antal kordával átkötött barna szerzetesi ruhában látható, jobb kezében fehér liliummal, balján a Kisjézussal, aki egy könyvön ül, egyik kezével Antalt érintve, másikban országalmát tartva. A kórus alatti északi falba épült Burján atya idejében termésköből a **Lourdes-i barlang**. Falán néhány fehérmárvány hátatábla is látható. A Mária-szobor már régebben is megvolt, s akkor még a Jézus Szívé-szobor helyén állt egy zárt szoborfülkében. Az említett szobrok helyváltozásai is jól példázzák egy-egy szakrális tér időnkénti átalakulását. Van még szobra Kiskeszi templomában **Szent Teréznek** is. Ez újabb keletű alkotás, a szentet a szokásos módon, az ismert rekvizitumokkal ábrázolták. A templom bejáratának jobb oldali részén függ egy régi kép, amely **Szent Rozáliát** jeleníti meg. A mára már megkopott nagyméretű olajkép feltehetően az 1890-es években készülhetett. A kép központi alakja, Rozália barna övvel átkötött fehér ruhában, kék palástban áll előttünk. Fején fehér rózsakoszorú látható, bal kezében egy nagyméretű korpuszos keresztet tart, jobb kezével pedig egy nyitott könyvön elhelyezett koponyára mutat. A szent körül angyalok, angyalpárok és fehér rózsaszálak láthatók még. Jó lenne tudni: ez a ritka és különös ábrázolású kép hogyan s miért került Kiskeszi templomába.

A középkori rotundának egykor különálló **tornya** is volt. A kettő közé épült be a XVIII. században a mai barokk hajó. Közben természetesen a torony szinte teljesen átalakult. Mai formája a XIX. század első felének **klasszicista** stílusát tükrözi. Az előreugró toronyrész bejárati ajtaja téglalap alakú kőkeretes munka, felette a körszelet alakú ablaknyílással. A padlástért elválasztó párkányszegély felett áll a tulajdonképpeni kétszintes torony: az alsó szinten kis négyzetes ablakkal, fent mind a négy oldalon egy-egy félköríves hangvető nyílással. A felső párkánydísz felett az alacsony toronysisak látható, tetején a kereszttel. A templomnak négy **harangja** van, de már csak három lakik a toronyban. Az egyik honlapon olvassuk, hogy a nagyharangot Pesten öntötték 1830-ban. A kicsi az esztergomi káptalani birtokról került ide 1904-ben. (www.freeweb.hu/mikroregio) Molnár József harangozó szerint két harangot elvittek a háborúba. A **nagy csendítő** ittmaradt, de már meg van repedve, nem használják. **Szent Mihály** alakja

látható rajta. 1922-ben csináltatták a mai nagyharangot és a második harangot, s van még a kiscsendítő.

Ipolykiskeszi (Kiskeszi) szakrális kisémlékei

A zömmel magyarok lakta és katolikus vallású Kiskeszinek szép templomán kívül több szabadtéri szakrális kisémléke is van. Ezek nagyrésze a falu belterületén található. Akad köztük feszület, szobor, képoszlop, barlang, harangláb és emlékmű is. A temetőben pedig több régi sírjelet is láthatunk még.

Keresztek, feszületek

Az Ipolykiskeszin állított keresztek mind kőből s annak különböző fajtáiból készültek. A rajtuk lévő korpuszok anyaga is kő vagy öntöttvas. A keresztek közül kettő szakrális térben, egy pedig a falun kívül áll. Kettőről tudjuk, hogy a település jómódú gazdacsaládjának tagjai, a Czibulyák állították.

A község délnyugati részén, az Ipolyszalkára vezető főút jobb oldalán, a *Pincék útjánál* állították a **Czibulya-keresztet**. A kőalapzaton álló oszlop felfelé szélesedő, többlépcsős oszlopfőjén újabb két keskenyedő lépcső látható, erre helyezték az egyenes szárvégű keresztet. A megkopott szürkés INRI-feliratos feszület kőből (homokkő vagy gránitból?) készült. Dedikációjának teljes szövege már nem olvasható, csupán ennyit sikerült megfejteni belőle: „*CZIBULYA MIHÁLY/ 1885*“. A kereszten rozsdásodó öntöttvas korpusz függ: Krisztus feje jobbra fordított; lábszárai és lábfejei egymás mellett vannak, testét ágyéktakaró fedi. A két tujafa közt álló keresztet fonott drótkerítéssel vették körül.

A **templomkereti kereszt** egy kocka kőalapzaton áll, szürkés-bordós kőből (gránit vagy homokkő?) készült, felső kertesztzarában vasrudak látszanak. Az egyenes szárvégű feszület oszlopán nehezen olvasható dedikáció, mely szerint: „*Állították/ CZIBULYA VINCE/ és neje/ 1885. évben*“. A kereszt korpusza ezüstözött öntöttvas. Krisztus feje itt is jobbra fordított, lábfejei egymás mellett vannak a keresztre szögezve.

A **központi temetőkereszt** a maga kőkorpuszával régi alkotásnak látszik. Valószínűleg többször javították és festették (színezték) már, s feltételezhetően az egyes részek kőanyaga sem azonos. A homokkő, a nyerskő és a gránit keverékeit vélhetjük felfedezni rajtuk. Egy kétlépcsős, elkeskenyedő kőalapzaton áll a magas oszlop (gránit), melynek dedikációja már nem olvasható. Talán 1790-ben készült. Az oszlopfő felfelé háromrétegesen kiszélesedő alkotás, rajta négyzetes kőhalomszerű alakzat, s ezen áll az egyenes szárvégű kereszt. A korpuszon Krisztus feje jobbra fordult, lábszárai egymást keresztezik, testén ágyéktakaró van. A temető sírjelei különböző alakúak itt is. A régebbiek, mint például az 1868-ban elhunyt *Czibulya Jánosé* kereszt formájú. A gránitból készült díszes sírjel felső része egy legömbölyített szárvégű keresztalakzatban végződik. Az 1955-ben elhunyt *Gyetven János* síremléke műkőből készült. A sírfelirat felett a sírjel háromkaréjos szárvégű keresztben végződik, rajta egy ezüstözött vaskorpussszal. A név felett szomorúfüzes díszítés van, alatta pedig ez a kis szöveg: „*Nyugodjon békében,/ Jézus, Mária nevében!*“. *Czibulya Vendel* és felesége kettős sírhelye felett is műkőből készült síremlék áll. A két téglalap alakú műkörlapon egy-egy fehér márvány emléktábla látható a szövegekkel. Középen műkökereszt, s ezen egy márvány keresztalakzat vaskorpussszal. Az 1978-ban 52 évesen elhunyt *Czibulya Vendelné sz. Pikler Mára* sírjelen ezt a szöveget olvashatjuk: „*Adjon békés álmot az Isten,/ s megnyugvást nekünk./ Fájó szívvel állunk/ sírodnál, forrón szerető/ jó édesanyánk./ Állattatta férjed/ és gyermekeid./ Áldás poraidra.*“ *Molnár József és neje* (elhunytak 1941-ben, illetve 1969-ben) közös sírja felett is műkőből emelt emlékmű áll. A magas kereszten ezüstözött vaskorpusz függ, a kereszt melletti műkörlapon fehér márvány emléktábla, a nevek alatt eme szöveggel: „*Minden emléknél szebben/ beszél jó példátok/ mely lelkünkben él/ örökké hálás gyermekeitek*“. Akad olyan gazdagabb család is, melynek sírja felett barlanszerű emlékmű látható.

Emlékmű, harangláb, barlang

A temető kertben, a főkaputól balra állították fel a **világháborús emlékművet**. Egy félköríves magas márványkeretben áll az ugyancsak félköríves végződésű fehér márványlap. Ezen egy fekete márványtáblán korpusz, alatta a falu címere, illetve az alábbi felirat: „*Az I. és a II. világháború/ Kiskeszi áldozatainak/ emlékére/ Sohasem halványul el/ Szívünkben emléketek/ Sohasem szűnik meg/ Lelkünknek gyásza értetek*“. Molnár József 88 éves adatközlő elmondta: sokan nehezményezik, hogy az elesettek neve nem került fel a táblára.

Az emlékmű mellett áll a nemrég állított barna **fa harangláb** is. Négy magas lábon helyezték el a nyitott kis harangtornyot azzal a haranggal, mely temetésekkor szólal meg.

Ugyancsak a temetőben látható az a kis **barlag a Fatimai Mária-szoborral**, amely az egyik sír felett áll. A *Lengyel család* sírhelye ez, ahol a kereszt helyén épült terméskőből a félkörívesen végződő képszekrényszerű barlangocská. Ennek üvegezett fa ajtaja mögött látható a fehérruhás fatimai Mária-szobor, két felén az emléktáblákkal. Az egyikén ez a sírvers olvasható: „*Mária, lelkem veled van/ a hajnal csillagján/ Testem a barlang mélyén/ kérlek, ó jelenj meg itt is/ hogy akik nem láttak/ higgyenek azok is*“.

Képoszlop, szobor

Ipolykiskeszi hívó lakossága is nagy Mária-tisztelő volt mindig. Ennek bizonyítéka a faluban álló képoszlop és a **Mária-szobor**. Az utóbbi az egykori buzgó keresztény gazda, **Czibulya Mihály** háza előtt áll, az Ipoly közeli utcában. Feltételezhető, hogy ő állította ezt is, akárcsak a Pincék útjánál lévő keresztet. A szobor dedikációja már nem olvasható, de az kivehető, hogy azt az 1880-as években emelték. Ezek a keresztállítások időpontjai is. A díszes oszlopfővel kiképzett, téglalap alakú gránitoszlop egy négyzet alakú beton alapzaton áll. Az oszlopfőn van a szobor kétlépcsős alapzata. A szürkés kőszobor Máriát jeleníti meg a Kisjézussal.

Adatközlő, *Molnár József* szülői házuknál, ugyancsak az Ipoly felőli utcában áll az a **képoszlop**, amely régebbi a Mária-szobornál. A szakrális kisemlék magas oszlopa egy kétlépcsős alapzatra épült. A képoszlop téglalap alakú kápolnaszerű részének eleje félkörívesen kiképzett, s egy téglalap alakú üveges ajtóval zárul. A fülkében egykor Mária-szobor volt, amit nemrég kiloptak innen. Most egy egyszerű, Jézus és Máriát ábrázoló kis szobrocska áll benne. A fehérre meszelt, kőből (esetleg téglából is) készült képoszlop tetején kereszt van, egy kis táblácskán pedig csak azt az írást találjuk: *Mária*. Dedikáció nem olvasható, s lehet, nem is volt.

Irodalom, forrásmunkák

BAKÁCS ISTVÁN

1943 Hont vármegye középkori egyházas helyei. Budapest

Hont vármegye Mohács előtt. Budapest

BÁLINT SÁNDOR

É.n. Ünnepi kalendárium II. Internetes változat. <http://mek.oszk.hu>

BOROVSKY SAMU, szerk.

é.n.(1906) Magyarország vármegyéi és városai. Hont megye és Selmecbánya sz. kir.város. Budapest

CSÁKY KÁROLY

Honti barangolások. Bratislava

1992 Isten házai és szolgái. Dunaszerdahely

A Dunától a Szitnyáig. Komárom
DIÓS István, főszerk.
1993-2005 Magyar Katolikus Lexikon. Budapest
FARNOST Bratislavosko-trnavskej arcidiecezy. www.mariasoft.szm.sk
GYÖRFFY GYÖRGY
Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza. Budapest
HARMINC, IVAN a kol.
Súpis pamiatok na Slovensku I-III.
HEGEDŰS ANDRÁS – TÓTH KRISZTINA, összeáll.
Esztergomi Főegyházmegye I-II. Esztergom
HÓKE LAJOS
Adatok Hontvármegye egyházi archeológiájából. Magyar Sion
IV. 822-845.
KROPILÁK, MIROSLAV, hlavný red.
Vlastivedný slovník obcí na Slovensku I-III. Bratislava
KUDORA MIHÁLY
É.n.(1906) Hont vármegye története. A római katolikus egyház. In: Borovszky
Samu, szerk. 279-413. Budapest
LUDWIG EMIL
Ipolykiszkeszi román-kori temploma. <http://mno.hu/migr/ipolykiskesz-roman-kori-temploma-638172>
ÁŠKY, LADISLAV
1989 Umenie Slovenska, Bratislava
SCHEMATIZMUS
Schematizmus Bratislavosko-trnavskej arcidiecezy. Trnava.
SZÉNÁSSY ÁRPÁD
Felvidéki Árpád-kori templomok lexikona I. Komárom

Internetes honlapok

Apsida sk. – Stredoveké kostiliky na Slovensku. – [file:///C:/Documents and Setting/pocitac/Dokumenty/male-kosihy.htm](file:///C:/Documents%20and%20Setting/pocitac/Dokumenty/male-kosihy.htm)
Kiskeszzi – <http://www.freewb.hu/mikroregio/koz/2kiskeszzi.html>
Flagmagazin.hu – Ipolykiszkeszi román kori temploma – <http://www.flagmagazin.hu>
Kiskeszzi – <http://www.sturovoaokolie.sk>

Ipolykiskeszi temploma észak felől (Csáky Károly felvételei)

Kiszesi temploma egy régi képeslapon. (Világháló)

Az ipolykiseszi templom szentélye (Világháló)

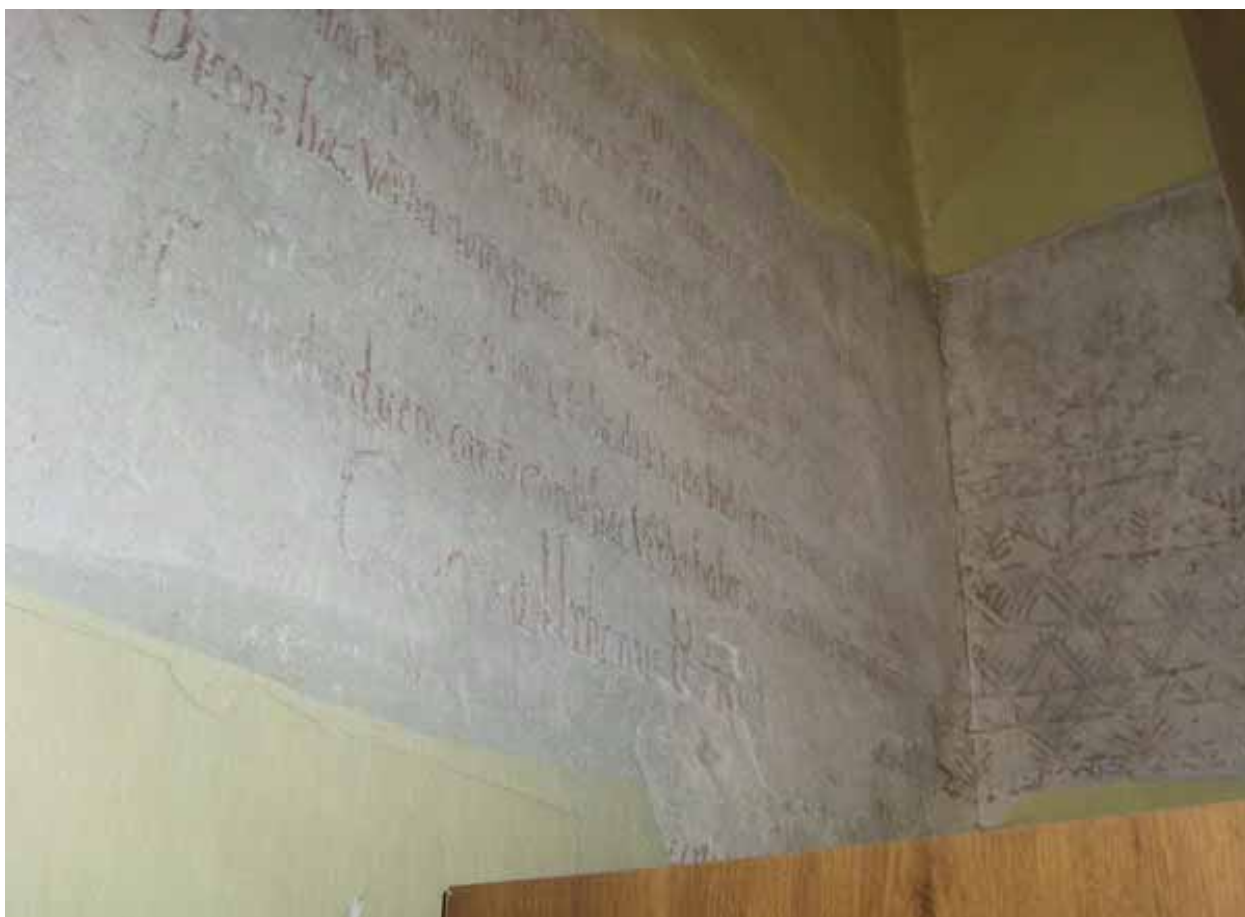
A főoltár (Csáky Károly felvétele)

Szent Mihály arkangyal a templom oltárképén (Csáky Károly felvétele)

A templom oltárának díszítése (Csáky Károly felvétele)

A régi szentély latin nyelvű felirata és freskómaradványa (Csáky Károly felv.)

A keresztelőkút (Csáky Károly felvétele)

A Lourdes-i barlang (Csáky Károly felvétele)

A Mária-szive szobor (Csáky Károly felvétele)

A Szent Antal szobor (Csáky Károly felvétele)

Szent Rozália olajképe a kórus alatt (Csáky Károly felvétele)

A képoszlop (Csáky Károly felvétele)

A Mária szobor (Csáky Károly felvétele)

A templomkerti kereszt (Csáky Károly felvétele)

A Czubulya-kereszt a Pincék útjánál (Csáky Károly felvétele)

Harangláb a temetőben (Csáky Károly felvétele)

A világháborús hősök emlékműve (Csáky Károly felvétele)

A Fatimai Szűzanya a Lengyel család sírján (Csáky Károly felvétele)

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

Unalom

Benedek unatkozva, ugyanakkor betegen heverészett a tágas, kétszemélyes rekamién. Erősen náthás volt, és már két napja birkózott ezzel a kellemetlen húléssel.

– Semmiség! – törölgette orrát az Alföldi Helikon szerkesztőségében. – Csak szimpla nátha, ami egy-két nap alatt magától is elmúlik.

– Az lehet, de ragályos, és nekem semmi kedvem elkapni – kapta orra elé zsebkendőjét a fehér bajszerű, egészségére kínosan vigyázó főszerkesztő. – Ami biztos, biztos. Ma nátha, holnap influenza, H1N1, B, C vírus, úgyszólván söprés az orvoshoz.

Azóta otthon fújja az orrát Benedek. Hapci! Még jó, hogy senki sincs mellette, illetve dehogyis jó, hiszen pont ezért unatkozik úgy, mint egy kiszuperált írógép. Kapcsolja be a tévét, rádiót? Minek, hogy húsz-harminc percenként hallgassa végig ugyanazt a reklámot? Irodalom, olvasás. Egyáltalán van ilyesmi, hiszen minden regény, vers mögött egyetlen személy, a szerző maga bokázik, akihez viszont az égvilágon semmi köze sincs. Igaz, hogy ez a trend mostanság, de ha ebből a világból kirekesztik az olvasót, akkor köszöni, de ingyen sem kér a könyvekből – pislantott a polcokon sorakozó könyvekre, onnan pedig a falon függő fotókra. Az egyik szőke, keskeny arcú férfi mosolygott.

– Tisztelem, művész úr! – üdvözölte önmagát, merthogy ő mosolygott ott mélabúsan, mint a másnapos pityókatokány.

De akadt ott egyéb fotó is: arc-, csoport-, tájkép és hasonlók szép számmal. Na ja, ha fotóriporter, plusz szalmaözvegy valaki, mert melyik feleség engedné, hogy így teleaggassák a szobáját. Kamilla asszony sem hagyta, mert...

– Egy fotó helye az albumban van, nem a falon, ha nem tudnád – emlékezett vissza fanyarul. – Pár festmény még elcsúszik, főként, ha művésziék.

– Mint a tieid.

– Mint az enyéim, de fényképek... Ilyet csak falun meg a régi szocialista időkben függesztettek a falakra.

„Elment a nap, táskájába tevén
ügyeit, gondjait. Csönd lesz talán.

Ketten vagyunk most, Lenin meg én,
Lenin mint fénykép szobám falán.”

– Ismered? Majakovszkij – pukkadózott a nevetéstől.

– Jó, de akkor szedd le te is azt a tucat festményed, melyektől alig férnek el a fotóim. Tudod, a belső építészeti koncepció, mely szerint háromnál több képet nem igen illik egy falra aggatni...

Gyorsan letépte, kivéve egy portrét, két csendéletet és tájképet.

– A többi hely a tied, amennyiben művészi fotókról van szó, de miután neked egyetlen ilyen fotód sincs... – nevetett gúnyosan férje szemébe.

– Sértegetsz? – kapta el akkor Kamilla grabancát.

Szép hosszú, szénfekete haja volt, szeme nagy, szépen ívelt szemöldökkel.

– Ejha! Csak nem akarsz megverni?

Nem gyullad be az egy percre sem, pedig filigrán nő létére nem sok eséllyel védekezhetett volna ellene. Könnyek? Semmi, még csak meg sem szidta emiatt.

– Bocsáss meg! – szégyellte el magát. – Megfeledkeztem magamról.

– Csakugyan? Akkor cserdíts ide egyet az arcomba?

– Megörültél? Még egyszer mondom, bocsánat!

– Látod, ez a te bajod, apuskám – gyújtott cigarettára idegesen a felesége. – Nincs benned elég bátorság, szenvedély, márpedig enélkül művész sem lehet valaki.

– Kérlek, ha csak ez hiányzik... – emelte feleségére az öklét elszántan, aki lehunyt szemmel várta, hogy megüsse.

– Na, mi lesz már? Vagy meggondoltad magadat? – nyitotta ki a szemét kajánul.

Provokál a drága, csak aztán meg ne bánja, a szentségit! – rántotta magához keményen, és ledöntötte a szőnyegre. Szenvedélyt akarsz? Hát ide süss! Letépte a melltartóját, bugyiját, és úgy vetette magát felesége formás, kecses testére, mintha ezer darabra akarná szaggatni.

– Hohó, ez fáj! Nem lehetne finomabban, Benedek?

Ettől még jobban begerjedt, és alaposan megdugta.

– Most már lehet művész belőlem? – kérdezte, amint lehengeredett az asszonyról.

Még sosem volt ilyen kíméletlen, de ez a nő még egy bárányt is megvadít. Felesége nem felelt, csak feküdt mozdulatlanul a plafonra szegezett tekintettel.

– Ezt vártad tőlem, nem? Megkaptad.

Este hét óra lehetett. Nyár. A függönyök meg-meglebbentek a nyitott ablakban. Valahol a közelben részeg ember kornyikált. Kamilla hirtelen felugrott, és a szekrényhez sietve, kikapott belőle két bőröndöt. Húha, kezdődik a cirkusz előlről! Mint mindig, valahányszor összekapott az asszonnyal. Most szépen becsomagol, bevágja magát a kocsiba, és meg sem áll a mamáig, papáig. Csak tudná, most speciel mi ingerli!

– Hazamész?

– Haza.

– De hát miért? Elárulnád esetleg nekem is?

– Egyszerű: mi ketten, apuskám, ég és föld, tűz és víz vagyunk.

– És erre éppen most jöttél rá?

– Nem most, régebben, fokozatosan. Ideadnád a slusszkulcsot?

– Mikor jössz vissza?

– Miből veszed, hogy visszajövök?

– Nem jössz?

– Még megfontolom, illetve megvárom, míg felébredsz, és értem jössz. Magára talált, igaz ember-, sőt, ha lehet, *művészként*. Ha nem, az sem baj, csak ne legyél ilyen...

– Milyen?

– Fantáziátlan nyárspolgár. Azt hiszed, ezzel a dugással minden el van intézve? Szó sincs róla, aranyom! Ettől még mindig olyan se hideg, se meleg bunkó vagy, akivel csak egy ugyanolyan szintű bunkó érezheti jól magát.

– Köszönöm, ez jólesett, csak azt nem vágom még, miért jöttél akkor hozzám feleségül?

– Látod, ezt kérdezem én is folyton magamtól. Nos, mindegy. Lehet, hogy hülyeséget csinállok, de valami azt súgja, próbáljuk meg még egyszer! Adok rá egy esztendő, aztán ha ennyi idő alatt sem változol, hivatalosan is elválnék. A slusszkulcsot!

– Kérlek, ahogy óhajtod – adta fel a reményt a nyurga, disztíngvált modorú fiatalember. – A slusszkulcsot azonban felejtse el! Ha nem akarsz gyalogolni, rendelj taxit, vagy vásárolj magadnak egy új járgányt, mert ez az enyém. Világos? – utasította el bosszúból, meg is bánta csakhamar, de mire föleszmélt, Kamilla már messze járt.

Hapci! Milyen kihalt ez a lakás nélküle. El kellene hozni Kamillát az anyjától. De miért ő furikázzék az asszonyért? Jöjjön vissza ő, ha igazán szereti. De vajon szerethet-e ilyen megasztárnyi magasból? – tette fel a kérdést újabban egyre többször magában. Aligha, különben nem akarná folyton a saját képmására formálni. Pedig csak egy festőnő, nem afféle pedagógus, aki hol oktatni, hol megnevelni akar valakit. Az első barátnője ilyen volt. Hú, még most is elakad a lélegzete, valahányszor csak rágondol! Hál' istennek, hamar átlátott rajta, és lelépett. Tulajdonképp Kamillát is otthagyná, ha gyűlölné. Vagyis gyűlöli, ugyanakkor vonzódik is hozzá, így aztán sokszor úgy érzi, ahogy a latinok fogalmazták meg egykoron: nec possum tecum vivere, nec sine te. Magyarul: nem tudok élni sem veled, sem nélküled.

– Te mit szeretsz bennem a legjobban? – tisztázták egymás közt még ismerkedésük elején.

– Hát azokat a gyönyörű körtemelleid – bókolt a leánynak.

– Most megfogtalak! Te nem is szeretsz, apuskám.

– Hogyhogy nem szeretlek, hisz épp most vallottam be, hogy...

– Imádod a mellemet. Csakhogy ez szexszimbólum, könyörgöm, következőképp bennem is csak a nő látod, feneket, csípőt, combokat. Ja, ha igazán szeretnél, elsősorban a *lelkem* jutott volna eszedbe. Lehet, hogy igaza volt? – nyújtózkodott el a rekamién. Sajnos túlságosan is különböznek egymástól. Mint tűz a víztől, pontosan úgy, ahogy Kamilla állítja. És mégis van benne valami. Valami, amitől nemcsak a vére, hanem a szíve is átmelegszik. Egyszer megint megkérdezte.

– Te mit szeretsz bennem leginkább?

Nocsak, elfelejtette volna, hogy ezt már kérdezte, vagy egyszerűen ugratja?

– Természetesen a lelkedet.

– És a mellek, fenék, csípő, combok?

– Ugyan, a lélek a lényeg! Igen, nekem az a legfontosabb.

– Akkor nem is zugtál belém igazán, mert akit ezek nem izgatnak, az csak szeret, nem szerelmes.

Ügyes, már megint beugrott ennek a fruskának! Abban azonban, tökéletesen igaza van, miszerint 28 éves férfi létére sem talált magára. Gyakran azt sem tudja, mit akar, és komoly, egész életét átfogó célja sincs. De hát mit tegyen, ha különösebben semmi sem érdekli? Pontosabban érdekelné, ha meg is tudná valósítani az álmait, terveit, amihez viszont pénz, nagyon sok pénz kellene. Itt van mindjárt ez a garzonnak nevezett skatulya. Ki ne szeretne ehelyett úszómedencével, szaunával, tenispályával és hasonlóval ellátott családi házban éldegélni csendben, gond nélkül.

– Akkor cselekedj, ne csak álmodozz, mert magától semmi sem hull az öledbe – figyelmeztette anyja józanul, miközben az apja az álmodozástól féltette.

– A cselekvést aláírom, az álmodozás azonban hülyeség, amíg arról fantáziálsz, amit úgysem tudnál megtenni. Na, gyere velem a műhelybe, ne ülj nekem ilyen tétlenül!

Ő bezzeg reggeltől estig dolgozott. Nappal a vállalatnál, délután otthon, a műhelyben. Nem is unatkozott soha egy percig sem, ezért sehogy sem értette, mi az isten csodáját ásitgat a fia még így, gyalulás, fűrészelés és egyéb munka közben is.

– Ezek után már csak arra vagyok kíváncsi, milyen mesterséget akarsz tanulni – kérdezte fejcsóválva a fiától.

– Megnyugtatlak, asztalos biztos nem lesz belőle – hunyorított Benedekre az anya cinkosan. – Ebből egy is elég a családban. Én inkább azt szeretném, ha orvosnak tanulna. Ilyen ésszel, tehetséggel isten ellen való vétek leragadni egy szutykos műhelyben.

– Tehetség? – hümmögött a családfő, aki láthatóan egész másként ítélte meg fia talentumát; de nem fűzött hozzá semmiféle megjegyzést. – Az sem rossz. Csak az a kérdés, mit szól ő a dologhoz.

– Én? Tulajdonképpen még nem döntöttem.

Végül egy barátja tanácsára mégis máshova, pontosabban a Budapesti Kommunikációs Főiskolára iratkozott. Anyját majd szétvetette a büszkeség, kiváltképp, amikor három év tanulás után Benedek a diplomáját is átvette.

– Orvos ugyan nem lett belőled, ám ez is megjárja! Fő az ambíció, az akarat! Akiben nincs ilyesmi, sohasem viszi messzire.

Csak azt felejtette el a jó asszony, hogy kettőjük közül ő volt az akarnok. Benedek csupán rábólintott a dolgokra. Amint végzett, azonnal megpályázott egy fotóriporter állást a helyi lapoknál, és két héttel később már serényen csattogtathatta fényképezőgépét az Alföldi Helikon szolgálatában. No, erre már az apja sem hümmögött.

– Csak aztán ki ne fúrjanak a helyedről. Ezt pedig csak úgy érheted el, ha mindenkiel, a portástól a főszerkesztőig jóban vagy – osztogatta atyai tanácsait megbékülve.

Ő hallgatott az apjára, ami nem is igen esett nehezére, miután természeténél fogva előzékeny, békés természetű ember volt, kollegaként is serény, megbízható munkatárs, amivel aztán még a főnöke elismerését is kivívta. Ha igazi törtető lett volna, most kezét-lábát dörzsölné, de ezt megint csak az anyja tette meg helyette.

– Kezdetnek nem rossz, és ha továbbra is így haladsz, még főszerkesztő is lehetsz, meglátod. Hány éves is a főnököd?

– Jövőre megy nyugdíjba, de mielőtt bármire is gondolnál, sietve közlöm, miszerint már ki is jelölték az

utódját. Mellesleg nem is pályázom én ilyesfajta székre, babérra.

– Hanem milyenre? – faggatta a fia előmenetelét ugyancsak szívén viselő anyuka.

– Egyelőre semmilyenre. Előbb körülnéznék kissé a világban, és ha már tapasztaltam egyet-mást, eldöntöm, mit kezdjek magammal.

Hát arra ugyan várhattak, mert a világot továbbra is csak messziről és kívülről szemlélte. Mint egy néző a színpadot anélkül, hogy egyszer is szerepet vállalt volna valamilyen darabban. Ehelyett megnősült, mire kapott nászajándékba egy összkomfortos garzont a szülőktől.

– Nem éppen tágas lakosztály, de első nekifutásra megjárja, amíg nem vesztek *ti* egy nagyobbbat – mentegetődzött Baloghné.

Egyéb nem történt, azaz maradt minden a régiben.

– Reménytelen eset vagy. A feleségedről meg jobb, ha hallgatok – fújta takarodót végül bosszúsan, és sorsukra hagyta az ifjú párt.

Összeveszni ugyan nem vesztek, de azontúl már csak akkor találkoztak, ha Benedek látogatta meg a szüleit. Így is jó – vonta fel vállát a fiatalember, mi több, meg is könnyebbült, mert amíg az anyja idejárt, egyik asszony balról, a másik jobbról kommandírozta, és ha egyiknek engedett, a másik rögtön epét hányt. Ugyanígyen flegmával vette tudomásul Kamilla újabb kirohanását is, csupán az ultimátuma hökkentette meg némiképp. Eh, mit! Majd visszajönnek, ha akarnak! – legyintett, és annál jobban élvezte, hogy életében először nem kell alkalmazkodnia senkihez. Igaz, csak itthon, a négy fal között, de már ez is nagy dolog olyan embernek, akit mindig arra neveltek, hogy még a vécés néninek is kezet csókoljon – kapcsolta maximális hangerőre vadonatúj mp5 lejátszóját. Vagy itthon sem? – figyelt fel szomszédja éktelen dörömbölésére, és lehalkította, később ki is kapcsolta a lejátszót.

Jó ez a csend, nyugalom a munkájával járó lótás-futás után. Ettől függetlenül el kellene foglalnia magát valamivel, utóvégre nem bámulhat reggeltől estig a plafonra. Evidens, de mivel, ez itt a nagy kérdés. Mosson, takarítson? Nonszensz, amikor Noémi mindent potom áron elvégez. Noémi volt a bejárónője, tisztességtudó, komoly lány, amúgy munkanélküli és csúnya, mint a sötét éjszaka. Mármint arcban, mert az alakja akár egy topmodellé: formás, izgatóan gömbölyű, amit még olcsó, divatjamúlt ruhája sem rejtethet el egészen. Egyszer készít róla egy fényképet, természetesen bikiniben. Föltéve, hogy egyáltalán levetkőzik neki e célból. Szóval nem háziasszonykodunk. Legfeljebb átrendezi kissé a szobáját. Hopp, nem is rossz ötlet! – ugrott ki az ágyából, és nekilátott rámolni. Számítógép. Elektromos kisugárzása miatt nem hálószobába való, de hát mit tegyen, ha csak ez az egy szobája van. Toljuk hát... Hova is? Minél messzebb a rekamiétól, az ablak mellé például. Így, nagyon klassz, legalább ki-kinézhet az utcára. Ágy. Bonyolult. Itt meg a földszugárzást kellene bemérni, és még akkor sem biztos, hogy a fűtőtest vagy szekrények nem állnak majd útjába...

Észre sem vette, hogy elszállt a délelőtt. Csak amikor kihozták a közeli étkezdéből az ebédjét, ébredt rá, milyen késő van. Ki is fáradt alaposan, csak úgy folyt róla a verejték. De megérte, mert egészen új szobát varázsolt a régiből. Megtehetette: ezúttal senki sem szólt rá, ezt ne ide, hanem oda helyezze, ez túl fent van, az túl ferdén áll, izléstelen, divatjamúlt, vagyis a magánynak is megvan a maga előnye. Kérdés: mi következhet még ezután, tudniillik ez a csöppnyi változás is annyira feldobta, hogy folytatásért könyörög. Na ne, ez abszurdum! Csak azért, amiért arrébb tolt néhány bútordarabot? Testedzésnek, mondjuk, megjárja, de csak ennyi, nincs tovább – hűtötte le magát, amíg újra eszébe nem jutott Noémi. Szóval rusnya csaj, de az ágyban nyilván remekel, s miután Kamilla úgyis házon kívül van... Megvan, itt a megoldás!

– ütött ekkor a fejére. – Miért ne folytathatná a kísérletezést épp a leánnyal?

– Noémi, megengedi, hogy csináljak magáról egy fényképet? – lepte meg a leányzót, amint kilábal a hülésből.

– Rólam? Be akar tenni az újságba?

– Á, nem, csak úgy magamnak.

– Magának miért?

Fogós kérdés! Csak nem hiszi azt, hogy tetszik neki, illetve tetszik, csak éppen másként, mint gondolja.

– Mert nagyon intelligens arca van.

– Komolyan? Ezt sem hallottam még senkitől.

– Tehát megengedi. Akkor vegye le, kérem, a blúzá, szoknyáját!

– Egy portréhoz? Figyeljen ide, tisztelt Balogh úr! Én eddig szolid, finom lelkű férfinak ismertem, de ha azt

képzeli, lefekszem magával, ebben a percben felmondok.

– Bocsánat! – szökött a vér Benedek arcába. – Félreértett, kedves Noémi. Én csak egy ártatlan kistotálképet szerettem volna önről csinálni. Dresszben, bugyiban, ezt is csak a... a művészi hatás kedvéért, de ha kegyedet ez annyira zavarja, felejtjük el az egészet!

– Értem. Ebben az esetben nem bánom. Csak az a kérdés, mennyiért – borult lángba most a leány arca is.

– Tudja, jelenleg éppen nem dolgozom, márpedig valamiből nekem is meg kell élnem, fiatalúr.

– Mi, hogy még én fizessek? – képedt el Benedek.

– Miért, nem így szokták?

– Attól függ. Egyeseknek fizetnek, másoknak nem.

– Aha, és ez mégis mitől függ?

– Majd... majd egyszer elmagyarázom. Addig is fogja ezt a kevés aprópénzt, és vegyen rajta tejet, kenyeret, vagy amire szüksége van.

– Nono, azért még nem sülyedtem odáig, hogy alamizsnára szoruljak. Tessék, fotózzon! – bújt ki a lány a ruhájából leverten. – Remélem, megbízhatok magában.

– Még egy ilyen álszentet! – csodálkozott magában a riporter. – Hanem kiugrasztalak én a bokorból. – És ha adnék magának kétezret, akkor lehúzná a bugyiját?

A lány arca megrándult, még mondani akart valamit, aztán csak lenyelte, felöltözött, és köszönés nélkül távozott.

– Várjon, hiszen csak vicceltem.

Elment. A férfi megszégyenülten bámult utána, aztán még sokáig üldögélt a fotelben azon töprengve, kivel feküdjön le ezután. Hiába, aki férfi, férfi. Nem tagadhatja meg a vágyait csak azért, mert a feleségére rájött a happaré. A lánnyal ugyan bakot lőtt, szerencsére nem ő az egyetlen nő ebben a városban. Van is a szerkesztőségükben egy dús keblű gyakornok, aki elég könnyűvérű és karrierista ahhoz, hogy ne utasítson vissza egy befutott kollégát.

– Szeretnék neked valami különlegeset mutatni – húzta félre egyik nap a dús keblűt.

– Mutasd!

– Nem itt, nálam. Teleki Sámuel utca 4, első emelet, 2-es lakosztály. Ma este hatkor, ha érdekel.

– Nem hinném – látott át rajta azonnal a fiatal, ám annál dörzsöltebb gyakornok. – Még a legkülönlegesebb bélyeg sem, ha netalán erről volna szó.

Ennek ellenére alig ütötte el az ingaóra a hat órát, ki csöngetett Benedek ajtaján? Természetesen a dús keblű.

– Te vagy az? Nem vártalak. Ezek szerint mégiscsak érdekelnek a... bélyegek.

– Azok nem, viszont nem bánám, ha elárulnád, igazából mit akarsz.

A fiatalember ötölt-hatolt. Nem igen szokott ő az efféléhez. De hát, a kutyafáját, valahol ezt is el kell kezdeni.

– Stop! Térj már, kérlek, a lényegre! Ha jól értem, le szeretnél fektetni.

– Most megbántottalak?

– Ezzel? Mit képzelsz? Semmi kifogásom ellene. De ismered a mondást: valamit valamiért. Lefekszem, ha cserében elintézed a főnöknél, hogy státuszba vegyen az újságnál – jelentette ki a lány röviden és velősen.

– Hogyhogy státuszba? Csak nem ingyen foglalkoztat Ajkay úr?

– Ne tégy úgy, mintha nem tudnád! Szerinte ez a „a leckepezés” újságírói berkekben, mi több, áldjam a sorsomat, amiért ilyen magasan képzett kollégák tanítanak a szakmára.

– Érdekes nézőpont. Meglátom, mit tehetek – fogta át Benedek a nő derekát.

– Én is, miután megkaptam az első fizetést – siklott ki öleléséből ügyesen a gyakornok. – Pá, pá, kellemes pihenést! – libbent ki az ajtón kuncogva.

Tessék, ez az én formám! – bosszankodott a fotóriporter. – Alig tervelek ki valamit, már az első lépés után megbotlom. Így aztán elég nehéz lesz új életet kezdeni.

Nem is igen próbálkozott vele ezután. A nőekkel, úgy látszik, nincs sok szerencséje, bár állítólag elég szép férfi. Bekapcsolta a tévéjét, és ásitozva figyelte, miként nyír ki egyetlen felügyelő tíz rosszfiút.

Egy borongós őszi hétvégén váratlanul ismét Noémi kereste fel a lakásán.

– Visszafogadna, fiatalúr? Megbetegedett az édesanyám, és nincs elég pénzünk gyógyszerre.

Milyen sápadt, elesett szegényke! Szinte ordít róla a nyomor és reménytelenség – futott végig tekintete a leányon.

– Én nem küldtem el. Maga határozott úgy, hogy faképnél hagy.

– Köszönöm. Isten fizesse meg a jóságát – kapott Benedek keze után a bejárónő, és meg akarta csókolni.

– Megbolondult! – kapta el a kezét Balogh Benedek. – Még ilyen! Hány éves maga tulajdonképp?

– Harminckettő.

– És melyik században született?

– Tessék?

– Azt kérdeztem, melyik században született?

– A XXI-ben. Miért kérdez ilyen furcsákat?

– Hagyjuk, nem érdekes! Mi baja az édesanyjának?

– Izomsorvadása van.

– Te jó isten, és az édesapja él-e még?

– Meghalt.

A férfi elkezdett magában sebesen számolni, szorzott, összeadott, majd így folytatta:

– Nem volna kedve főzni is nekem, Noémi? Pontosabban kettőnknek, mert ha már megfőz, miért ne ehetne maga is ugyanabból az ételből? Persze, ha nem kér túl sokat, és a bevásárlást is vállalja.

A nő vállalta, meg is egyeztek íziben. Noémi homloka észrevehetően kisimult.

– Akkor viszlát holnap...

– Négy órakor. Tessék egy kulcs, ezzel bármikor bejöhet a lakásba. Mosson, főzzön, takarítson, amíg haza nem érkezem. Nemrégiben kérdezett tőlem valamit. Most ugyanezt kérdezem én is kegyedtől: ugye, megbízhatok magában?

– Próbálja ki, de ne féljen, engem nem úgy neveltek. Én még hiszek Is... Egyre megy, ez már nem tartozik magára.

A fiatalember haját tépte mérgében, s még akkor is dihegett-dohogott, amikor a lány már réges-rég az utcán ténfergett. Hova tette az eszét azzal, hogy megesik a szíve egy ilyen vénlánynon. Még ha olcsóbban dolgozna, mint egyébként, vagy legalább szép lenne, akinek a kedvéért elfelejthetné Kamillát! Mellesleg nem is lenne tanácsos, ha a festőnő tudomást szerezne a vénlányról. Ahogy őt ismeri, egyből beadná a válópert, amit feltételezhetően meg is nyer, ha kiderül, miszerint más nővel lakik egy házban, ő meg majd fizetheti a per összes költségét. Ettől a lehetőségtől aztán úgy megijedt, hogy elhatározta, mégsem alkalmazza Noémit.

Másnap zsúfolt programja volt. Reggel szerkesztőségi gyűlés, utána nyomás ki a főtérre, ahol éppen a gáz- és villanyárak emelése ellen tüntettek... Útközben, úgy két felvétel között bekapott egy hamburgert, és folytatta a munkát, amíg újra meg nem éhezett. Hű, öt óra! Eddigre már biztosan kihűlt a Noémi ebédje – aprított haza szaporán. Tévedett, a lány még mindig otthon várt reá. Meleg ebéddel és... mosollyal.

– Maga még nem ment haza, kisasszony?

– Ráérek. Foglaljon helyet, mindjárt talállok. Hacsak nem ebédelt meg a városban.

Egész megszépül, ha mosolyog – ragadt rá a nőből kisugárzó melegség. Bezzeg Kamilla egyszer sem várta meleg ebéddel. Legfeljebb az anyja, annak is van már vagy húsz éve. Ellátni ugyan mindennel ellátták, ő is meg az apja is, főleg efféle tanácsokkal: aki a keveset nem becsüli, a sokat nem érdemli. Addig nyújtózkodj, amíg a takaród ér. Anyja szerint: aki kevéssel is beéri, a sokat nem érdemli. Ha kurta a takaród, vegyél helyette hosszabbat. Aztán jött Kamilla, aki megint rátett egy lapáttal: ha okos embernek tartod magadat, a mennyihez tedd hozzá mindig a milyent is. Nyújtózkodni könnyű, de mit teszel akkor, ha rövid a takaród?

– Fincsi ez a húsleves! Nem is sejtettem, hogy ilyen jól főz, Émike.

– Örülök, hogy ízlik – találta fel a nő ezután a második fogást, róseibnit pulykahússal, végül vörösbort és egy csésze méregerős feketét, ahogy a fotóriporter rendelte.

Benedek átsétált a kávéval a szobába, és elégedetten süllyedt egy öblös fotelbe.

– Még egyszer köszönöm az ebédet. Minden tényleg nagyon fincsi volt, de...
 Most, most kéne közölnie, miszerint mégsem tart igényt a szolgálataira. Csakhogy ez nem olyan egyszerű. Eddig még megvoltak ezek a szerencsétlenek valahogy, az anya betegsége miatt azonban még sanyarúbb helyzetbe kerültek. Igaz, semmi köze hozzájuk, de akkor is, most nézze végig, amint sorban leteszik a kanalat?

– Máskor ne várjon meg! – odázta el a döntést egyelőre. – Ahogy megfőzött, mehet, a melegítést, kiszolgálást meg hagyja rám, annál is inkább, mert teljesen bizonytalan, mikor végzek a dolgommal. Ma ötkor jöttem, holnap háromkor, hatkor, mert ez ilyen munka, kedves kisasszony.

– Igenis. Akkor mennék, csak előbb közölje, mit főzök holnapra!

Ez sem fordult elő vele mostanig, miután Kamilla főzni sem igen tanult meg, így aztán többnyire a McDonald's-ban vagy valamelyik bisztróban étkeztek. Húzta is a száját eleinte Benedek.

– Bocs, csak úgy megjegyzem, nálunk a mama szokott főzni a családnak.

– Nálunk meg a papa – nézett rá görbén az asszonyka. – És? Mit akarsz ezzel mondani?

– Semmit. Jó étvágyat! – visszakozott Benedek, és kénytelen-kelletlen megbékélt az új renddel.

Lassan letelt a Noéminak engedélyezett hetecske anélkül, hogy a riporter elbúcsúzott volna a leánytól. De miért is búcsúzott volna, amikor Noémi ugyanolyan jól főzött, mint az anyja valaha, ráadásul olyan ügyesen, takarékosan vásárolt, hogy néha még meg is spórolt egy-két forintot.

– Ezt meg hogy csinálja? Nem tanítana meg erre engem is?

– Minek? Megtanulja azt maga azonnal, ha teszem fel, máról-holnapra elveszti az állását, alig bírja kifizetni a rezsijét, vagy... vagy beteg, ezért ha tudna, sem dolgozhat, mint például az édesanyám.

– Bocsásson meg! Nem akartam megbántani.

– Nem bántott meg. Ilyen az élet, fiatalúr.

Egyszer kedve szottyant néhány felvételt készíteni a leányról.

– Meztelen?

– Ruhában – nyugtatta meg a fiatalember. – Volna szíves felállni erre a dobogóra! Kösz. Most dőljön kissé előre, és emelje fel a fejét meg a jobb karját. Úgy, úgy, pontosan így képzeltem.

– De...

Kitt-katt, jöhet a következő felvétel! Mikor megmutatta a képeket, a nő zavartan meredt a fotókra.

– Ez lennék én?

– Nini, kibújt a zsákból a... kritikus! Nem tetszenek?

– Szó sincs róla! Első osztályúak, csak...

– Csak mi?

– Apózik, a beállítás. Olyan izé... személytelen, mesterkél.

– A beállítás.

– Nem? – keveredett meg még jobban a bejárónő. – Hát persze, hogy nem! Ezer bocsánat! Mit értek én a fotókhoz!

A fotóriporter első dühében majd hazazavarta a bakafántos öreglányt. Pont egy ilyen liba tanítja meg őt művészien fotózni! Na, nézzük át még egyszer! – vette sorra ismét a róla készült képeket. Ejha, egy icipicit azért igaza van! Ez a felvétel itt csakugyan erősen teátrális, a másiknak meg a színei lehetnének melegebbek.

– Kérem, álljon vissza az emelvényre!

– Hagyja, de komolyan! Miért pocskolna annyi filmet miattam?

– Azt talán bízza rám, jó, és tegye azt, amire megkértem!

– Most haragszik rám? – szöktek ki a könnyek Noémi szeméből.

Ezek az asszonyok! Mindegyik raplis, csak kissé másképpen. Kamilla már az első szótól a plafonig ugrik, ez meg rí, mint a víz a fedő alatt.

– Nekem úgy tűnik, mintha én bántottam volna meg magácskát. Bár nem tudom, miért, őszintén sajnálom, és én kérek bocsánatot. – nyújtotta át a férfi illatos, patyolatfehér zsebkendőjét.

– Köszönöm – törölte meg a nő mandulavágású, fekete szeméit – Hálás vagyok, hogy ennyire türelmes egy magamfajta oktondi vénlánnyal.

– Ne beszéljen számárságot, már miért lenne oktondi?

– Mert az vagyok. Tudom én azt nagyon jól. Tanulatlan és rusnya is, aki csak megnehezíti ahelyett, hogy megkönnyítené az életét. Mondtam is az anyámnak, adjunk hálát istennek, amiért ilyen angyalt küldött a segítségünkre.

Hirtelen felpattant, odaszaladt a bársekreányhoz, és felhajtott egy pohár füttyülöst.

– Húúú!

– Váljék egészségére! – vidult fel az Alföldi Helikon közkedvelt fotósa, aztán csak ámult-bámult, amikor a lány elkezdett vetkőzni. – Megkérdezhetem, mit csinál?

– Jótett helyébe jót várj. Nemrégiben azt mondta, ad kétezer forintot, ha levetkőzők magának. Hát én most pontosan ezt teszem, még hozzá ingyért, amiért olyan áldott jóember.

– Nana, és a 7. parancsolat? Ne paráználkodj, ugye, így hangzik? – élcelődött a leánnyal, ugyanakkor meg is hatódott, nagyon jól tudván, milyen vallásos nő akarja feláldozni magát neki hálából.

Noémi keze megállt a levegőben. A fiatalember kapott az alkalmon, és működésbe hozta a kamerát. Újabb kattánás, aztán mást gondolt.

– Tudja, mit? Újítsunk! A változatosság kedvéért állítsa be *maga* önmagát!

– Ééén? Ne tessék már velem viccelni!

– Ha maga az én beállításaim szerint pózolt, ezennel felkérem, rögtönözzön. De most aztán minden póz, maszk nélkül.

– Kérem, ahogy a fiatalúr parancsolja. Így megfelel? – rendezte át arcvonásait a bejárónő.

– Nem egészen – rázta meg a fejét Benedek. – Pózolni ugyan tényleg nem pózol, de ettől még mutathatna többet magából, mert ilyen faarccal még annyira sem érdekes, mint azelőtt.

– Miért, az legyek?

– Uram, segíts, nem bánám. Csak egyet ne feledjen: akármilyen pofát vág, bocs, kicsit vulgárisan fejeztem ki magam, szóval bármit eljátszhat, csak természetes legyen és érdekes – heherészett már előre magában, hiszen ez olyan feladat, ami még a rutinos fotómodelleknek sem igazán sikerül.

A nő maga elé meredt, és hosszan, feszülten koncentrált. Most mit bámul? Próbálgatja a figurát, vagy csak azon tűnődik, hogyan utasítsa vissza anélkül, hogy megbántsa – találgatta a riporter, majd ugyancsak elcsodálkozott, amikor Noémi váratlanul meglódult, és természetesnek éppen nem mondható testtartásba merevült. Lefényképezte, utána még vagy tucatszor mindig más és más pozitúrában, arckifejezéssel.

– Elég! Mára végeztünk.

– Természetes voltam?

– Ahogy vesszük. Igen is, meg nem is. Mindenesetre megint csak sikerült meglepnie. Hiszen maga igazi östehetség, aki bármely tehetségkutató versenyt simán megnyerne.

– Én? Ilyen arccal? Harminckét éves koromban?

– Bizony. Hallott a Csillag születik műsorról?

– Hallottam.

– Ha ott jelentkezik, és miért ne jelentkezne, pár hét alatt szupersztárt faragnának magából.

– Ha maga mondja. De miből gondolja, hogy én is ezt szeretném?

– Nem szeretné? – hitetlenkedett Benedek. – Akkor mit kíván? Egész életében mosni, főzni, vasalni?

– És maga? Egész életében fotózni, utcáról utcára, értekezletekről ki-, gyárakba bejárni? Néha megír egy-két cikket, riportot. Szép, de ez a maximum vagy csupán a kezdete annak, amiért tanult és dolgozik?

Ez talált. Nem is olyan naiv ez a vénlány, mint eddig gondolta.

– Természetesen a kezdete – füllentette.

De hát mit mondjon? Hogy semmilyen terve, vágyai nincsenek. Kivéve egy luxusházat, úszómedencét, szaunát stb., ahol végre ő sem unatkozna napestig.

Csakhogy pénz nélkül...? Legyünk realistikák, uraim! Mellesleg még csak művészi babérokról sem álmodhat, miután tehetsége sincs, úgy tűnik.

– Az más. Bárcsak nekem is lennének álmaim!

Ez a nő egyre szimpatikusabb, és nem is olyan csúf, ha jobban megnézem – állapította meg a férfi magában. – Miért, nincsenek?

– Jaj, az édesanyám! – tekintett Noémi a falon ketyegő órára. – Be kell adnom a gyógyszerét. Viszlát! Találkozunk holnap az ebédnél.

– Szini Elemér színművész – mutatta be a lányt másnap Benedek. – Engedelmeivel beszéltem neki magáról, és szeretné, ha elszavalna neki egy költeményt.

– Így van – helyeselt a megnyerő modorú, tetszetős külsejű bonviván. – Már persze, ha te is akarsz – tegezte le fesztelenül Noémit.

A bejárónő erélyesen ellenkezett, meg lévén győződve, hogy semmi művészi véna sincs benne, különben is idős ő a színpadhoz, tetejében magasabb iskolai végzettséggel sem rendelkezik.

– Te tudod. Akkor viszontlátásra! – búcsúzott el Szini a fotóstól.

– Várj, kérlek, ne menj még! Émike, szavaljon már nekünk valamit! – furdalta Benedeket a kíváncsiság, vajon tényleg lappang-e ebben a nőben talantom. – Ettől még nem muszáj benevezni semmiféle versenyre. Csak elszaval egy verset, azzal már mehet is a dolgára!

– Nem bánom. De csak a maga kedvéért – adta be a lány végül is a derekát, és elszavalta Nagy László egyik költeményét.

– Brávó! – tapsolta meg a férfi lelkesen. – Művész úr! Itt maga a szakember. Kiengedjük-e ezt a pillangót a markunkból?

– Nos, a versmondás... megjárja. De ez még nem minden, mert szavalni egy, a színészi játék meg kettő, ugyebár – fontoskodott a színművész. – Talán ha eljátszana egy jelenetet...

– Már miért ne játszana! – vágta rá Noémi helyett a fiatalember. – Halljuk a témát, művész úr!

– Képzeld el, hogy beleesett egy férfiba. Mondjuk belém vagy Bencibe.

– Kibe? – pirult el a bejárónő.

– Akárkibe, nem számít. A lényeg az, hogy belepistultál, ő beléd, tehát semmi zűr, komplikáció, akár házasságra is léphettek, gondold te, mire kiderül, egy fenéket: nős ember a barátod. A többit játszd el szabadon, vagyis rögtönözz.

– Jaj, az édesanyám! – kiáltott fel hirtelen a zavartan feszengő Noémi. – Majd... legközelebb. Most engedelmeikkel elmegyek, mert be kell adnom a gyógyszerét.

A férfi felkacagott.

– Jó trükk, de már ismerjük – vette ki kezéből a retikült. – Kérlek, ne felejtse, amit ígértél!

A lány fanyalogva engedelmeskedett, aztán fokozatosan belejött, és akkorát alakított, hogy látszólag még a színész tetszését is megnyerte.

– Köszönöm, hogy meglátogattál – kísérte ki ezután Szinit Benedek. – Émi? Széna vagy szalma? Te is tehetségesnek tartod, vagy...

– Pislákol benne valami, ezzel szemben annyira ártatlan, mi több, kishitű, hogy a helyedben kétszer is meggondolnám, rábeszéljem-e olyan versenyre, ahol a legígéretesebb tehetség is elvérzik, ha nem tud, esetleg nem is akar foggal-körömmel harcolni. Szereted?

– Megbuggyantál? Ne felejtse el, hogy nős vagyok, és minden látszat ellenére szeretem is Kamillát. Noémi engem kizárólag művészi szempontból érdekel, ugyanakkor sajnálom, amiért olyan nehéz sora van.

– Elnézést! Csak kérdeztem, ugyanis úgy néztek egymásra, mint ahogy egyik csillag ragyog a másikra. Egyébként ő is tudja, hogy nős embernek... dolgozik?

– Mert? Van ennek valamilyen jelentősége?

– Passz! Költői kérdés volt.

Így igaz, de Kamilla felé már annál kevésbé, ha a felesége is megtudja, kivel szórakozik ő ahelyett, hogy Kamilla kibékítésén ügyködne. Mindezek tetejében Noémi is változatlanul hisz abban, miszerint semmi keresnivalója azon a versenyen – törődött bele a lány akaratába lassanként. Egyedül azért füstölgött, amiért életében először tűz ki egy komolyabb erőfeszítést igénylő, ezenfelül abszolút önzetlen célt magának, és erre, tessék, köszönik, de nem kérnek belőle.

– Pedig ha megnyerné, egyszerre két vagy akár több legyet is ütne egy csapásra. Pénz garantálva, munkahely biztosítva, vagyis pontosan az, amiért jelenleg a munkaügyi szerveknél is kilincsel – sorolta fel a versenyzés előnyeit ravaszul.

– Ha megnyerném, amihez körülbelül annyi az esélyem, mint hogy egyszerű utasként vigyenek fel a kozmoszba. Egyébként sem akarok úgy járnai, mint egyik osztálytársnőm, a Keresztes Gyöngyike – méltóan el Noémi. – Csinos, kedves leány volt, a legszebb az osztályban, és olyan intelligens, amilyennel azóta sem találkoztam. Az Egyéb kategóriába jelentkezett, mint gyorsolvasó és számológépművész.

Meg is nyerte fölényesen.

– Amitől magának egyből elillant a jókedve.

– Várja ki a végét, a java csak most következik. Egy évig minden simán működött. Pénze volt, állása dettó. Sajnos adóssága is, amibe a magánórák miatt keveredett, és ezt, ugye, meg is kellett adnia. Végül még a munkahelyéről is kicsöppent, ahova csak úgy, a hírneve alapján, ám minden képzettség nélkül bedugták.

– Sajnálatos eset. Most mivel foglalkozik?

– Semmivel. Egyszer-másszor fellépett a cirkuszban, aztán megunta. Jelenleg depresszióval és kényszerképzettel kezelik. Az a rögeszméje, hogy a világ rettenetes katasztrófa előtt áll, ami csak a legkiválóbb elmék, tudósok és államférfiak összefogásával hárítható el. Talán ő is tehetne valamit ez ügyben, de mi haszna, ha meg sem hallgatják.

A fotóriporter nem erőltette tovább, divatos zsargonnal élve leszállt a leányról. Felvételeket azonban ezután is készített róla. Még egy-két riportútra is elvitte, és idővel úgy hozzászokott, hogy már meg sem tudott lenni nélküle.

– Mit szólnál egy kiállításhoz? – vetette fel egyik nap Noémi (immár tegeződtek is egymással). – Remélem, nem horgonyzol le egy szimpla újságnál, hiszen akadnak a képeid közt művészi fotók is, melyek több figyelmet érdemelnek.

A férfi szíve megdobbant, és hálásan csókolta száján az öreglányt. Bezzeg Kamilla sosem állított effélét. Ellenkezőleg! Szerinte ő csak egy jó szemű, ügyes kezű fényképész, aki a közelébe sem ér egy fotóművésznek. Nem tagadja, van benne némi igazság, de annyira csak nem iparos, hogy egyszer se állítsák ki a képeit.

– Ezt... ezt miért kaptam? – állt el a nő lélegzete.

– Azért mert szeretlek. Te vagy az én őrangyalom – csókolta meg Benedek újra meg újra hevesen.

Hol volt már az az idő, amikor csúnyácska, műveletlen és ostoba libának tartotta. Hirtelen elhalványult. Nős ember létére visszafogottabb is lehetne. Noémi lehunyta a szemét, és visszacsókolta. A fiatalember szívébe végtelen nyugalom költözött. Mintha megtalált volna valamit, amit a szíve mélyén mindig is keresett anélkül, hogy tudatában lett volna, végeredményben mit akar. Kamilla? Mostanában alig gondol a nejére, pedig nemsokára letelik az a bizonyos próbaév, amit az asszony gondolkozási időnek kitűzött.

– Mi lesz a kiállítással? – faggatta a lány pár nap múlva Baloghot. – Nem vettem észre, mintha bármit is készülnél kiállítani, édesem.

– Merthogy nem is készülök. Igen, igen, jól tetszett hallani. Nem olyan prima fotók azok, hogy kiállítást rendezek belőlük. Kamilla szerint...

– Kamilla? Ki az a Kamilla?

Benedek torkán megakadt a csirkehús. Éppen ebédeltek, amikor Noémi kérdése földhöz vágta a riportert. Eszerint nem tudja? Akkor feltételezhetően azt sem, hogy már nős ember.

– Anyám egyik barátnője, egyébiránt fotóművész és kritikus – lódított immár másodszor is a leánynak ahelyett, hogy kerek pereg bevallja, milyen férfival csókolózik ő mostanság.

No, ami késik, nem múlik. Átmenetileg ugyan hallgat róla, ám előbb-utóbb erre is sor kerül, amint tisztázza, mit érez valójában a nő iránt.

– Akármit is mondott, tévedett, mert a képeid közt igenis akadnak első osztályú fotók is, ezért én most is arra biztatlak, higgy magadban, és taposs a pedálra!

– Ni csak, ki beszél? Azért köszönöm, hogy legalább neked tetszenek a képeim – érzékenyült el a riporter.

– Tetszenek hát, legfőképp meg... Te magad – sugározta Noémi arca, szeme egyszerre, ehelyett azonban ezt mondta: – Az a Mária-szoborról készült felvétel. Szóval kiállítás? – kérdezett rá még egyszer, miután a férfi gondolataiba merülve hallgatott.

– Hát... Éppen megpróbálhatjuk, ha viszonzásul te is jelentkezel a Csillag születik versenyre.

Hoppá! Noémi mindenre, csak erre nem számított!

– Szent Habakuk, hát nem érted? Még ha akarnék, sem jelentkezhetnék, amíg az anyám bármelyik pillanatban meghalhat – ugrott fel ijedten, mintha a jó asszony éppen akkor készült volna elhunyni. – Na szia, holnap négykor, ugyanitt.

Benedek magabiztosan somolygott. Volt valami a leányban, amiből arra következtetett, nem sok hiányzik

ahhoz, hogy beadja a derekát. És ha minden jól alakul, akkor nemcsak csillag, de egy sztárfotós is születik, hozzá egy vityilló... Mamám, de jó lenne – lódult meg a fantáziája, és azontúl már másra sem tudott gondolni. Csak ez a beteg nő ne hátráltatná annyira.

Végül maga az ég oldotta meg a gordiuszi csomót azzal, hogy december idusán magához szólította a beteget. A lány lázongás nélkül törődött Isten akaratába.

– Nem állítom, hogy nem fáj, de hát Ő akarta, és amit Isten akar, azt el is kell fogadni – törölt ki egy könnycseppet a szeméből.

– És most? – puhatolódzott Benedek a temetés másnapján. – Hogyan tovább, mik a legközelebbi terveid?

– Van egy nagynéném, aki meghívott magához egy dunántúli városba.

– Ne beszélj butaságot, dehogyan költözől te a nénédhez! Itt maradsz velem, és ezután is itt élünk jóban-rosszban, mint...

– Mint? – csillant fel a nő szeme.

– Mostanig.

Hát ez nem volt szép tőle! Férj és feleséget kellett volna mondania. Kétségkívül Noémi is ezt várta, mert úgy néz rá, mint aki birsalmába harapott. Ezért most már nincs mese, be kell vallania Kamillát. Aztán, ha a lány még ezután is kívánja, jöhet az esküvő. Enélkül persze még jobb lenne, mert minek ide esküvő? Hiszen sohasem a papon meg a házasságlevélen múlik, ki mennyire lesz boldog, ha megnősül.

– Kedves vagy, de azt hiszem, jobb lesz nekem a nénémnél.

Magyarán: házasság nélkül nincs élettársi kapcsolat – vont a következtetést a riporter.

– Figyelj csak! – próbálkozott ennek ellenére a leánnyal, amikor az úgy estefelé el akart köszönni a férfitől. – Maradj itt nálam ma éjjel. Rossz lehet neked otthon most így egyedül.

– Ezt meg sem hallottam – borult el a nő egyszerre. – Azt hittem, annyira ismersz már, hogy sohase kérj tőlem ilyesmit. Másrészt nincs is értelme, miután úgyis elválunk.

– És ha szépen megkérlek, maradj itt a kedvemért? – karolta át Benedek a nő derekát. – Utóvégre szeretsz, legalábbis tegnap még ezt mondtad, és ha hozzám jönnél feleségül...

A fene egye meg, kibökte! Most már nincs visszaút, miközben ott van még Kamilla, akiről még mindig nem beszélt. Eh, majd ha lefekszünk – fogadkozott magában.

– Feleségül? Miért nem ezzel kezdte a fiatalúr? – elevenedett meg egyből Noémi.

Lefeküdni azonban továbbra sem feküdt le a férfival.

– Értsd meg már, kérlek, nálunk, istenhívőknél ez nem szokás. Ne érts félre, mi sem tagadjuk ám a test gyönyörét, hiszen ez is Isten ajándéka. De csak mértékkel és csakis házasságon belül szabad élvezni.

Benedek dűnnyögött valamit, előkerített egy matracot, és éjfél felé forgolódott, fészkelődött, amíg sikerült elszunnyadnia valahogy. Ám alighogy elszunnyadt, velőtrázó sikoly hasított az éjszakába. Jézusom, mi történt? Felgyújtotta a villanyt, és Noémihoz sietett.

– Rosszul vagy? Émike! Mit nézel rám úgy, mint egy fantomra? – bújt melléje, és megsimogatta.

A lány lassan megnyugodott. Kutya baja volt, csupán az anyját vélte feléje jönni a sötétben. Ettől úgy bekattant, hogy segítségért kiáltott.

– Semmi baj, csak álmodtál. Sokakkal előfordul, ha meghal valaki a családban – cirógatta tovább gyöngéden Benedek, és észre sem vette, amikor a keze rásimult a lány mellére, onnan a hasára, és a következő pillanatban már a combjai közt matatott.

– Ne, ne, kérlek! Nem szabad! Ez bűn, ezért még elkárhozunk.

– Hallgass már! Jegyesek közt ez nem vétek – feszítette szét a lábait, azzal, már bele is csusszant a leányba.

Reggel kellemetlen berregésre ébredtek.

– Ki az ördög lehet ilyen hajnalban? – pislantott az ingaórára.

Tíz óra! Azért még sincs olyan vad hajnal! Á, egyre megy, vasárnap van, és senkinek sem nyit ajtót – nyújtózkodott el a lány mellett. Újabb berregés, mire Noémi is felriadt.

– Csengettek.

– Szép virágos jó napot!

– Nem kéne ajtót nyitni, Bencikém?

– Nem. Az Istennek sem, bocsánat, semmi kedvem felkelni.
– Hátha táviratot kaptál, az újságtól vagy önkormányzattól keresnek.
– Jól van, megyek már. Egy perc, és itt vagyok – kapta magára a köntösét, és az ajtóhoz csoszogott.
– Ki az?
– Na végre! A füleden ülsz, vagy mi a szösz?
A feleségem! – ismerte fel Kamillát rémulten. Most mit csináljon? Ha nem engedi be, abból nagy balhé lesz. Ha viszont be, abból talán még nagyobb.
– Beengednél, már persze, ha nincs nálad *valaki*.
Elfogta a pánik, bebocsátotta. Akkor villant eszébe, hogy fertőző betegnek, például influenzásnak kellett volna tettetnie magát, hogy a nő még a halba se merjen belépni. De talán még nem késő.
– Isten hozott idehaza! Szabad a kabátod? Hápci! Bocs, egy kis influenza. H1N1 vírus, nem vészes. Kamilla összehúzott szemmel fürkészett a férfit, aztán úgy, ahogy volt, kabátostól robbant a szobába.
– Jó napot adjon isten!
– Jó napot!
A két nő farkasszemet nézett egymással.
– Benedek, nem mutatsz be bennünket?
– De... dehogynem! A... a... – hápogott a fotóriporter.
– Benedek felesége – sietett segítségére a festőnő. – Baloghné Bársony Kamilla – nyújtott kezét hanyagul.
– A felesége? – kerekedett ki a lány szeme.
– Ja. Látom, beajultál. Még a végén kiderül, csak most hallasz rólam először.
– Miket zagyvál maga itt összevissza? Fialúr! Igazat beszél ez a nőszemély?
A férfi majd a föld alá süllyedt zavarában és szegyenében.
– I... igen. Várj, mindjárt mindent megmagyarázok. Még az este, nem, ennél azért régebben bevallottam volna, aztán, ó, de resteltem, valahogy kiment a fejből.
– Úgy, még az este? Tehát egész éjjel itt dekkolt a babuci – csipkedte meg Noémi arcát Kamilla. – Ejnye, ejnye, „fialúr”, miért nem szóltál nekem is! Nem lett volna izgisebb hármásban?
A lány vérig sértve rúgta félre a takarót, villámgyorsan felöltözött, és az ajtó felé iramodott.
– Hé, hova rohansz? – kiáltott utána a festőnő. – Maradj még! Beszéljük meg a dolgokat!
A riporter megsemmisülten rogyott egy fotelbe. Kamilla bekapcsolt egy lejátszót, és elkezdett táncolni, miközben sorra dobta férje arcába az egyes ruhadarabokat. Előbb a kabátját, majd a blúzát, melltartóját, szoknyáját...
– Ne csináld, kérlek, ne csináld! Én tisztában vagyok veled, mit érzel, de az az igazság...
– Mi? – robbant ki az asszonyból a dühvel vegyes keserűség, rávetette magát a férjére, és összevissza pofozta. – Mi az igazság, te gazember?
Balogh lehajtott fejjel lapított.
– Megmondjam? Az az igazság, hogy nincs igazság.

Nyár. A riporter üres kifejezéssel meredt a sima víztükörré. Álma teljesült, örökölt, helyesebben Kamilla örökölt, egy balatoni ingatlant kerttel, medencével, virágokkal. Noémiról pedig soha többé nem beszéltek. Nem is lett volna értelme, miután a nő végleg eltűnt a városból. A festőnő hónapokig dült-fült, tüzet-epét okádott, aztán megbocsátott a férjének. Benedek megkönnyebbülve költözött át a hón óhajtott villába, ahol...

Hát igen, nemsokára ugyanúgy unatkozott, mint azelőtt.

KŐ-SZABÓ IMRE

Olvasáspontig hevítve

Az utcán futott össze a két testvér. Üdvözölték egymást. Ernő a CBA-ba indult valami vacsoráért. Tamás a bátyja, csak úgy dolga végeztével, minden cél nélkül ógyelgett a városban. Ez a kora tavaszi, esti szürkület olyan furcsa vöröses fénnel színezte meg a nyugati égboltot. A város főutcája lármás volt, az emberek jó kedvvel sétáltak. – Este otthon leszel? – kérdezte röviden Tamás az öccsét. – Nem! Hét után elmegyek! – Ágneshez? – Igen! – Komoly? – Nem gondolkoztam még ezen – mondta egy kis szünet után Ernő, és valóban most torpant meg először azon, mit is akar ettől a lánytól tulajdonképpen? Itt ismerkedtek meg a városban egy szombat délután. Mind a ketten magányosan bóklásztak a téren. Valami vonzalom kezdődött el köztük akkor, aztán csak úgy egyszerűen találkoztak, beszélgettek, járkáltak. A várost és a környékét úgy ismerték, mint a tenyerüket. A folyó ágai között is sokat bolyongtak, gyalog, vagy csónakkal. Úszni is együtt tanultak meg az elmúlt nyáron. Ennek ellenére Ernő a Dunától irtózott, legalább is félelem fogta el ettől a nagy víztől. Arra még sohasem érzett magába annyi erőt, hogy egyszer, hosszan ússzon benne. A lányt, pedig féltette, de ennek nem adta jelét. Ezek az együttlétek kedvesek voltak és vidámak, úgy érezte, az életéhez tartoznak. Mindketten azonos időben érkeztek a városba. Ernő, ez az alacsony, huszonöt éves, zömök, szőke fiú kint lakott a közeli szőlőhegyek között. Az iskola után hallani sem akart arról, hogy elmenjen otthonról. Pár évig segített a szőlőben a faternak, aztán egy napon elhatározta, mindenképpen a városba megy és valamilyen szakmát tanul. Ott sokkal jobb lesz, irtózott a hosszú, csendes estéktől, a nappali végtelen szőlősoroktól, a kapa kemény nyelétől, csak a bátyja dolgozott szótlanul, tervek nélkül.

Ágneset, pedig elküldték otthonról. Egy távolabbi faluban laktak a szülei, a nővérei férjhez mentek, a férjeket hazahozták, aztán hirtelen olyan sokan lettek, hogy nem fértek a kicsi házban. Egy rokon, elvált asszony egy gyerekkel, az adott egy kis szobát Ágnesnek és így egyelőre rendeződött az élete, ennek a vékony derekú, huszonkét éves, szőke hajú lánynak. – Nem kell elsietni! – tanácsolta az öccsének Tamás. Együtt mentek az áruházig. Tamás bent járt a városban, valami hivatalos ügyet kellett intézni, apja meg rábízott egy csomó vásárlást, ha már jön, legyen is értelme. Ráparancsolt, hogy abból az újfajta permetező szerből okvetlen vigyen, a szomszédok már azzal dolgoznak, ő sem akar lemaradni. – Az öreg? – kérdezte röviden Ernő. – Dolgozik! – Anyám? – Hiányolta, hogy ritkán jössz haza! Ernő az anyját szerette, hiányzott meleg, simogató szava. Ha korholta, még nagyobb korában is, szívesen tűrte. Az öreg csak morgott és a munkán kívül nem létezett semmi számára. Ezért nem tudta elviselni az otthoni helyzetet. Búcsúzóul csak annyit mondott Tamásnak: - Csókolom anyánkat, majd húsvétra hazamegyek!

Szomorúan szorítottak kezét. Kedvetlenül vacsorázott, nem ízlett semmi sem. Ágnes jutott eszébe, talán ma minden megváltozik. Úgy beszéltek meg, estére nem lesz otthon senki, és kettesben tölthetik az éjszakát. Várt valamit ettől a naptól, már olyan régen készült erre. Az izgalom és a szomorúság furcsa módon összekeveredett benne. A lánnyal útközben váratlanul a mozinál találkozott. Ágnes arca sápadt volt. – Baj van? – kérdezte Ernő. – Itt vártalak, nem mehetünk hozzám! – Miért? – Zsuzsának valami vendége jött. Régi ismerőse, még Pestről. – A fene... - harapta el a szót. – Már mindegy! – mondta szomorúan Ágnes.

Kedvetlenül álltak szembe egymással, kezük összefonódott, szorítva, szótlanul. – Mit tegyünk? – kérdezte Ernő. – Nem tudom – mondta a lány bizonytalanul. – Sétáljunk! – Jó! – bólintott beletörődve a dolgokba.

Lementek a Duna partra. A víz piszkosan sárga volt, nagy hullámokban összefonódva hömpölygött a partok között. Ernő kavicsot dobott a vízbe, amely apró buggyanással alámerült. A távolban román uszályok kúsztak a vontató motoros után Mohács irányába. Élénk, hideg tavaszi szél futott végig a szürkületbe burkolódzott tájon. Lassan visszaindultak a város irányába. A parton nagy csapat gyerek, futballoztak. – Szevasz Tibi! – köszönt Ágnes egy tizenkét év körüli fiúnak. – Szia! Mit csináltok? – kérdezte és közelebb jött. – Te mit teszel itt? – Láthatod, focizok! – Lassan haza kell menned! – mondta Ági. – Csak tízre! – mondta a fiú határozottan. – Akkor megy el a Laci bácsi! – Na jó, menjél! – küldte vissza Ági Tibit, aki nagy léptekkel futott a többiekhez és teljes lendülettel vetette magát a játékba.

- Rossz lehet neki! – mondta elgondolkodva Ernő. – Megszokta már. Nyolcéves kora óta csavarog esténként. Foci és mozi, ez a szórakozása. – Az apja? – Elment Komlóra. Ott megismerkedett egy asszonnyal, aztán nem jött haza többé.

Tovább mentek a parton. A fák után hirtelen magasodtak mellettük a gázgyár nagy tartályai. Feri hosszan bámulta ezeket a fémből összeállított monstrumokat. Arra gondolt, milyen ügyes munkával hegesztették össze ezeket. Még a varratok egyenletes eloszlását is látta, igaz erőltetni kellett egy kicsit a szemét. Ő is ilyet szeretne készíteni, hegeszteni. Ágnes némán jött mellette. Átmentek a hídon a szigetre és leültek a kő mellvédre. A közeli vendéglőből foszlányokban átszűrődött a zene. Nem beszélgettek. Ültek és bámultak a semmibe, mégis érezték egymás közelségét. Később Ernő mélyet sóhajtott. – Bánt valami? – kérdezte Ágnes. – Nem! – mondta egy kis szünet után a fiú, de továbbra is szótlán maradt. Ágnes nem hagyta: - Akkor mire gondolsz? Ernő nem felelt, szótlán, mérges mozdulattal, legyintett. – Ez a válaszod? – Ez! – Nem sokra mész vele! Csodálkozom, pontosan te beszéltél arról nekem, tudod, mit kell tenned, most pedig így viselkedsz? – fogta kérdőre Ágnes. Ernő hosszabb szünet után szólalt meg és szaggatottan beszélt: - Lesz szakmám... megtanulok hegeszteni... esetleg később még átképzem magam... de mi lesz utána? – Éled az életedet! – Persze, kényelembe! Nem! Ebből nem kérek! Ha így van, akkor tojok az egészsre! – mérgesen dohogott, majd elindult. Megfogta a lány kezét

- Gyere, menjünk! – mondta higgadtan és határozottan.

- Hová? – Haza! – Miért? – Csak nem akarsz itt aludni? – kérdezte a lánytól kissé csodálkozva. – Hideg még az éjszaka! – tette hozzá.

Elindultak. Ernő arra gondolt, kegyetlen itt körülötte minden. Semmi nem sikerült eddig, ahogy eltervezte. Itt ez a lány, szeretik egymást, és mégsem úgy alakultak a dolgok, aztán a melóhelyen is csak ígéretnek a tanfolyam miatt. Szeretné, ha már túl lenne rajta, szakma lenne a kezében, mert az ember akkor másképpen érzi magát. Nem a pénz miatt, azért nem hajtott, mint azt mások tették a környezetében.

Valamire vinni akarta, volt benne egy ilyen fajta indulat, de nem a pénzért. Emlékszik, a fater egyszer azt mondta neki még otthon, a lustasága, meg a halogató nézete miatt az életben nem ér el semmit! Ez igazán bosszantotta, olyan féktelen méreggé alakult át benne, hogy bármikor képes lenne mindent lerombolni.

Aztán mégis úgy döntött, ezt a véleményét megfordítja. Inkább megmutatja, mit tud, bebizonyítja az ellenkezőjét, megszerzi a szakmunkás bizonyítványt. Leteszi az öreg elé az asztalra, hagy ámuljon egy kicsit. Legalább látni fogja, félreismerte a saját fiát.

Késő este érték haza, közben homályos szögletekben csókolóztak, vad szenvedéllyel. – Most felmehtek hozzád? Kérdezte a kapuban Ernő.

A város csendes volt, a házban nem égtek a villanyok.

- Nem, most nem! – mondta Ágnes. – Mikor? – Majd, egyszer! – Akkor nem szeretsz! – mondta egyszerűen Ernő. Ágnesnek tágra nyílt a szeme meglepetésében. – Úgy gondolod? – kérdezte gúnyos szomorúsággal. – Igen! – Rendben van, akkor felesleges, hogy együtt járjunk! Keress magadnak egy olyan lányt! Szevasz! – ezzel bement a házba. Járása büszke volt és határozott.

Ernő nem értette a történeteket, nem így gondolta az egészet, csak egyszerűen nem bírta már tovább. Nyugtalanul aludt és reggel a szokottnál korábban elindult a melóhelyre. Egész délelőtt szótlánul pántvasakat szabott méretre, majd a két végére lyukat fűrt. A javító részlegben dolgozott. Csak lakatos meló volt többségében, de ő igazából hegeszteni szeretett volna. Ha tehette Mezei Jóskát kereste, figyelte, ahogy az autógénnel dolgozik Sokáig csak nézegette őt, már ismert minden mozdulatot. Úgy érezte, ezeket a fogásokat ő is könnyedén megtanulná. Egyszer Mezei kezébe is adta a hegesztőpisztolyt és készített egy élvarratot. - Kezdsnek nem is rossz! – mondta Mezei és akkor már tudta, ezt a szakmát megtanulja. Biztosan. Mert kedvet is érzett hozzá.

Mecseki a művezető irodájából jött. Messziről lehetett látni az arcán, történt valami. Széles mosollyal sétált végig a műhelyen. Balogh vette észre először. – Mi újság pajtás? – kérdezte kíváncsi arccal. – Most mondta a főnök, megyek hegesztő tanfolyamra! – Micsoda? – Hegeszteni! – egy kis szünetet tartott, majd folytatta: - A tanfolyam a jövő héten indul!

Nem akart hinni a fülének. Pont ezt a fickót tudták kiszúrni? Persze, mert ez a Mecseki olyan bamba, hogy az már nem is lehet igaz. Ott melózik a csőszerelőknél évek óta. Egyszer aztán megemlítette a művezetőnek, annak kétfalás „örmesternek”, aki csak pofázni meg ordítani tud, mint egy kimustrált

baka, hogy hegeszteni szeretne. Aztán ezt sem ő találta ki, csak úgy magától, mert erre képtelen. Balogh tudta, hogy Ernőtől hallotta, aztán elpofázta és most őt jelölték ki.

- Hallod ezt Ernő? – kiáltott a zajban Balogh. Ernő közelebb lépett. – A „tudós úr” – mutatott Balogh a pislogó Mecsekire – hegesztő tanfolyamra megy! – Tényleg? – kérdezte felvillanyozva Ernő. – Igen! – Ez nagyszerű! Végre! Erre vártam! – lelkesedett. Valami furcsa bizsergető melegség futott át a testén. Most talán minden sikerül. – Ki megy még? – kérdezte. – Csak én! – mondta határozottan Mecseki. – Az őrmester mondta! Kell egy hegesztő és mi magára gondoltunk – szavalta kissé emelt hangon, elégedetten. – Miért csak egyet küldenek? – kérdezte egy fiatal fiú. – Félnek, hogy órabért kell emelni! – Én úgy is itt hagyom ezeket! – jelentette ki egy szürke overálós férfi, de ebben a helyzetben, nem gondolta komolyan. – Csak tudnám ki döntött így? – kérdezte Balogh. – Biztos a munkaügyes! – Vagy az „őrmester”!

Ernő felment az üvegkalitkába. A művezető a papírjait rakosgatta, fekete keretes szemüvege ott lógott az orra hegyén. Csak egy pillanatra nézett Ernőre, úgy kérdezte: - Mi újság katona? Nagyot nyelt, érezte idegességében kiszáradt a torka. – Szeretnék valamit kérdezni. – Tessék, miről akar beszélni? – folytatta, de továbbra sem nézett fel a papírjai közül. – A hegesztő tanfolyamról... - kezdte Ernő. – Arról nincs mit! – Azt akarom megtudni, mikor indul? – A jövő héten! – Számíthatok az ígéretére? - Azt hiszem, nem! – mondta és lapozgatni kezdett a papírok között. – Miért?

A kérdés élesen csengett, olyan élesen, hogy erre már oda kellett figyelnie az „őrmesternek”. Felnézett, homlokára tolta szemüvegét. Így négy szemmel nagyon nevetségesen hatott. Ernő szánalmasnak látta most ezt az embert. Nézte az arcát és tudta, ő csak azt teszi, amit fentről mondtak neki.

Ernöben forrt a tehetetlen indulat. Most jött el az a pillanat, amelyet annyira várt, aztán bezárulnak a kapuk körülötte, valamilyen sületlen intézkedés miatt. Úgy érezte, hogy belökték az arénába és az első dőfést is megkapta egyúttal. – Kell valamilyen megoldást találni! – mondta és köszönés nélkül kijött a kalickából. Az „őrmester” értetlenül nézett utána egy ideig, aztán sokáig csóválta a fejét, szótlánul.

Egyenesen az emeletre ment. A munkaügyest kereste, de az ajtóban a titkárnő megállította: - Most nem lehet bemenni! Tárgyalnak!

Ernő megállt az iroda közepén, mérgesen nézte az alacsony, fekete hajú titkárnőt, aki egy kicsit megszeppent indulatos arcától. – Fontos ügyben akarok beszélni Tóth úrral! – mondta határozottan, kissé emelt hangon. – Tessék várni! – emelte fel az úját figyelmeztetőleg a titkárnő és leült egy székre, keresztbe tette lábait. A mozdulat során rövid szoknyája egészen felcsúszott. Formás combjai kivillantak, de Ernő erre most nem figyelt, az ő gondja fontosabb volt mindennél.

Hosszú percek teltek el, ahogy ott ült az ajtóval szemben, várva, hogy kinyíljon. Már többször arra gondolt, feláll és kimegy innen. Miért is csinálja ezt az egész cécót? Úgy látszik semmi értelme. Nem lehet, és kész! Be kell látnia. Aztán az jutott az eszébe, hogy a múltkori termelésin beolvasott az „őrmesternek” az anyagellátásról. A főmérnök is hallotta, biztosan neki sem tetszett és most itt a retorzió. Ezek a gondolatok cikáztak fejében, amikor összegzésként az jött ki belőle: - Nem vagyok én gyáva nyúl! Nem futamodok meg! Magyarázatot kérek! Egy kicsit megizzasztom ezt a Tóthot!

Az ajtó hangtalanul kinyílt és a távozó férfi után megjelent Tóth, a munkaügyes. – Rám vár? – kérdezte Ernőt. – Igen! – válaszolta határozottan. – Tessék, jöjjön be! – invitálta.

Ernő belépett a széles és világos irodába. Középen hosszú tárgyalóasztal, mögötte íróasztal, diófából. Mind a ketten rövid udvariassági formulák után leültek. Tóth cigarettával kínálta, Ernő némi habozás után elfogadta, rágyújtottak. Fújta a füstöt, lassan az egész helyiség megtelt vele. Tóth nem szólt, csak a szemével biztatta Ernőt, kezdje már el. Ernő megszólalt: - A hegesztő tanfolyam ügyében jöttem! – Milyen formában? – Ígéretet kaptam, az első tanfolyamra én megyek! Tóthot nem lepte meg a felvetés, csak annyit mondott: - Számítottam magára! – még hozzá tette: - Csak egy főt tudunk elküldeni! – Miért nem lehet többet? – kérdezte Ernő. – Nincs szükség többre! – összegezte Tóth és hosszan fújta a füstöt Ernő felé. Ernő úgy érezte, bosszantani akarja ez az ember őt. Könnyű neki, nem az ő bőrét viszik a vásárra. Róla van most szó. – Akkor miért ígérték meg? – hangzott a kérdés. – Változtak a dolgok! – mondta magyarázatként Tóth. – Erre tettem fel mindent, nekem szükségem van erre a vizsgára! – mondta Ernő és felállt a széktől. Tóth egy kicsit megszeppent, érezte, ez a kérdés még nem eldöntött, át kellene beszélni. – Nem kell fizetni a vállalatnak! A költségeket vállalom! – intett kezével Ernő. Tóth gondolkodott egy kicsit. – Nézze, ha megszerzi a hegesztő képesítést, úgy sem marad nálunk! – próbált érvelni. – Csak segédmunkás

lehetek maguknál? – Várja meg a következőt! – próbálta enyhíteni a helyzetet a munkaügyes. – Érjen térdig a szakállam? Ez a kérdés egy kicsit furán hatott. Tóthnak idegesen remegett a szája, nem tudott szólni, de mire rendezte gondolatait, Ernő megfordult és kemény léptekkel visszament a műhelybe.

Szótlanul dolgozott tovább. Kettőkor megfürdött és hazament. Üldögélt egy darabig a szobában, majd felöltözt. Járt az utcákat, céltalanul. Meglátogatta az ismert presszókat, kocsmákat. A megivott kisfröccsöktől először jókedve kerekedett. Később döbrent meg, hogy mindenütt a lányt keresi, de Ágnes nem találta sehol. Nyugtalanra tette eltűnése. – Pedig vele jól alakultak a dolgok! Aztán egyszer csak vége! Este már nem bírta tovább, becsengetett a házba. Tibi nyitott ajtót. – Ágnes? – Nincs itthon! – Hová ment? – Nem mondta meg! – mondta Tibi és még hozzá tette: - Táská volt nála, de anyu sem tudja! Szótlanul álltak az ajtóban, majd Ernő megfordult és kezét Tibi vállára tette: - Szia! – mondta és lement a lépcsőn.

Ahogy ott állt a kihalt utcán, egyedül, semmit sem értett az egészből. Sőt kuszáltabb lett minden. Úgy érezte, értelmét vesztette ez a szakmáért folytatott harc is. Éjfél után, fáradtan esett az ágyba.

Másnap Tóth szó nélkül aláírta a hozzájárulást. Ahogy kezébe vette a papírt, sokkal könnyebbnek érezte magát. Talán azért valami mégis rendbe jön, csak tanulni kell. Mezei ígérte, segít, arra mindig szakítanak időt. Ha akarja, ma kettőkor is gyakorolhatnak, legalább egy órát. Mezei biztatta: - A dolgokat olvadáspontra kell hevíteni! – mondta és megveregette Ernő vállát. - Menni fog ez, biztos kezded van!

Négy óra volt, amikor kilépett a melóhelyről. Elsétált a villamosmegállóba. Várt, ahogy megfordította fejét, Ágnes ott állt vele szemben, az utca túlsó oldalán...

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Verejték

szószegett fehér kendő
a fodraidon mandala hulláma
valami tűz tükröz a horizonton

szilánkjaid metszenek
faragják reflexeidet
var sem köti
sebeid
képzeltéid írnak
szavakból körmenetet

büszkélkedsz
plejádokból csillagoznak

ne csiszold karmaid
kasírozott haragod a pizsok
símuljon illatod
seprű már nem zavarja borát
csillám kever opált
lásd fényre dőf a múlt

védd magad
pajzsodon feszeng igazad

pontjaid számlálatlanok
a kis vagy nagy végtelenben
kit érdekel
limesed úgy is határvöveden

magad és hangod
pontatlan és úttalan
terjed

forrásod nem apad
szünetel néha
ha ciklusonként szül
csak kerekasztalt a vélemény

de szószegett kendőd elégeds

A napsugár is kíváncsian visszanézett (Girasek Károly felvétele)

KOVÁCS T. ISTVÁN

Foslóskalács

Az öreg Kaszás Ferenc átment a szomszédba, hogy megköszönje Földi szomszéd szívességét. Őt kérte meg a minap, hogy élézz meg a metszőollóját, meg a konyhakésüket. Magához vett egy ötszázforintost is. Hátha kér valamit Földesi azért a kis munkáért. Habár a felesége azt ajánlotta, hogy ezrest vigyen, mert hát ötszázat már nem lehet adni még borraivalónak sem. Gondolja csak meg, mennyi egy szakmunkás órábére a mai pénz értéke szerint. Így hát kicserélte az ötszázast ezresre.

Földesiék ebéd után voltak már és a kávénál tartottak. Kínálták a helyet, hogy üljön le Kaszás szomszéd és tartson velük.

-Feketézz velünk, ha már nem is úgy, mint apámék negyvenötben, mikor a vonat tetején Pestre vitték eladni a kolbászt, meg a szalonnát, igen nagy veszélyt vállalva ezzel.

Hú! De várták őket a pestiek, mert a háború után nem volt mit enni. A ruháikat adták el egy kis enniért. Kaszás köszönte szépen a meghívást, de egy idő óta nem kávézik, próbál leszokni róla-mondta, mert magas a vérnyomása. Szedi a Norvaxot.

Hanem, hogy megint az emlékezés került szóba a szomszéd által, azért a helyet elfogadta. Közéjük ült, mert Földesi mondatához volt hozzáfűzni valója. A múltidézés ugyanis időskori sajátosság. Csak leül az ember egy kicsit megpihenni és mindjárt az eszébe jut valami. Úgy bukkannak fel a múlt emlékcserpei, mint ahogy a régészek találhatnak rá váratlanul valamiféle nagy értékre, amiről csak ők tudják, hogy mikor mi volt, ki használta, s azt mondják: kincsre leltek. Az ember gyakran még a régi rosszról is hajlamos szépet gondolni, mert az idő nagy varázsló, amely kiszínezi a múltat.

Mivel Földesiné közbekérdezett, hogy mit csinál a szomszédasszony, Kaszásnak előbb arra kellett válaszolnia. Aztán meg egyelőre nem forogta ki a szó, hogy mondja, amit az előbb akart mondani a régi időkről. Így hát a jövetele célját adta elő és megkérdezte, mivel tartozik az élzésért, amire a szomszéd nevetve rávágta, hogy ötezerrel.

-Na, annyit nem adok, inkább visszahozom a szerszámokat, vagy kiverem az élüket -fogta tréfára a dolgot Kaszás is.

-Hanem itt van ez az ezres, ni! Ezt fogadd el szomszéd.- ajánlotta.

Földesi mintha már nyúlt is volna a pénzért, amiből a számítása szerint jutna néhány nagyfröccsre a Kisbüdösben, ahová esetleg a szomszédot is meghívná. Félszeggel viszont a feleségére sandított, akinek az arcáról azt olvasta le, hogy meg ne próbálja elfogadni azt a pénzt. Ezért inkább tagadólag biccentette a fejét, mondván: -Ugyan már! Nem jár azért a kis unaloműző munkáért semmi. Ki van az fizetve, mert sok finom süteményt sütött már nekünk a feleséged.

-Inkább még mi vagyunk adósok -füzte hozzá Földesiné is, aki ebben a városban született és nőtt fel. Egyszem kényeztetett kislánként nagyobb korában sem kellett résztvennie a háztartási munkákban. Felnőttként meg üzemi adminisztrátorként dolgozott. Ő sohasem tanult meg süteményeket sütni. Főzni is csak asszony korában, mert szombat-vasárnap nem lehetett ételt hozni a vállalat konyhájáról. Ki is voltak éhezve a jó falatokra. Nem győzték dicsérni a szomszédasszonyuk mákoskalácsát sem, ami kalács volt kelt tésztából, nem boltban vásárolt beigli. Hát még a finom cseresznyés rétes nyáron!

Ezért gondolta Földesiné, hogy csúnya dolog lenne pénzt kérni az időnként előforduló olyan munkákért, amit Kaszás nem tud otthon megcsinálni. Mert bár a szomszéd is szakmát tanulni jött ide valamikor a városba, azért a földet, a kertet sem akarta elfelejteni. Ás, kapál kint a telkén és nem mennek a boltba gyümölcsért, zöldségért. A kis kerti házikó falán ott függ a szülői ház fényképe. Mindig arra néz először, mikor kikerkezik és az ajtót nyitja. Ott emlékezik a gyerekkorára, meg az öreg szülőkre, nagyapa kertjére, a régi dülőúton sorakozó kunyhókra, melyekben a délebed után hosszú pihenőt tartottak, nagyokat szundítottak az öreg kapások.

-Na, szóval! A szerszámokat mindig ide hozza javíttatni Kaszás. Hát arra való a jószomszédság, hogy

segítsünk neki- gondolta most, de máskor is hangoztatta otthon Földesiné, akinek a befőttesüvegei is a Kaszásék konyhájában telnek meg nyaranta. Úgy, hogy pénzbeli fizetésről szó sem lehet olyankor, ha a férje valamit megjavít nekik.

-Mi újság van odakint a birtokon?-kérdezte most Földesi, mire Kaszás azt válaszolta, hogy újságolvasásra nem nagyon jut ott idő, mert már nyírni kell a fűvet, amihez meg benzin és damil szükséges, elsősorban pedig pénz. Sok pénz. Drága passzió most a kertészkedés.

-Hát az igaz-hagyta helyben Földesi szomszéd is, aki szintén faluról került a városba, s nem is kopott le róla teljesen a hazai tájszólás, az életmódját is a felesége, meg a család formálta helybelivé, a maga szokásaival, rendjével.

-Hát, a mi öregeink nem sokat törődtek a benzin árával –jegyezte meg most Földesi. Azért volt a kasza, amivel olyan rendet tudtak vágni, amihez nem kellett lombseprű, s mikor megszáradt, takarmány lett belőle a jószágnak. Te tudnál még a nevedhez illően kaszálni?- nézett kérdően a szomszédjára.

-Nem én. Ismerte el Kaszás. –De a Nagyapám úgy le tudta vágni a fűvet, hogy egy zsilettel borotvált férfiarc se nézett ki különben.

Ott voltak már megint, szokásuk szerint, a múltidézésnél. Földesi arra emlékezett; micsoda szép szőlőskertek vették körül a falujukat, s micsoda jó hangulatú szürepektől voltak azok hangosak már szeptember közepén is. A felnőttek reggel pálinkázással kezdték, amire pogácsát haraptak a kunyhó előtt. Miután az asszonyok is felhajtották a konty alá valót, vidáman vagdosták a fürtöket, a legszebbeket gondosan külön téve a sorok közé. Mert azokat a szüret végén szedték össze, s ki milyen kosárral dolgozott egész nap, azzal vihette haza fizetségül, a „szíp szőlőt”. Nem fogyasztották el mindet, hanem felaggatták a nádtetős ház padlásán, ahol karácsonyig édes mazsolává aszalódott. Az volt az igazi csemege. Azt sütötték bele a foszlóskalácsba is.

-Puttonyos! Puttonyos!-kiabáltak a férfiaknak, akik a szekéren álló nagyhordókba vitték a bornak a valót, onnan került haza a esti feldolgozáshoz, ami a vacsora után kezdődött, mikor már elfogyasztották a birkapörköltet.

-Jófka! Ifol-e muftot?-kérdezték a gyerekeket a prés mellett dolgozó felnőttek-vágott közbe Kaszás. -Nem ifok, me' befok'-felelték a gyerekek, mert így volt szokás válaszolni, de azért sűrűn merítették meg kispoharaikat a prés alól kicsorgó nedűből, nem gondolva a későbbi hasfájásra.

Az asszonyok ugyan intették volna a gyerekeiket, hogy módjával a jót, mert meg talál ártani. Ám amikor elmentek a helyszínről, a férfiak biztatták az apróságokat. -Igyatok csak! Jó édes a'.

Közben meg kuncogtak. Mennyit fognak ezek holnap jajgatni, meg a klozetra szaladgálni!- Nade, jó' van a'. Hadd tanuljanak. Mindig a saját kárán okul az emberfia. Másképp hiába beszélnek neki.

-Én úgy látom, hogy a mai fiatalság nem ismeri már azt a világot, a földet.-vette át ismét a szót Földesi.-Nálunk odahaza gyümölcsöskertek vették körül a falut. Azon a körön túl volt a legelő, majd a szántóföldek következtek. A kerteket kerítés választotta el a faluszéli utcáktól. Az embereknek kiskapu szolgált a belépéshez, a szekérnek meg a nagykaput kellett kinyitni. Jószág így nem tudott bemenni. Idegen sem nyithatott oda be, ha nem volt ott semmi dolga. Az ilyentől meg is kérdezték, ha odatévedt;- Na, hová lesz a menés, Atyafi? Most meg, ha némelykor hazalátogatok és elmegyek arrafelé, nagy részben parlagon hagyott földeket látok. Itt-ott még néhány düledező kiskunyhót, kiszáradt gémeskutat, néhol felszántott ugart, s alig egy-egy gondozott gyümölcsöst.

-Nosztalgiazunk. Néprajzi előadást tartunk egymásnak-nevette el magát Kaszás és felállt az asztal mellől. Menni készült.

Földesi viszont mintha túl mélyen merült volna el az emlékeiben, arról beszélt még, hogy amikor ő otthon kimegy a legelőre, hogy onnan nézze meg a horizonton lebukó napot, mindig a Hortobágyon képzelettel magát, pedig ott még sohasem járt. És, hogy mekkora gulya legelt azon az otthoni füves mezőn régen! Esténként meg akkora tehéncsorda érkezett haza onnét, mint egy mai tömegtüntetés emberáradata.

-Hogy miket össze tudtok itt nosztalgizni!-csodálkozott rajtuk Földesiné, aki ezt sohasem tudta megérteni, hiszen ebben a városban nőtt fel, sohasem kellett elhagynia a szülőföldjét. Nem úgy, mint ezeknek. Már mint a férjének, meg a szomszédnak, amikor a paraszti életmódot az iparral felcserélve, a városok felé vándorolt a fiatalság.

-Nahát! Bányásznak lenni, vagy az építkezéseken lapátolni. Az jobb volt?-szokta kérdezni a férjét, aki

mindig büszkén hozakodott elő azzal, hogy más is éppen úgy tanulhatott volna szakmát, mint ő.
Csengettek. Kaszásné érkezett. Fehér kendővel letakart tálcát tartott a kezében. Süteményt hozott.
-Kóstoljátok! Még friss-kínálta a mazsoláskalácsot.
-Finom. Nagyon finom! -dicsérte Földesi, mikor belekóstolt.
-Szegény édesanyám sütött rég ilyet. Szegény. -érzékenyült el.-Évente csak egyszer-kétszer jutok haza,
hogy pár szál virágot tegyek a sírjára.

Ünnepi pillanat (Girasek Károly felvétele)

BOZGOR ELIAN

Minimálok*

Könnyelmű kis lepke

- töredelmi -

GYEREK Annak a hajósnak is ilyen hajója volt, amikor még nem volt Aranyember?

ARANYEMBER Igen.

(Nézik a sekélyesben, a Szent-Borbála modellmásolatát.)

GYEREK És mije volt aranyból?

ARANYEMBER A pénze... (*sóhajtván*) Mindenki irigyelte, mindenki hallgatott rá. De nem volt boldog.

GYEREK Mindenki?

ARANYEMBER Mindenki!...

Hirtelen (ez már csak így szokott lenni...) – honnan, honnan nem? – *távolabb*: tarka lepke keveredik elő a kies, napos partszélen.

ARANYEMBER észreveszi, *MOST*, a kis lepkét (*feléjük bukdácsol az*). A gyerek viszont leragadt, előbbieknél; kicsit.

GYEREK És mi az, hogy boldog; édesapám...?

ARANYEMBER Hát, izé... kisfiam... De nézd csak! Ott, ni... Egy könnyelmű kis lepke... Látod? Nosza, kapd el; szaladj! Gyorsan!...

GYEREK (*már iramodik is*) Elkaplak!... Megfoglak!... (*nevetve üldözi...*)

ARANYEMBER (*nézi, büszkén; utánakiált*) Kapd el; és üsd agyon!... Az a boldogság... magad is rájössz...

GYEREK (*hajtja, hajtja a cikázó Tarkaságot, s nevet, szinte kimelegszik belé. S mind távolabb s távolabb kerül...*) Elkaplak! Megfoglak!... Megfoglak! (*kiáltozik, kiáltoz... s ki is fut a "képből"*) - -

(Szerencséjére? balszerencséjére? – Aranyembert talán nem is hallotta. Talán. Azt se (tőle), hogy: "üsd agyon..." Talán, nem. Vagy csak olyan, mint egy öregember: az is csak azt hall, amit akar? És azt se hallotta, hogy: "Magad is rájössz..." Talán nem hallotta. S azt se, hogy: "Az a boldogság..." Pláne...

Bízzunk benne!)

* A szerző *Piszkozati* (vegyes) *füzetek*-jei közül

Feslet

(villamoson)

Miként az európai halandók alig több mint száz éve hordanak alsóneműt, az ókori déli nők (s nem csak delnők) “dekoltázsukon” kívülre rakták keblüket... mégse döglött le a villamos...
(Egy részes tanú)

Az a... nagydarab bácsi... mért hord fülgöt, anya? És mért festett az arca?...

Az emberek különbözőek; ne foglalkozz vele.

Miért ne foglalkozzak?

Anyád is kívül hord melltartót... és bugyit. (Ez tartja a nadrágot...). Bakancsom van, és káromkodok. Bajusz-és szakállzselét használok. Hónom alját, combom közit most hagyjuk!

No de... és Lizi? Az meg szemtelen a felnőttekkel...

Jobb lenne, ha nem utánoznál engem. Lizi csak *úgy* pofátlan, de nem *igazán*: alkalmazkodik a világban. Különben jó kislány.

És én...?

Mi lenne veled?

Hát én!

Elég legyen!... ha nem akarsz nekiszaladni a kezemnek... Akárcsak apád! De jól figyelj: halgass! Te folyton marhaságokon agyalsz, és idegesíted az embert!

Igenis, anya.

Na, végre.

SZÁJBELY ZSOLT

A kert

Homályba omolt már a hatalmas világ, amikor megérkeztem a régi kertbe, hogy összeillesszem széthulló gondolataim mozaikdarabkáit. Ám hirtelen jeges döbbenet hasított végig szívemen: a kert kapuja nyitva állott... Lassan beléptem a kertbe, szememmel idegen jelenlét nyomait kutatva szemlélődtem, ám minden háborítatlan volt. A virágok átszakították az unott beletörődés arany-hártyáját, s úgy tűnt, valami nem evilági közegbe kerültem. Magabiztosan lépdeltem a puha, bársonyos fűben, agyamban emlék-madarak csicseregtek. Ám ekkor hirtelen megfordultam, s a kapuban állva megpillantottam egy kicsiny fiúgyermeket. Éreztem, hogy valahonnan ismerem Őt... A fiú felém nyújtotta a kezét, kedvesen mosolygott, szemében nem láttam sem félelmet, sem bánatot. Sokáig álltunk szótlanul, s végül a gyermek megszólalt: - Gyere - mondta - és játssz velem egy kicsit! Én vagyok az a gyermek, aki Te voltál egykoron...

Ó, fényes Nap!

Ó, Te fényes Nap! Ó, átkozva imádott Héliosz! A nyugati égbolt kéklő barlangként nyeli el éltető fényedet! Millió-millió árnyalat-gúnyát ölt magára a végtelen táj, s pompás maszkaráddá lesz a hanyatló nappal. A fény pókhálóként szövö be a lassan éledező álmok cserjéit, s a ligetek hús homályában csorgó patak levélbe börtönzött búcsúszavakat sodor az enyészet birodalma felé.

Ó, szunnyadó Föld! Midőn eltűnik éltető testvéred, szépséges álmod kibomló szirmaiból felkél a nyugalmat árasztó Hold. A csillagok énekhangja rózsa-sziromként száll a néma szférákban.

Igen, pont ilyen az álom is! Szabadon szárnyal, mint egy kalitkából szökött, dalos ajkú pacsirta, s ragyogó fényét ontja az alvó világra...

Tekerő és hegedűs a megnyitón, s a közönség hozzá (Girasek Károly felvételei)

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

A félkarú hegedűs

Pala Bélához nem volt kegyes a sors.

A kívülállók, kik csupán a hitvány anyagiakat nézték, persze másként látták, irigykedtek rá, ami érthető: kétszer volt öt találata a lottón, nemrég elhunyt amerikai rokonától is örökölt néhány milliárdocskát és egyszerre négy szépségkirálynő perelte gyerektartásért.

Ám mindez nem boldogította Pala Bélát.

Méla közönnyel fogadta az ENSZ felkérését egy tanulmány megírására, amely szerényen „*A világegyetem ellentmondásai és azok végső feloldása*” munkacímet kapta. Legújabb Nobel—díjának átvételére már el se ment, mert untatta a ceremónia. Mindig ugyanaz...

Pala Béla hegedűművész szeretett volna lenni!

Sajnos volt egy leküzdhetetlennek tűnő akadály, hogy megvalósulhasson a nagy álmom: állni a dobogón, csillogó Stradivárral az álla alatt, ujjai rásimulnak a húrokra, s a vonó, melyet lágy csuklómozdulatokkal le-föl huzigál, szebbnél-szebb hangokat varázsolva elő a hangszerből – miközben a közönség ájult gyönyörrel, a megindultságtól zokogva hallgatja minden idők legkiválóbb hegedűművészenek igéző muzsikáját.

Nem, Pala Béla nem remélhette ezt, mert Pala Bélának hiányzott a jobb karja. Így született, így senyvedte végig egész életét.

Bárki átlagos ember beletörődik: egy karral nem lehet hegedülni. Afféle silány megoldást, hogy műkarral hegedüljön, undorral vetett el, hiába ajánlkozott a teljes amerikai, japán, sőt az ukrán elektronikai ipar összes feltalálójával együtt.

Pala Béla önerejéből akart pódiumra kerülni!

Egyik éjszaka különös ember jelent meg álmában: alacsony volt, zömök és szakállas, mongolos szemekkel, szokatlan formájú sildes sapkát viselt, baljával a távolba mutatott, jobb keze csípőn, kissé hátratulva zakója szárnyát. Szószéken állt, és derékban előrehajolva szigorúan meredt Pala Bélára.

– Egyetlen mód van, hogy teljesüljön a vágyad! – mondta titokzatosan.

– S mi az az egyetlen mód? – kérdezte izgatottan Pala Béla.

– A politika! – súgta sejtelmesen az álomkép és szertefoszlott.

Pala Béla verejtékezve ébredt. Hogy kerül ide a politika? – tűnődött fura álmán. Mi köze van a politikának a hegedüléshez? Attól nem fog kinőni a karja – ráadásul nem is tud hegedülni.

Mindenesetre, még aznap tanácskozásra hívta legbizalmasabb embereit és bejelentette: politikai pártot kíván alakítani, *Reménység Párt* elnevezéssel és indulni óhajt a közelgő választáson. Rögtön meg is tervezték a zászlójukat: piros—fehér—zöld alapon, arany bőségszaruból mindenféle földi jó potyog egy kinyújtott jobb kézbe. A bőségszaru – eltérve a hagyománytól – enyhén hegedűformájúra sikeredett.

Következő lépésként – a pénz nem számított – felvásárolták az összes létező újságot, rádiót, televíziót és ettől kezdve nulla órától éjfélig kizárólag Pala Béla érdemeiről volt szó. A jámbor lakosság egyik ámulatból a másikba esett, különösen, amikor megtudta, hogy a nevezetes férfiúnak a hegedű a kedvenc hangszere, mi több, ő maga is szívesen eljátszogat szűk baráti körben úgynevezett – a köztudatban kevésbé ismert – *alternatív* stílusban. Ez abból áll – magyarázták a buzgó hozzáértők –, hogy a művész bekonferálja az előadásra kerülő darab címét, majd ez után a közönség lehunyt szemmel, gondolatilag, tudatalattija legmélyén, mintegy belülről, *önmaga* hozza létre a produkciót – mindeközben a művész meg se moccan –, ki—ki saját ízlése, zenei műveltsége, igényessége és képzelőereje mértékében.

A lelkesedés minden képzeletet felülmúlt. A párthívek a nép nevében hosszú, tömött sorokban vonulva követelték, hogy bölcs vezérük ossza meg az országgal példa nélkül álló művészetét. Óriásplakátok lepték ez az utcákat: „*Éljen az alternatív hegedülés!*”, „*Ragaszkodunk az alternatív hegedüléshez!*” – és hasonló szövegekkel.

Pala Bélát meghatotta a rajongásnak e váratlan és őszinte megnyilvánulása. Eddig ugyan sejtelve sem volt arról, hogy képes művészi révületbe ejteni bárkit is, de ha ennyien állítják, bizonyára lehet benne valami –

különben miért mondanák? Elfogadta hát a felkérést.

Első fellépésére az Operaházban került sor, s csakis a legbensőbb pártelit, az úgynevezett kemény mag és a sajtó megbízható képviselői kaptak meghívót. Mint utólag kiderült, ez nem volt szerencsés ötlet, mivel a közönség oly mértékben került a pódiumon mozdulatlanul álló, egyetlen kezében hegedűt lóbáló művész hatása alá, hogy sokukat több napig tartó pszichiátriai kezelésben kellett részesíteni.

– Okosabb lett volna a nép egyszerű gyermekeivel kísérletezni – írták a lapok. – Ők nagyobb megrázkódtatásokhoz is hozzászórtak...

A választásokat természetesen a *Reménység Párt* nyerte, Pala Bélából államfő lett. Beiktatásakor milliók szorongtak a Mars mezőn, százezer fehér galamb röppent a kéklő ég felé, a levegőben virágillat áradt. Lenn a hatalmas aréna színpadán ezer hegedűs adott ünnepi koncertet, némán, leengedett hangszerrel. Előttük frakkban, hegedűvel és vonóval a bal hóna alatt az ország első embere, minden idők legnagyobb *alternatív* hegedűművésze, Pala Béla állt, mellére szegzett tekintettel, tökéletes tudatalatti állapotba bűvölve odaadó népét.

A Mars mezőre halálos csönd telepedett: a közönség dermedten hallgatta a néma zenét, miközben egymás arcát lesték gyanakodva: vajon tetszik—e *kellőképpen* a másoknak is?

S míg alattvalóit nézte, Pala Béla elgondolkozott:

– Hogy én mekkora marha vagyok! Ennyi erővel szimfonikus zenekar is lehettem volna, és most minden hangszerezen tudnék játszani, nem kéne leragadnom egy vacak kis hegedűnél. De talán még nem késő. Holnap megkezdem a párt átszervezését!

H. TÚRI KLÁRA

Öreg lump dala

mikor seggre estem
mikor italoztam:
- a kocsmában s otthon
mikor elbotlottam
- talpra nem segített
:nem volt ott az isten,

csak téged láttalak...- vén
ficánkos asszony:

láttam én, én szegény pára -
hol is jártál mostanába'...
:ördögbe'! hogy engem lestél -!

A kezembe' egy pohár van
/koccintani még egy!/
- isten szeme mindent lát?
/ - láttam én a fékomadtát
...láttam én, hová megy:

mindig oda megy az asszony
...ahol bajt csinálhat!
- egye meg a bánat,
kezén-lábán görcsöt, rút kelést fakasszon!
Mindent látok én - ha kell/

- isten nékem ne segítsen
: feleségem lecserélem -
nékem ne parancsolgasson senki
e kórhely vidéken.
El...a kezekkel! - magamban
s magammal beszélve...
menni utcahosszat
énekelni
s...menni egyiramban:
elintézem egyhuzamban én
...el!
...a szántói híres utcza
cimbalommal van kirakva -
mikor végig megyek rajta
nótát ver a csizmám sarka -!

Akik a megnyitóbeszédeket mondták: Koltai-Dietrich Gábor és dr. Végh

Károly (Girasek Károly felvételei)

ELBERT ANITA

Külvárosi ikonok

Öreg hegyek homlokán cikáz
A napfény, a penész térképet ír
A rozoga ház falán, elveszett
A jelenlét az utakon, s nőttön–nő
A vágy. Az erdő feltöltötte színes
Köpönyegét, az éjnek csipkés
Szárnyai fellebbentek, ha felkelt
A szél, s a patakból fecsegve
Szüremlik át a víz, ám én akkor
Is maradok, mint jelentés a semmi
Küszöbén. A szép szó cserepes
Ajkaimról úgy száll, mint színes
Falevél, mit felkavart a bús szél,
Ám maradok bölcsőmtől a síromig
Keresztre feszített ember, stigmatizált,
Csontcsendbe mélyedő lény. Már
Kiengedtem hálóból a halszavakat,
Legyek az új, koponyaéjre dőlő
Szálka, melyet mindenki szemébe
Dob, de lelkem mélyén mégis örök
Értékként jegyzem fel történelemben
Nevemet. A vonuló kristályégre
Védem fel dadogó csendnek
Kifeszített vállain pislogó gyertyaláng
Hangokat, melyek, mint ikonok,
Megfejtethetlen állnak bamba tekintetek
Előtt, mégis a láthatatlanban tevékeny
Erők. Hiába ég körmömre a viasz,
Buggyos, zsíros papirosra logikámat
Felfüggesztve rajzolok, ezek lesznek
A külvárosi ikonok. Ponthalmaz
Szélére bátran karcolom tussal
A monogramomat, pedig én csendből
És szellemből vagyok, a világ, mint
Hiány sír az életből, s jelenlétem is
Csak két betű. Ám a karcrajj nyomor,
Szegénység, hiányzik belőle az érték.
A Föld szelleme majd magamra
Ébreszt, s így kezdem tevékenyen
Szóni sorsomat, mert a külvárosi
Ikonok már száz év múlva magányként
Fognak visszakacsintani rám.

Hiába, no, mesés ez a kiállítás! (Girasek Károly felvétele)

SZOKOLAY ZOLTÁN

Égi kántor

Fenn ül már az égi kántor.
Zúzos, jeges glóriája
rácsúszik a homlokára,
keze billentyűkön táncol,
lába ráfagy a pedálra,
de lelkében öröm lángol,
azzal tekint utoljára
ránk, az itthagyt világra,
télből tavaszt így varázsol,
angyalt, ó, a kisleányból
és bűnbánót a vagányból,
ahogy Isten prédikálja,
úgy zendít rá a zsolttára,
szivárványon orgonálja
azt, hogy itt élsz, nem akárhol,
elvágyódnod mindhiába,
innen soha nem szökhetsz meg,
itt hűségnek, szeretetnek
nincs kottája, nincs szabálya,
csak ahogy az ember érzi,
csak ahogy a szív diktálja:
Illés Lajos égi kántort
Magyarország visszavárja.

Ezt nézd, Mama! (Girasek Károly felvétele)

B. TÓTH KLÁRA

Röppálya íve

*„Ami este szilánkosnak tűnik,
az álom, add át a vánkosnak.
Megszűrik az ég üveghutái és reggel
szilánktalan egész az áttetsző ablak”*

Deme Tamás

Add, Uram, add, hogy újra szálljak, hogy szárnysegetten is verdessek feléd, repülve tegyem meg az utat belső labirintusomban, arra szálljak, amerre Te akarod, hogy szabadságom a Te szabadságod legyen, a kapcsolatok árnyékfoltjain átszüremkedjen, a fehér pihetollak keresztezésén átszivárogjon a fény, szabadíts meg magamtól, Uram, hogy ne én legyek többé, hanem Téged találjalak bennem, ha befelé tekintek,

Téged mutassanak mélységem tükrei, hozzád fussanak a láthatatlan szálak, amivel megkötöttem, amivel gúzsba kötöttem magam, amivel megkötöttem azokat, akik oldásomra hivattak, add, hogy terveidben repüljek tovább és szárnycsapásaimmal emeljem azokat, akik nem tudják, mit tud a felhajtóerő, felfelé nézni, szárnyat bontani, emelj magasba, add, hogy ha visszanézek, ne a magam összetört szilánkjait keressenem, azokra tekintsek, akik nem tudnak még repülni, elszakadni, nem mernek elrugaszkodni, nem tudnak emelkedni, add, hogy csapzott szárnytollaimon is áthatoljanak sugaraid, hogy letükrözhessem a házakba, a borús szobák mélyére, a pállott ágyhuzat alá, gyűrött, forró párnák közé, iskolapadokba, utcasarkok szürke kövei, házfalak málló repedései közé,

arcok mélyszántásai, földnehéz barázdái közé, tekintetek tompa opálüvegei, aluljárók foszlott paplanjai, steppelt álmai közé, hol a hálószoatitkok mindenki titkai már, hol a közöny tömegesen lótt-fut, mint akinek sietős, sietős elfutni, összezárt szárnyakkal, bezárt szívkamrákkal, léleklakat súlyát cipelve, a teher lehúzza, mi ez a nehéz, mitől vonszolódik a tömeg, mitől vonszolódnak olyan lassan, mint Polüphemosz birkái, hasuk alatt élő súlyok, a lélek terhelései.

Add, Uram, hogy ellenőrzés alatt tartsam röppályám ívét, ne tévesszek irányt, ne lehúzzak, hanem felemeljek, add, hogy Te legyek, ne magam többé, hogy a belém kódolt programot teljesítsem, gyógyítsd meg törött szárnyaimat, Uram.

Ez nekem is tetszik! Kolozsvári Grandpierre Miklós a közönség soraiban

(Girasek Károly felvétele)

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

A huszonnegyedik óra

A nagymarosi Dunapart mellől régóta hiányzik az a két hajó, melyek közül az egyik Bécsbe, a másik Budapestre szállította a település határában termő gyümölcsöt. Így mesélik az öregek. A tőlük hallott történeteket továbbadják az utódok. A jó hírű és keresett gyümölcsstermő kertek nagyobb részét azóta felparcellázták, hétvégi házak vendégei napoznak a hobbitelkek udvarán.

A legnevezetesebb koranyári csemege talán az Európa-szerte ismert *Nagymarosi gurulós* málna volt, amelynek újkori változatai még egy fél évtizeddel ezelőtt is nagy táblákban piroslottak a nyár elején itt és az egész bal-parti Dunakanyar, az Ipoly melléke és a Börzsönyvidék körzetében, sok kisember keresetét kiegészítve. Volt aki főfoglalkozásban termesztette a málna, a piros- és feketeribizli bogyógyümölcsöket. Ez a virágkor azonban elmúlt. Nem tudni pontosan kinek a hibájából, de nem a mienk már ez a piac. Csak az a biztos, hogy azokban az országokban, ahová azelőtt tőlünk indultak a szállítmányok, ma már másokat boldogítanak a fogyasztók. *(Talán a Mohi atomerőmű telepítése is oka volt a piacvesztésnek, azóta alig jönnek erre felé a felvásárlók. A Szerk.)*

A szelídgesztenyére is biztosan lenne sok hazai és külföldi vevő, nem csak kis, hanem nagy tételben is, ha elegendő kínálatot tudnának teremteni Nagymaros gazdái. Ám arról nem ők tehetnek, hogy a vasútállomás peronjáról nézve is lehangoló szürke foltok tarkázzák a város fölé magasodó erdős hegyoldalak sötétzöldjét. Pusztul a bükkfafélék családjába tartozó *Castaneasativa*, ahogy szakanyelven nevezik a fajtáját. Pedig egykor bőven hozták termésüket, családokat gazdagítva a *Lejtő utca- mente*, a *Szamaras*, a *Mihály utca- mente*, a *Sváb-hegy*, *Templom-völgy*, *Kálvária-domb*, *Fehér-hegy-Foglár* és még sok más hegyoldali külterület, számos helyi lakos udvara és kertje, ahol ugyancsak megritkult a természetnek ez a drága ajándéka.

A múlt század elejétől kezdve, Észak-Amerikából behurcolva, Európában Olaszországon át, Zala-megye tájairól áramlott Magyarország felé, s egészen a mai Szlovákiáig, az egyebek mellett legjelentősebb *Cryponectria parasitica* nevű betegség, amely nem más, mint a fákat terméketlenné tevő, kizárító kéregrák.

Ma már olyan kevés szelídgesztenye terem ezen a vidéken, hogy inkább csak nosztalgiával lehet emlegetni, miszerint Bécs és Budapest lakói, s más nyugati országok, meg a pesti nagykörúton sütögetőktől vásárlók is fogyaszthatták a marosi szelídgesztenyét.

Sokan szállítottak a pilismaróti feldolgozó üzembe is. Tát község szövetkezetében *Gula Gáspárné* ügyvezető elnök mondta el 2009-ben, hogy ott évente 1400 tonna gesztenyepürét készítenek, de a kevés hazai mellett, már nagyobb részt olaszországi alapanyagból. Ami pedig azt illeti, ma már Olaszország sem gesztenyetermesztő nagyhatalom. Noha az *Európai Unió* a héjasok világkereskedelmét tekintve nettó importőrnek számít, a világ termésének fele földrészünkre kerül. A FAO statisztikája szerint a világtermelés több, mint *felét Kína* adja. 2008-ban 413 500 tonna szelídgesztenye termett a világon. Kínában 670-ezer hektáron termesztették ezt a sokféleképpen hasznosítható kemény héjú gyümölcsöt.

Forrásmunkaként részben a *Magyar Mezőgazdaság c. szaklap* 2009 októberi 14-i, ugyanott a 2010. október 6-i számaiban megjelent írásaimat használom, mivel évek óta kísérem figyelemmel az *Ipoly-Erdő Rt* szakemberei és a *nagymarosi önkormányzat* munkatársainak és az általuk felkért szakembereinek védekező törekvéseit.

2009-ben sokat tanulhattam *Bessenbacher Géza* mezőőrtől. A következő évben az önkormányzat megtisztelő hívására kísérhettem figyelemmel azt a konferenciát, amelyen a dunamenti kisváros és a szlovákiai

Kékkő (Modry Kamen) városának önkormányzata állapodott meg abban, hogy közös, uniós támogatással és önrész költség alapján együttműködve kezdenek hozzá a pusztulás lehetséges megállításához. Ezen a konferencián ajándékoztak meg azzal a sokat érő szakkönyvvel, amelyből a legtöbb információt szerezhettem.

A Nagymarosi szelídgesztenyések története, ápolása, védelme című könyvet *Radócz László (Dr.habil. egyetemi docens)* szerkesztette és a bevezetőt írta. Szerzői: *Dr.habil. Bürgés György (DSc), Murányi Zoltán, Nagymaros önkormányzatának projekt menedzsere (MDC), Radócz László a könyv szerkesztője és Zeller Zoltán (MSc) természetvédelmi mérnök. A Magyarország-Szlovákia Határon átnyúló Együttműködési Program 2007-20013.* A 24.órában közösen a helyi szelídgesztenyések megmentéséért című tervezet keretében készült kiadvány keltezése: Nagymaros, 2010. *Megjelentetője a Debreceni Egyetem Kiadója.*

Az általam leírt, idézett adatok legtöbb része ebből a könyvből való. Aki ezt kézbe veszi, a könyv többi szerzőjével együtt, elolvashatja Murányi Zoltánnak a város történetéről szóló írását, Zeller Zoltántól a nagymarosi szelídgesztenyések természetvédelmi szerepének értékeiről szóló munkáját.

Zeller Zoltán írása többek között arról is szól, hogy a néphagyomány szerint a térségben egykor erdőt alkotott a szelídgesztenye. Úgy tudják, hogy *Károly Róbert* kertészei által az 1300-as évektől betelepített, *Itáliából* származó fajták keveredéséből alakultak ki a nagy változatosságot mutató marosi fajták. A termék olaszországi származását ismeretlen szerző (1940) vetette fel, ami szerint *Nagy Lajos királyunk* telepítette volna olasz kertészek által a nagymarosi állományokat.

Az már az újkori történet, amint a szerző írja, hogy a fokozatos gesztenye telepítések az 1930-as években fejeződtek be. Ekkori adatok szerint a már meglévő fák átlagéletkora meghaladta a 100 évet. *A Kertészeti Kutató Intézet* szakemberei 1956-ban még 10000 különböző szelídgesztenyefát találtak Nagymaroson. Fontos megállapítás, hogy a gesztenyések talaját nem művelték, új telepítés nem volt, csak pótlás fordult elő. Védekezés nem történt.

Termésének fogyasztásán kívül sokféle haszna van még a gesztenyefának. Kiváló például a gesztenyeméz. Az aljnövényzet állati takarmánynak jó, ipari és épületfának használható, a korhadásnak jól ellenáll. Természetvédelmi értéke jelentős.

A némely családi házak udvarán is még mindig pompázó gesztenyefák matuzsálem kort tudnak megélni. Az Új Magyar Lexikon szócikke szerint 6-800 évet is lehet számítani. A helybeliek szerint azonban jobb, ha 2-300 esztendő t kalkulálunk.

Várostörténet, biológia, növényvédelem. Sokféle ismerettel gazdagodhat, aki elolvassa a könyv szerzőinek érdekes írásait. Ez a kötet is azt a célt szolgálja, amit Murányi Zoltán közölt annak idején; Nem csak a szakemberek által irányított gyógyító-védekező munkálatokra kerül sor ezekben az években. A lakosság körében is tanácsadó, felvilágosító munkát folytatnak személyes kapcsolatok és rendezvények formájában. Évenként egyszer még gesztenyefesztiválra is számíthatunk.

A téma iránt érdeklődők feltehetőleg megtalálhatják ezt az érdekes ismeretterjesztő kiadványt a város könyvtárában.

VÉGH JÓZSEF

Háborúk penci hősei és áldozatai I.

Penc, 2012.

Bevezető

A háborúk borzalmait, a családokat ért veszteségeket és a fájdalmat nem érezheti az, ki nem volt hasonlóan részese. A mai felnőtt nemzedék jelentős hányada már szerencsésnek mondhatja magát a tekintetben, hogy mindezt nem kellett személyesen megtapasztalnia. Hallhatta viszont a visszaemlékezéseket a család idősebb tagjaitól, olvashatott róla. Egy-egy családtag elvesztése hosszú évtizedekig égő fájdalmat okoz. Különösen így van ez, ha a veszteség egy értelmetlen háború következtében éri az embert. Bármelyik oldalon is esett el a katona, egyaránt áldozata a háborúnak.

Az emlékezés fontos dolog. Nem véletlen, hogy minden település emlékművet, emléktáblát állított a falu hőseinek és áldozatainak. Pencen 1926-ban avatták fel az első világháború emlékművét. Később ennek oldalára került a második világháború áldozatainak névsora is. Viszonylag hosszú idő telt el a második világháborútól addig, amíg hivatalosan is lehetett emléket állítani a falu hőseinek. Nem csoda, hogy egy-egy név le is maradt a tábláról. A helytörténeti kutatás során ez alkalommal is több új név került elő.

Ez a dolgozat arra vállalkozott, hogy számba vegye a háborúk áldozatait és hőseit. Bizton állíthatjuk azonban, hogy a veszteséglisták most sem teljesek. További kutatásra van tehát szükség. Ez az írás azonban jó alap lehet ahhoz, hogy legyen mit kiegészíteni, pontosítani. Az is könnyen meglehet, hogy az érintett családok leszármazottainál vannak még adatok, fényképek, dokumentumok, amit féltve őriznek a családi archívumok. Örömmel lemásolnánk ezeket, hogy ki tudjuk egészíteni az egész falura kiterjedő adatbázist.

Penc, 2012. májusa

Penc az 1848-49-es szabadságharcban

Az 1848/49-es szabadságharc során több ízben is érintett volt a település. Az 1849. évi tavaszi hadjárat során egy Órbottyánból Verőce felé igyekvő dandár eltévedt, s Pencen kötött ki. Az 1849. évi július 17-n történt váci ütközet során pedig napokig tele volt Penc térsége is katonákkal, sebesültekkel. A kiegészített honvédek szülővel csillapították éhségüket. Az elhunytakat pedig ott is temették el az erdőben.

A szabadságharc után – mintha nem lett volna elegendő a sok megpróbáltatásból – újabb csapás várt a volt honvédekre. 1849. októberében a császári hadsereg főparancsnoksága elrendelte, hogy „*a felkelő seregben szolgált minden egyén előállítandó és a hadsereg állományába osztályozás nélkül besorozandó*”. Valóságos hajtóvadászat indult meg a volt honvédek után, kik közül sokan inkább vállalták a bujdosó életet, hogy szegénylegényként, betyárként a Börzsöny rengetegeibe menekültek. Szeletzky György hites jegyző 1850. április 16-án kelt összeírása szerint a penci húsz honvédből is mindössze heten tértek vissza. Valamennyien jelentkeztek is a Balassagyarmati Verbung Commandónál szolgálattételre. Közülük hárman - **Ország Istvány, Ország Márton és Zima Mihály** – nyilvánítottak alkalmasnak. Mindhárman az 1848 szeptember 21-én tartott újoncösszeírás szereplői. A visszatértek közül négyen - **Folt István, Novák Istvány, Ország Márton bajzsis és Chovanyecz Misa** – alkalmatlanként mentesültek a további szolgálat alól. Tizenhárman vállalták inkább a bujdosást a császári mundér helyett, s nem tértek vissza szülőfalujukba: **Kulman Mihály, Brhlik József, Kotsis Istvány, Dobisz János, Horváth Pál, Bojtos József, Kromer Antal, Kotsi Antal, Sipitzki Pál, Jakabb Bálint, Beszki Istvány, Agárdi Pál és Viskus Imre.**

A jelentés támogatásra javasolja **Szrsen András** 40 éves tüzér váci csatában mindkét lábát elvitte az ágyúgolyó, valamint **Beszki István** árván maradt leánykáját, Erzsébetet.

Egy forrás említi **Grisza Ágost** honvédszászlóst, aki az 1849. április 5-én Abonyban felszentelt honvédszászlót a huszonnégy éves külföldi emigrációjában is megőrizte, majd a családjára hagyta mint nemes ereklyét.

Diószeghy vagy Lasztóczi Diószeghy Tádé honvéd százados

A Diószeghy család címere

1822-ben született Pusztaberkin. Apja, Diószeghy Tádé földbirtokos, Nógrád megye táblabírája. Római katolikus, nős, felesége Lisznyay Franciska, egy gyermek apja. Volt hadfi, gazdálkodó. A napóleoni háborúban katonatisztként vett részt. 1839 és 1842 között az 5. tüzérezredben szolgált.

1848 szeptember 3-tól főhadnagy a Nógrád megyei önkéntes nemzetőr-, majd az ebből alakuló 62. honvédszászlóaljban. 1849 május 19-től (más forrás szerint március 1-től) százados ugyanitt a VII. hadtestben a világosi fegyverletételig. A Zászlóalj működéséről azonban a jelentések meglehetősen lehangoló képet festettek. A kezdeti harci események nehézségei után sokan hazatértek, beteget jelentettek, s volt köztük gyáván megfutamodó, s áruló is. A pusztaberki birtokosokat (a másik Tersztyánszky Zsigmond volt) azonban mindig azok között említették, akik becsülettel megállták helyüket a nehéz helyzetekben is. Dicsérettel szolgálták a hadsereget a shwechati, budetini ütközetekben is.

Diószeghy az 1850-es években penci birtokán gazdálkodik. 1867-ben Nógrád megye csendbiztosává választják, a megyei honvédegyelet tagja. Szerepet játszott Sisa Pista és Krúdy Kálmán betyárok kézrekerítésében.

jobbági Kaszap János 1848-as honvéd alezredes

Pásztón született 1819. február 16-án. Apja Kaszap János földbirtokos, Heves megye szolgabírája. 1833-ban hadfi az 5. tüzérezredben (három éves tüzérségi iskolát végez), 1839- nemesi testőr, 1844- főhadnagy a 4. Sándor huszárezredben. Nőtlen.

1848 nyarán ezredével a magyar kormány alá rendelik. Szeptember-októberben részt vesz a Jellačić elleni hadműveletekben. Október 28-án kilép ezredétől. December 9-től kiképző tiszt, december 17-től századkapitány a Hajdúságban szerveződő 17. Bocskai huszárezrednél. 1849. jan. 25-től őrnagy. Februárban osztályával beosztják az Asbóth-hadosztályhoz, mellyel részese lesz az áprilisi hadjáratnak. Májustól osztályával a II. hadtestben szolgál. A június 16-i zsigárdi csatában a katonai érdemjel 3. osztályával tüntetik ki. (Ő fedezte a hadtest visszavonulását.) Július 12-én hadtestével a komáromi várőrséghez kerül. Szept. 13-án Klapka tábornok alezredessé lépteti elő. A vár átadásáig szolgál. A kiegyezésig penci birtokán gazdálkodott. Losoncon hunyt el 1880. januárjában.

jobbágyi Kaszap János

Kosztolányi és felsőlehotai Kosztolányi György honvéd főhadnagy

Nemeskosztolányban született 1829 körül, Evangélikus diák, nőtlen.

1848-ban őszén önkéntes, illetve őrmester lesz a Győrben szerveződő 39. honvédszászlóaljnál. Dec. 14-én hadnagy, 1849. jún. 23-tól főhadnagy alakulatánál a feldunai ill. VII. hadtestben.

Az 1850-es években Pencen gazdálkodik. 1867-ben a Torontál megyei, 1890-ben a Nógrád megyei Honvédegylet tagja volt, az utóbbi időpontban Pencen élt.

Szrsen András 48-as honvéd

Szrsen András 1828-ban született, csak 1842 után költözött családja Pencre. A húszéves ifjú 1848-ban kerülhetett katonasorolásra, mégpedig Damjanich vörössipkás hadtestéhez. Részt vett a tápióbicskei-nagysallói csatában, majd az oroszok elleni, második váci ütközetben július 15–17-én, mikoris Csörögnél megsebesült. Mellét szuronnal átszúrták, mindkét lábát keresztüllőtték. Szrsen András sebesülése után ott feküdt a halottak között, s magához térve óriási fájdalmak között sikerült elvánszorognia Pencig. A Bok hegyre vánszorgott, ott kunyhójában húzódott meg. A szőlőpásztor talált rá. Hosszú gyógykezelés után sok szenvedés közepette, de életben maradt. Mindkét lábára bénán. Nővére, Zsuzsanna gondozta, s amikor 1858-ban Pápay Gáspár kovács- mesterhez férjhez ment, magukhoz fogadták. A házaspárnak két gyermeke született 1860-ig, de az apa és egyik csecsemőjük az évben meghalt. Az özvegy is hamarosan sírba követte szeretteit. Ekkor Szrsen András is kis Pápay Ferencet maga vette gondozásba, és nevelte. 1864-ben, 35 éves korában megnősült, feleségül véve Alsó-Stubnyáról származó Dubovesz Annát, aki hűségesen megosztotta vele életét 26 éven keresztül, egészen a csonka honvéd elhunytáig.

Szrsen András emlékműve a múzeumkertben

Források:

Bona Gábor: Nógrád megyei 1848-as honvédek nyomában, Nógrád megyei Múzeumok Évkönyve, Salgótarján, 1985.

Bona Gábor: Kossuth kapitányai, Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1988.

Jakus Lajos: Szrsen András 48-as honvéd emlékére 1999/1/40. oldal Honismeret

Jakus Lajos: Penc múltja és jelene 2002,

Végh József: Századokon át boráról volt híres: Penc, Honismereti Kiskönyvtár, Révkomárom

Végh József: Pusztaberki - Egy csendes falu a Cserhát lankái közt, Honismereti Kiskönyvtár, Révkomárom

Az első világháború penci emlékművének felirata és névsora

PRO PATRIA
1914 - 1918
PENC NAGYKÖZSÉG
HŐSI HALOTTAINAK EMLÉKÉRE.
BÜSZKÉK VAGYUNK REÁTOK HŐSI HALOTTAINK
IMÁINKBA FOGLALUNK
ÁLDOTT LEGYEN HŐSI EMLÉKETEK
HAZÁJUKÉRT ÉLETÜKET ÁLDOZTÁK
A KÖVETKEZŐ HŐSÖK

Babinszki István
Bednár András
Bednár József
Brhlik Pál
Dobisz István
Dudás István
Károlyi József
Kiss János
Kollár József
Kravjár János
Kravjár Mihály
Lackovszki András
Maruszky István
Pápai Ferenc
Proszka János
Rózsa János
Schuch István
Varga János
Zima Mihály

Az oldaltáblán:

Klein Vilmos
Kucsa István
Kucsera István
Latrovszki Mihály
Mátéka István
Szpiszár Károly

A másik oldaltáblán:

Babinszki János
Beck Ferencz
Dudás János
Gyetven János
Járay Gyula
Járay István
Járay Lajos

Jakus Lajos ír még Klenyan Mihályról, aki nem akarván a háborúba menni megtagadta a katonai szolgálatot. Megszökött, s ezért a bíróság golyó általi halálra ítélte. Így vált a háború áldozatává 1915. januárjában, Kassán.

Az 1926-ban felállított hősi emlékmű

Penciek az első világháborúban

A Ladányi-féle megyemonográfiában találhatunk néhány adatot a háborút megjárt néhány penczi lakosról.

Jőcsei Czirják Frigyes gazdálkodó. Pusztamindszenten 1874-ben született, Oszálon, Halason tanult, Debrecenben járta a gazdasági iskolát. A bácsmegyei közalapítványi uradalomnál volt az első beosztása, majd Bősön és a Dóry-féle birtokon volt gazdatiszt. 1927 óta bérli a 200 holdas birtokot. A világháborúban az orosz és az olasz fronton harcolt, megsebesült. Ezüst és aranya érdemkereszt kitüntetése van. Neje: Brucker Janka.

Kokavai és kishonti Gerengay Pál Gusztáv evangélikus tanító. Hodrusbányán, 1894-ben született. Selmezbányán szerezte meg tanítói oklevelét, majd a harctérre vonult és 1920-ig fogságban sínylődött. 1912 óta tanít Penczen és paphelyettesi funkciókat is végez. Több vidéki lapmunkatársa. Több monografiát írt meg, népmondák gyűjtésével is foglalkozik. A magyarosítás terén érdemes munkásságot fejtett ki.

Hanyipusztai és lőrinczkátai Laczkovich Imre körjegyző. Galgahévízen, 1881-ben született, érettségét Léván, s közigazgatási tanfolyamot Debrecenben végzett. Tiszaladányban, Bábonyban működött, majd Rétságon aljegyző volt. Rádon jegyző volt. 1931. óta a penczi körjegyzőség vezetője. A világháborúban fogságba került, Signum laudis II. osztályú katonai érdemkeresztet, és két sebesülési éremkitüntetést kapott. A Hangya elnöke, a Levente egyesület vezetője. Jelentős érdemei vannak a község fejlesztése körül. Neje. nemesmittai Begyáts Jolán.

Pápai István gazdálkodó. Penczen 1885-ben született, 1905-ben nőül vette Lenhardt Borbálát, 1914-ben a harctérre vonult, 1915-ben sebesülten fogságba esett, ahonnan 1918-ban került haza. Községi pénztárnok, a Hangya igazgatósági tagja és könyvelője.

Jakus Lajos említi továbbá **Novák Jánost**, a "penczi szőlők istápolóját", aki Laczkovich Imre és Gerengay Pál társaságában együtt volt a szibériai hadifogságban.

A múzeum névadójának könyve hírt ad **Dobisz Mihály, Körmendi László és Szlonka Mihály** világháborús szolgálatáról is.

Források:

Jakus Lajos: Penc múltja és jelene 2002

Dr. Ladányi Miksa: Nógrád és Hont vármegye, Budapest, 1934.

KARAFFA GYULA

A disznónak...

Hun vót, hun nem vót, élt eccer egy dicsősséges hadvezér ebbe a dicsősséges országba, ebbe a fényesnagy Magyarországba, ki Mátyás királyunknak igen hív szolgája vala, s mint ember es igen becsületes, értékes vala. Magyar Balázs vót a neve, hogy maguk es tuggyák, kirül beszélek, ha még ennyibül nem gyöttek reá! No, eccer, mikoron a cseh Giskra bitorolta martalócaival Kosztolán várát, Mátyás királyunk ezt igencsak sérelmezvén, odaküldte hív szolgáját, verne ki onnan minden csehet a pereputtyával egyetembe mindörökre. El es indult Magyar Balázs első szóra, de elébb eligazította házanépét, ahogy az illik, ha a gazda elmegyen messzi földre. Kinek mi legyen a feladattya, ki mit csányjon, mikor milyen dógot végezzenek. Nem kellett félnie, hiszen szerető szolgái, szerető hitvesse, s szerető gyerekei valának. Istvány fijára bírta a birtokot, s nem kért tülle többet, csak azt, jelen állásába örözze meg aztat mígnem hazagyün a harcokbul, s ment, tette a dógát, mit a Haza megkövetelt tülle.

Dúltak a harcok a csehekvel, de meg es vót a foganattya, a cseh martalócok vagy odapusztultak, vagy elmenekültek, de kiverte úköt Magyar Balázs Kosztolán várából mindörökre! Na jó, egy üdőre!

No, hazamegyen a csatából, s hát mit látott odahaza! Isvány fija az ű távollétébe oly erőst megszaportította a vagyont, oly sok aranyat gyűjtött, hogy félelmetes vót arra reánézni es, nemhogy birtokolnyi. A szerető szógák meg mind legatyásodva, lesoványodva, lerongyolódva, akár a gazdátlan tekergők, láccott rajtuk, igen rossz soruk vót az utóbbi üdőbe! No, Magyar Balázs igen jószívű, adakozó lévén, rögvest általlátta, hogy ez a sok arany csak a fija zsugorisága, fősvénsége, házanépe kára által szaporodhatott így meg, s el es szomorodott ezért az ű szerető gondos atyai szúve.

Magához intette ezért hát Istvány fiját, s eképpen szólott hezzá:

-Édes egy fíjam! A pazorlás az esztelenségnek gyümölcsese, de a fősvenség alacson lelkúségnek jele. Fiam! A fősvények hasonlók a hizlalt disznókhoz, mert mind a kettőnek csak holtok után vehetni hasznokat. Ekképpen okítá adakozó kedvre édes gyermekit, ki ha megfogatta atyai szózatát, akkor igen jószívű es gondos gazdává válott vala, ha meg nem, akkor egy utált zsarnokká. Hogy így vót? Nem így vót? Nem lehessen tudni, merhogy régen vót, de az bizonyos, hogy a magyarok ezóta mongyák Magyar Balázs uram után a szólást:

„A' disznónak, a' fősvénnek holtok után hasznok.”

Kiállítók s barátaik. (Girasek Károly felvételei)

HÖRÖMPŐ GERGELY

Mint kövön a fű

A cél, az mindig távoli?
És a küzdelem az örök...
Gyéren nőnek sok baj között,
mint kövön a fű: az örömök.
És mégis, hogyha kérdezik:
Vajon az élet szép-e hát?
-Végignézve az életén,
majd megvizsgálva önmagát,
így szól az ember: Szép
bizony.
Csodálatos és nagyszerű,
hogy bár a kő oly rengeteg:
Mégiscsak él és nő a fű.

Kötetlenül (Girasek Károly felvételei)

BESZÁMOLÓK

A rétsági KÖR kiállítása Vácott április 29-május 24.

Van már annak vagy 35 esztendeje, hogy Rétságon létrejött egy képzőművészeti társaság, akik magukat KÖR-nek nevezték el. Többen közülük az akkori járási székhelyen, illetve a kistérségben élő alkotók voltak. Ez nem egyféle képzőművészeti szakkör volt, ahol a közös műteremhasználat és az együttes alkotás volt a fő cél. Ki-ki dolgozott, és létrehozott ami érdeklődési körébe tartozott. Így voltak irodalmárok, népi hagyományok után érdeklődők, vagy "csupán" művelődésszervezők.

Emlékezetes szép idők. Ez a csoport úgy jó 10 évig működött kétheti alkalmakat találva érdekes kulturális témák megvitatására. Többen elköltöztek, változtak a körülmények. Két éve azonban Óvári János felvetette a gondolatot, hogy újjá kellene szervezni a KÖR-t. Hasonlóan laza, elkötelezettség nélküli formában, de jó lenne a térség képzőművészeinek, alkotóinak valamiféle közös fórumot teremteni. A KÖR tehát - miként hamvából a fönixmadár - újjászerveződött. Több érdekes program mellett Rétságon 2011-ben kiállításon is bemutatták műveiket. A kör tovább tágul, hiszen már a város határain túl is jelentek meg alkotók saját egyéni, vagy tematikus csoportos kiállítással. Legutóbb például a tűzzománcosok ipolysági tártaláról számolhattunk be. A 2012-es tavasz minden bizonnyal emlékezetes eseménye pedig az, hogy Vácson, a Madách Imre Művelődési Központ galériájában mutkoztak be a rétsági és rétság környéki képzőművészeti alkotók.

Ismertem ugyan a házat, de meglepődtem azon, hogy a tárlat - miként más hasonló alkalmak is - a színházteret átölelő körfolyosón kerülét megrendezésre. Rímelnék a fogalmak, a körülmények. Igen nagyszámú látogató kereste fel a megnyitót. Nem csak az alkotók, családtagok, hanem a város képzőművészeti élete iránt érdeklődők is. Az elég nagy térben alig lehetett mozdulni.

Bevezető szavakat, a Koltai-Dietrich Gábor váci művelődési központ munkatársa mondott, majd Havasréti Pál zeneművész tekerőn adott elő egy szép számot. Előadótársa Dovák Csenger volt, aki hegedűn kapcsolódott a duó közös produkciójához. Majd Végh Károly irodalomtörténész tartott megnyitó beszédet. Nem véletlen a választás, hiszen Végh Károly éppen a rétsági művelődési központnak volt igazgatója, amikor az egykori KÖR alakulóban volt. Később ugyancsak igazgatóként vezette a vácit. Jelenleg a Petőfi Irodalmi Múzeum vezető munkatársa, de nagyjából mindekivel közeli ismeretségben van, akik műveikkel képviselték városunkat. A beszédben összefoglalta a kör alakulásának körülményeit, és minden kiállítóról mondott pár mondatot. Álljon itt a csoportból azok névsora, akiknek műveivel ezen alkalommal találkozhatunk: Dovák B. József, Egyházy Gábor, Kazsimérszky Róbert, Kovács László, Krasznainé Konczili Éva, Krasznai (Karaffa) Gyula, Makrai Adél, Nagy Gabi, Óvári János, Pekáryné Mindszenti Csilla, Vigyinszki Attila, Záhorszki Mónika.

A hivatalosnak mondott rész után következett az igazi ismerkedés, barátkozás a művekkel, valamint az alkotókkal és a közönséggel - kölcsönösen.

Az alábbi fotókon inkább csak a rendezvény történéseit és hangulatát próbáltam visszaadni. Ezennel nem idéztem konkrét műveket. Nehéz lett volna, hiszen minden alkotó egyenrangú művészként vett részt a tárlaton, így sem kiemelni, sem kihagyni nem szerettem volna. Így inkább maradtak azok a felvételek, ahol a szereplők mögött a falakon, vitrinekben majdnem minden alkotás felfedezhető. A szokásos fordulattal most különösen megalapozottan élek: El kellett menni megnézni! A körfolyosó különös atmoszférát teremtett a műveknek. Május 24-ig voltak láthatóak a művek az intézmény nyitvatartási idejében.

Képek, szöveg: Girasek Károly

Karlinsky Robert
Keramik, 1987

Makral Adeli
"On the beach"

Makral Adeli

Makral Adeli

Крестьянское утро
1912 г.

Nagy sikerrel zajlottak le a

CSELKA

EMLÉKÜNNEPSÉGEK **az IPEL'-IPOLY EURORÉGIÓBAN**

2012.Május 28-án,

Pünkösdhétfőn: 8-20 óra között

„Hetedhét Ipolyon innen és túl...”

Salka/Ipolyszalkán (S) >Bielovce /Ipolybélben (S) >Vámosmikolában (H)

A program:

8 órakor kiállításmegnyitó a Szalkai Kultúrházban

**APA és FIA – CSELKA KÁROLY és NÁNDOR ÉLETÚTJÁNAK
DOKUMENTUMAI A XIX. SZÁZADBÓL**

Köszöntőt Mondott: **JÓZSA JÁNOS** polgármester

Megnyitotta: **NÉMETH PÉTER MIKOLA** költő, az Ipoly Eu. magyarországi titkára

Közreműködtek: **Stella Bartman** (fuvola)

Németh Zsófia Nóra egyetemi hallgató (versmondás) és a **Nagybörzsönyi Páva kör**

9 órakor az ipolyszalkai temetőben a Cselka sírnál imát mondott: **VANDA KÁROLY** plébános
CSELKA KÁROLYRA (1811. okt.23 – 1875. jún.26.) **EMLÉKEZTÜNK**

Emlékbeszédet mondott: **MEDGYES TIBOR** a vámosmikolai Plébánia vezetője

Közreműködtek: **NAGYBÖRZSÖNYI PÁVA KÖR** és

NÉMETH ZSÓFIA NÓRA egyetemi hallgató (versmondás)

< Szeretetlakoma a szalkai **Tájházban** >

11.15 órakor Bielovce / Ipolybélben Istentisztelet a **Református templomban**

Igét hirdetett **CZÍRIA JÁNOS** ny. református lelkész

Köszöntőt mondott: **SKLADANOVÁ IRÉN** polgármester

12.30 órakor **SIMONYI SÁNDOR** 1848/49-es Lovas Nemzetőr főhadnagyrá emlékeztünk családi sírboltjánál az ipolybéli temetőben
Emlékbeszédet mondott: **PELYACH ISTVÁN** történész, a Szegedi Tudományegyetem docense

Imádság **SERES RÓBERT** Ipolybél első szabadon választott polgármestere, az Ipoly Eurorégió első szlovákiai referense sírjánál
Megemlékezett: **Németh Péter Mikola**
Közreműködött a
NAGYBÖRZSÖNYI PÁVA KÖR
(ünnepi ebéd)

Cselka szimpózium

II. Világháborús lengyel menekültek az Ipoly-táji hazában

14.45 órától a Vámosmikolai Idősek Otthonában - Ipolysági út 9-11

Koszorúzás zajlott a lengyel menekültek vámosmikolai emléktáblájánál,

köszöntőt mondott: Kovács Péter igazgató

A Szimpózium levezető előadója

Németh Péter Mikola: **Időn-túlivá nőtt pillanataink
Vámosmikolában Cselka-pünkösdkor**

Csisztay Gizella: Halhatatlan némák – a KATYNI regényről

Dr. Koczó József: A vámosmikolai lengyel menekülttábor lakóinak és a község népének együttélése — Szemelvényeket olvasott fel: *Dénes Zsófia* és *Szebeni Alexandra*

Pelyach István: Bem József tábornok és az 1848/49-es szabadságharc lengyel hősei

Mandics György: Rovott múltunk (vetített-képes előadás a rovásírásról)

Közreműködött: a Zsolnai Duó

18 órakor a vámosmikolai Római Katolikus templomban

CSELKA NÁNDOR EMLÉKMISE

Főcelebráns: **Varga Lajos** váci segédpüspök

19.15 órakor Dr. Cselka Nándor c. püspök (1834–1897) Emléktáblájánál
KLASSZIKUSAINK SZEREPE A HATÁRON ÁTÍVELŐ KAPCSOLATOK ÚJJÁÉPÍTÉSÉBEN
Ünnepi beszédet mondott: **Hrubik Béla** a CSEMADOK Országos elnöke - az Ipel'- Ipoly Eu.
alelnöke

Közreműködött: a nagybörzsönyi PÁVA KÖR és a vámosmikolai ASSZONYKÓRUS
Koszorúzás

Imádság **Endrey Mihály** püspökért (1905-1977)
emléktáblájának megkoszorúzása a plébánia falán
<<< Agapé a Plébánián >>>

Koszorúzás a lengyel menekültek emléktáblájánál, és a szimpózium

Dr. Koczó József előadása, és a Nagybörzsönyi, Vámosmikolai asszonyok

**A koszorúzás dr. Cselka Nándor emléktáblájánál, és a tevékeny,
szervező Németh-család.**

Az Ünnepi Könyvhét eseménye Rétságon, május 30.-án

Már 83. alkalommal rendezik meg Magyarországon az ünnepi könyvhetet, az irodalom igen jelentős seregszemléjét. Szerzők, kiadók készülnek ilyenkor arra, hogy a friss termésüket a közönség elé vigyék. Az irodalombarát olvasók pedig kíváncsian várják az újdonságokat, és a bőséges kínálatból pénztárcájuk függvényében vásárolnak is.

Városunkban már évtizedek óta vannak rendezvények a könyv előtti tisztelgés napjaiban. Hol író-olvasó találkozót, hol könyvkiállítást rendeztek ehhez kapcsolódóan, a régi szép időkben még a könyvesboltban is meg lehetett vásárolni a legfrisebb antológiákat, amit kifejezetten erre a napra szerkesztettek. A hagyományosan június első hétvégéjével kezdődő eseménysor programjait szemlélve látható, hogy sok helyen nem várták meg a június 2-át. Rétságon is május 30-án este került sor kapcsolódó eseményre a városi könyvtárban, amely olvasóterme ugyancsak megtelt érdeklődőkkel.

Végh József igazgató köszöntötte a megjelenteket, és a meghirdetésnek megfelelően ismertette, hogy ez alkalommal nem is egy, hanem két könyv debütál a közönség előtt. Elsőként a Rétsági Évkönyv 2011-es kötetéről szólt. Az első ilyen visszatekintő válogatást tartalmazó könyv éppen másfél évtizede 1997-ben jelent meg. Ez a 13. a sorozatból. A könyv főszerkesztője elmondta, hogy a lemaradást azért igyekeznek behozni, ez a kötet nem csak a 2011-es esztendőre tekint vissza, hanem korábbi cikkeket is tartalmaz a Rólunk írtak rész. Ezen kívül, hagyományosan helytörténeti írások is olvashatók a könyvben. Ebben az esztendőben is a Fotokör képei illusztrálják a kiadványt. Érdekes, izgalmas történetek városunk és a környék múltjából. Az évkönyv megvásárolható a könyvtárban.

A másik könyv Csilik Erzsébet írása Isonzótól a Duna-csatornáig címmel jelent meg. A Rétsági Tv nézői már láttak egy riportot a szerzővel, de itt a személyes találkozásra is mód nyílt. A könyv tulajdonképpen "magántörténetírás" kategóriába lenne sorolható, ha lenne ilyen. Pedig a valóság megismeréséhez több hasonló memoárra lenne szükség. Tény, hogy egy család megható történetén keresztül mutatja be a történelem viharait, a háború viszontagságait, a kitelepítéseket, a kisebbségi sorsot, a menekülést, a többszöri újrakezdést a semmiből. A szerző elmondta, hogy többféle indíttatás vezetett oda, hogy leírja emlékeit, és mindent, amit ezzel kapcsolatban összegyűjtött. Nem történész, és nem irodalmár, mondta - majdnemhogy mentségként-, pedig semmi szükség a szerénykedésre. Az írás igazán kiváló, még akkor is, ha egy akadémikus találna rajta cizellálnivalót. A két nyelven is megjelenő mű inkább nekünk, egyszerű embereknek való, és nekünk mondja el mindazt, ami a valóság szívszorító tapasztalataiból átadható.

Végh Józsefkérdéseire válaszolva a könyv írója minderről megindítóan beszélt. Csilik Erzsébet izgalmas életútja úgy alakult, hogy jelenleg a szomszéd faluban, Tolmácson él. El is kísérték Budapestről érkezett gyermekei, falubeli szomszédai, ismerősei, a kórusban vele éneklők, és a község polgármestere is (bár biztosan tiltakozna, nem a tisztsége miatt, hanem őszinte érdeklődésből) tisztelte meg látogatásával az eseményt.

Ez a kötet is megvásárolható a Városi könyvtárban. Élve a lehetőséggel, többen vettek is belőle, és dedikációra kérték a szerzőt. És ahogy az lenni szokott, a kötöttebb rész után hosszasan beszélgetéssel, egy-egy sütemény melletti eszmecserével folytatódott az esemény.

Képeink az ünnepi könyvhét rétsági rendezvényéről szólnak. Ismét felhívjuk a figyelmet, hogy a kötetek megvásárolhatók a könyvtárban.

Szöveg, fotók: Girasek Károly

Gyémántmisés a nagyoroszi Tarnai Imre esperes (2012.06.03.)

A térség egyik legszebb, de mindenesetre legnagyobb templomával büszkélkedhet Nagyoroszi. Ezen a vasárnapon azonban mégis szűknek bizonyult az Isten háza. Sokan kinn is rekedtek. A gondoskodás azonban róluk sem feledkezett meg, ők is hallhattak mindent, ami a templomban történt.

Ki gondolná Imre bácsiról, hogy immár nyolcvanöt éves? (Épp a mise napján ünnepelte születésnapját is! A Szerk.) Hogy immár hat évtizede hirdeti az igét, őrzi nyáját, bárhová is állította őt az egyház. S ebből a hatvan évből harmincat itt köztünk, Nagyorosziban. Munkáját ma is fiatalos hévvel végzi, eligazodik a legmodernebb technikai vívmányok között is. Határozottan kiáll egyháza céljai mellett, de mindazonáltal közszeretnek örvend az egész településen. Szinte mindenki csak egyszerűen Imre bácsinak szólítja őt. Nem véletlen, hogy elnyerte a település díszpolgári címét is.

Pedig sokunk számára csak a gyémántmiséjén derült ki, hogy Nagyoroszin kívül még mi mindennel foglalkozik. Hatalmas munkabírása révén arra is talált alkalmat, hogy az Oroszi Híradó mellett évtizedek óta előkészítse nyomdai használatra az Érted vagyok folyóiratot, tanít a kántorképzőben, ellátja az esperesi teendőket, s még sokáig sorolhatnánk.

Tarnai Imre 1927-ben született Budapesten. A teológiát Esztergomban végezte 1945 és 50 között. Mindszenty utolsó miséjén – 1948. december 26-án - a házi kápolnájában ő ministrált. 1952-ben szentelték fel Esztergomban, majd ezt követően 1958-ig káplán volt Szécsényben. 1958-59-ben Annavölgyön, 60-61-ben Csolnokon, 61-62-ben Kemencén, 62-66-ban Máriahalomban, 66-83-ban Nógrádmegyerben, s 1983-tól Nagyorosziban plébános. Eközben plébániai kormányzó Patakon 1994 és 98 között, s Borsosberényben 1998 és 2000 között. 2005-től az Érsekivadkerti kerület esperese, 2011-től viseli a mesterkanonok címet és végzi az ezzel kapcsolatos feladatokat is.

Gyémántmiséjén *Dr Beer Miklós* püspök atya is megtisztelte őt jelenlétével. A Váci Egyházmegye főpásztora jóságos pátriárkának nevezte Imre bácsit. A szónak abban az értelmében, amely az egyház tiszteletre méltó, rangidős példaképét jelentheti. A térség egyházi vezetői, kispapjai, hívei és tisztelői sorra köszöntötték az ünnepeltet.

Szöveg: Végh József, fotók: Girasek Károly

KÖNYVAJÁNLÓ

Megjelent Százdí Sztakó Zsolt első verseskötete (a két prózakötet után), amit megvásárolhatnak, megrendelhetnek a [karaffagy@gmail.com](mailto:karaffagy@ gmail.com) címen, vagy közvetlenül a szerzőnél.

Százdí Sztakó Zsolt

anyavegyélgitárt!

Százdí Sztakó Zsolt verseivel jelentkezik e könyvben. Próza-kötetei komolysága után néhány versét akár könnyednek, „Jazának” is tarthatnánk, ám ne hagyjuk magunkat becsapni! Ezek a versek néhol egyszerűségükkel, néhol látszólagos nyersességükkel, szókimondásukkal, vagy épp „szótlanságukkal” mégiscsak egy komoly, filozofikus embert mutatnak be. Olyan gondolkodó embert, akinek van ideje és szándéka átrágni magát régi fogalmakon, ismert folyamatokon, unalomig látott képeken, s tán épp emiatt a fricska, a cinizmus, a kettősség a versekben. „Élek mindennapi sovány létben...” „...ketrecbe zárt szellem...” „...mint egy merész gondolat...” „...hogyan enyhüljön az ő mostoha sorsa, és szelidség, békesség legyen ezután életének társa.” – ollózom össze a gondolatokat a „kaszalnyi” versekből, ám „...sorsot nem cserélünk, jó ez nekünk, megszoktuk már, mint a rosszul szabott öltönyt, miben püposak vagyunk.” – írja. „...”a szó az enyém” mondod, és a világ járhatja veled a bolondját!” sor rezignáltsága ellenére végül mégis egyszerűen feloldja a kötet súlyos, már-már vészterhes feszültségét, mert „...hogyan fájón egyedül vagyok, elhagyatott...”, akkor is „...olyan jó Isten közelében lenni...”.

Szeretem ezeket a Sztakó-verseket, mert magamra ismerem bennük. És lehet-e más célja egy versnek, ha nem az, hogy visszatükrözze az Embert?

Karaffa Gyula

“Isonzótól a Duna-csatornaig” két olyan földrajzi helyet jelöl, amelyek több tízezer ember halálát jelentik. Az olaszországi Isonzónál az első világháború alatt mintegy százezer magyar katona lelte halálát, míg a Duna csatornánál már nem csak magyarok, de Románia “osztályellenségei” pusztultak el ezrével. Magyarok, románok, szerbek, oroszok és ki tudja ma már, hogy hány nemzet fiára és családjára sütötték rá ezt a tipikusan sztálinista jelzót 1950-56 között.

Mindkét helység ártatlan emberek ezreinek lett vesztőhelye és ezáltal sok tízezer család vesztette el édesapját, gyermekét vagy családját.

Csilik Erzsébet visszaemlékezése egy tipikus kelet-európai történetet mesél el, amelynek főhősei - szenvedő és megnyomorított alanyai - a saját családjá, szülei, testvérei voltak a kárvallottak, úgymint, mint kisebbségben élő magyarok, ártatlanul meghurcolt kiskorú gyermekek és nagymamák.

A kötet után érdeklődhetnek a lap emailcímén, illetve a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban.

Megjelent a legújabb, a 2011-es Rétsági Évkönyv! A megszokott érdekes tartalommal, írásokkal, cikkekkel, lapunk állandó szerzője, Végh József szerkesztésében. A kötet megvásárolható a Rétsági Művelődési Ház és Könyvtárban, illetve érdeklődni lehet utána a lap emailcímén is.

E havi számunk szerzői:

Ács Sándor (Nagyenyed, 1913-2005, Budapest) író, köztisztviselő

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő

Girasek Károly (Kiskunfélegyháza, 1949) Rétság, fotós, számítógépes szakember, lapunk webmestere

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942) Kecskemét, tanár, író

Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Szokolay Zoltán (Hódmezővásárhely, 1956) Budapest, költő

Szúk Balázs (Eger, 1960) Debrecen, középiskolai tanár, író, költő

Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@gmail.com

hgev@freemail.hu

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu

Terjesztés kizárólag PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Kovács László keramikus hangszerének részlete (Girasek Károly felvétele)